

KNIŽNÁ REVUE

„Pre mňa sa príbeh knižky nekončí odovzdaním rukopisu vydavateľstvu. Vzhľadom na to, že robím predovšetkým knihy pre deti, ktoré sú bohaté ilustrované, zaujímam sa aj o túto stránku vecí. Pravda, je dôležité, aby tú knihu ilustroval človek, ktorý je ochotný pristúpiť na dialóg s autorom <písmeniek>“.

Rozhovor s Jánom Uličianskym nájdete na strane 15, tipy na knižné darčeky na stranách 11 až 14.

Z OBSAHU

- 04 Cormac MCCARTHY: Cesta
- 05 Daniel HEVIER: Kniha, ktorá sa stane
Milan LASICA: 2 bodka
Drahošlav MACHALA: Iba more
Daniel GRŮŇ: Manuál
Milan KOLCUN: Najnovší hriech
- 08 Slavenka DRAKULIĆ: Myš v múzeu komunizmu a iné životy pod psa
- 09 Rozhovor s poľskou spisovateľkou Lidiou AMEJKO
- 15 Lýdia URBANČIKOVÁ: Život ako storočie
- 16 Rozhovor s poetkou Zlatou MATLÁKOVOU

www.litcentrum.sk

NAJPREDÁVANEJŠIE KNIHY NA BIBLIOTÉKE 2009

PERFEKT, KARPATSKÁ 7, 811 05 BRATISLAVA
TEL.: 02/5249 9783-84, e-mail: knihy@perfekt.sk,
www.perfekt.sk

1. Ján Uličiansky: Malá princezná
2. Ladislav Švihran: Kto nám vládol
3. Magdaléna Gocníkova a kol.: Moja knižka o Vianociach
4. Stephen Weir: Dejiny plné omylov

IKAR, KUKURIČNÁ 13, 831 03 BRATISLAVA 3
TEL.: 02/49 104 361, 02/49 104 362, objednavky@ikar.sk,
www.ikar.sk

1. Jozef Banáš: Zastavte Dubčeka!
2. Charlotte Uhlenbroek: Život zvierat
3. Dacre Stoker – Ian Holt: Dracula
4. Emma Tekelyová: Ženy, nebláznite! Vek je iba číslo

KNIŽNÉ CENTRUM, PREDMESTSKÁ 51, 010 01 ŽILINA
TEL.: 041/7232 610

1. Dionýz Dugas: 500 najlepších receptov ľudovej medicíny
2. Zdenka Horecká – Vladimír Horecký: Šaláty mnohých chutí
3. Ondrej Nagaj – Ján Vrabec: Hádanky
4. Angličtina pre najmenších (Maxileporelo)

ALBERT MARENČIN VYDAVATELSTVO PT, JELENIA 6,
811 05 BRATISLAVA, TEL.: 02/2072 3752, e-mail:
marencin@marencin.sk, www.marencin.sk

1. Gustáv Murín: Mafia na Slovensku
2. Juraj Šebo: Normálne 70. roky
3. Juraj Šebo: Zlaté 60. roky
4. Gustáv Murín: Mafia v Bratislave

ASPEKT, ZÁUJMOVÉ ZDRUŽENIE ŽIEN, MÝTNA 38,
811 07 BRATISLAVA, TEL. 02/ 5249 1639,
amministrativa@aspekt.sk, www.aspekt.sk

1. Elfriede Jelinek: Milenky
2. Uršula Kovalyk: Neverné ženy neznášajú vajíčka
3. Jana Juráňová: Orodovnice
4. Märta Tikkanen: Mužov nemožno znásilniť

VYDAVATELSTVO FRAGMENT, KOMINÁRSKA 2,
831 04 BRATISLAVA 3, TEL.: 02/ 502 34 583, e-mail:
fragment@fragment.sk, www.fragment.sk

1. Lisa J. Smithová: Upírské denníky
2. Angličtina. Moje prvé slovíčka. Doma
3. Thomas Brezina: Klub záhad
4. Sex po 50. Necenzurované vydanie

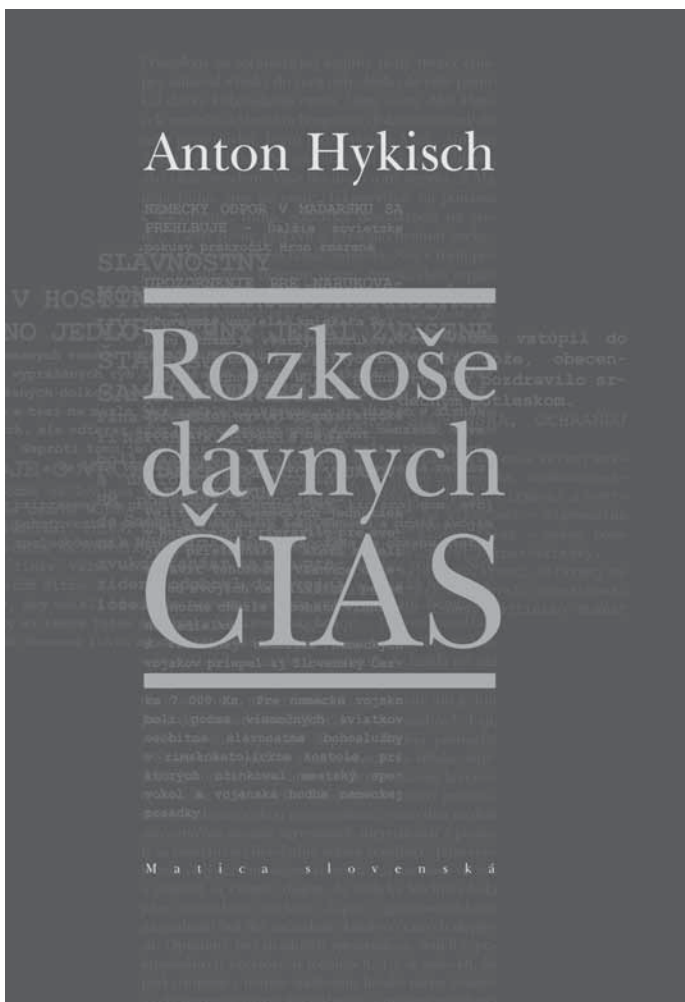
SLOVENSKÉ KNIHY PRE DETI V TALIANSKU

Od 23. septembra do 24. októbra trvala výstava Najkrajšie slovenské detské knihy v talianskej Bologni v knižnici Biblioteca Sala Borsa Ragazzi. Výstava je výberovou prehliadkou tvorby slovenských ilustrátorov od najstaršej generácie až po najmladších tvorcov. Prezentovanú kolekciu tvoria najmä tituly, ktoré za svoje výtvarné hodnoty získali ocenenia na Slovensku i v zahraničí, spolu 150 kníh od 57 ilustrátorov. Knihy pochádzajú zo špecializovaného fondu Knižnice BIBIANY. Súčasťou expozície sú plagáty známych slovenských ilustrátorov, ako aj výber kníh preložených z taliančiny do slovenčiny. Výstava patrí medzi podujatia pripravované v rámci čestného hostovania Slovenskej republiky na budúcoročnom Medzinárodnom veľtrhu detskej knihy v Bologni. Výstava sa presťahovala 13. novembra do Ríma, kde si ju do 9. decembra mohli pozrieť návštevníci múzea pre deti Explora.

SPOMAĽME

Na adventnom venci horí už druhá sviečka, námestia miest ožili vianočnými trhmi a dobrotivý Mikuláš nám už nadelil drobnosti do čižmičiek. A čo my? Ako sa pripravujeme na Vianoce? Svoju svedomiu zväčša odľahčíme obdarovaním bezdomovca alebo príspevkom do zbierky pre opustené deti. Na chvíľu uveríme, že sme dobrí, a bežime ďalej. Na varené víno alebo punč s priateľmi, na bezhlavé nákupy zbytočností, a potom sa pustíme do prehnaneho upratovania bytu. Vychystíme všetky zásuvky a kúty, lebo budú Vianoce. Advent je však čas predovšetkým na upratovanie v sebe. Čaro Vianoc nie je v magickom dni, ale v ich príprave, ponore do seba, spomalení a skutočnej láske k blížnemu. Pýtate sa, ako spomaliť, keď treba pred koncom roka dohnať plnenie plánu, pripraviť podklady na výročnú správu, a v obchodoch je toľko ľudí... Ťažko sa tešiť z akokoľvek krásneho darčeka, keď celý predvianočný týždeň panuje v rodine nervózna atmosféra, lebo na Vianoce musí byť všetko tip-top. Naozaj musí? Malým deťom sa oveľa viac páčia pomalované ako umyté okná a nemusia mať desať druhov vianočného pečiva, stačí im jeden druh, na ktorého pečenie sa môžu zúčastniť, vykrajovať neformálne a zároveň najkrajšie koláčiky. K Vianociam patria aj rozprávky aj čítanie z Biblie. V súčasnosti sú dostať okrem rôznych vydaní Starého a Nového zákona aj biblické texty upravené pre menšie či väčšie deti s krásnymi inšpirujúcimi ilustráciami. Vianoce sú o radosti, ktorú rozdáme a zdieľame. Vianoce sú o láske, rodine a pokoji. Šťastne ich prežijeme len vlastným pričinením. Spomaľme.

Antonia Bednáríková

Anton Hykisch

Rozkoše dávnych čias

Martin, Matica slovenská 2009

Známy slovenský prozaik Anton Hykisch (1932), tvorca krátkej poviedkovo-reportážnej formy, ale najmä veľkých historických románov, v najnovšom rozsiahlom autobiografickom románe *Rozkoše dávnych čias* zachytáva časové rozpätie od súčasnosti naspäť do medzivojnových rokov – od mladosti svojich rodičov a svojho detstva, cez mnohé životné peripetie, až po najsúčasnejšiu súčasnosť. Prológ a epilóg tvoria vernisáže v bratislavských galériách, reportážne záznamy v prepojení na autorskú sebareflexiu.

Osobnosť autora je centrum všetkého diania, veľmi zložitý, často aj protirečivý mechanizmus jemného, kultivovaného a citlivého intelektu, ktorý verne a miestami veľmi dramaticky zachytáva rozličné politické premeny, miestami zase s odstupom toho, kto pozná príčiny. Uzlové prevraty slovenských dejín prepojené na európsku a svetovú politiku sú v románe skĺbené s najvnútornjšími poryvmi detskej, dospievajúcej a mužnej duše. Stareckej nejde autor tak samozrejme v ústrety, aj vlastné vnúťatá sú mu viac kamaráti, hoci nemá už toľko príležitostí venovať sa im. Tak, ako je tento román hlbokou analýzou duševných pochodov, je aj syntézou múdrosti, skúseností, vzdelania a poznatkov.

Na rozdiel od predošlých Hykischových diel je nový román štýlovo nejednoliaty. Odlišuje sa najmä použitím mnohých štruktúrnych prvkov do takej miery, až by sa zdalo, že isté časti boli určené na samostatný románový celok (Ten pán v kúte, Prevrat, Tá dáma v kúte majú skoro 140 strán). Svojou poetikou sa vymaňujú z ostatných textových úsekov. Autorský rozprávač sa suverénne a nezakryte pohybuje v tretej a prvej osobe, čo vytvára zvláštny efekt premenlivosti, zároveň však koncentrácie do jedného bodu. Hykisch mení prezent a perfektno, ako mu to vyhovuje. Neusiluje sa o ilúziu a striktný pohľad dieťaťa, ale detské spomienky pokojne kde-tu dopĺňa náhlym komentárom súčasníka v prezente. Aj keď v závere hovorí, že nechce byť vševedúcim autorom, je absolútnym demiurgom svojej interpretácie vlastnej minulosti a minulých desaťročí celej krajiny. Miestami prenechá komentáre aj os-

tatným postavám. Vo všetkých častiach sú zakomponované správy z novin, lebo autor nielen vášnivo číta tlač, ale aj excerpuje. Tieto dobové komentáre dopĺňajú kolorit tak vecne, ako aj lexikou, ktorej dnešný čitateľ, najmä mladý, už nemusí rozumieť. Preto ako appendix uvádza v časti Vysvetlivky významy jednotlivých zastaralých, ale aj špecifických slov. Štruktúra 462-stranového románu nie je klasická. Nie je dodržaná chronológia a dej sa odvíja v retrospektívach a vo viacerých významových dejových vrcholoch. Autorská narácia sa pohybuje od asociácií k reflexívnosti pomedzi fakty a realistický dej, popretkávaný snami, predtuchami, aby sa znova vrátil do skutočnosti. Detailné opisy sa striedajú so skicami až výstižným metaforickým zachytením podstaty opisovanej situácie. Opis sa strieda s dialógmi – klasickými, kde repliky patria istým postavám a ich charakterizujú, ale nájdeme i dialógy, ktoré nesú zväčša myšlienky a dobové informácie (s. 64, 65, 134–141). Prevažne seriózný tón sa niekde uvoľňuje v humornom pohľade alebo v ironickej výpovedi. Treba pripomenúť, že autor prináša mnohé vecné poznatky o vývine histórie, ktoré mozaikovitým dopĺňajú vedomosti o kľúčových obdobiach slovenských dejín.

Hykisch v tomto románe predviedol genialitu autora, ktorý pevne ovláda svoje remeslo. Dramatické vrcholy osobné sa miestami kryjú s politickými, a tak jasne vidno, ako je človek len malou súčasťou dejín, je udalosťami zasiahnutý niekedy veľmi ťažko, aj politicky, aj zdravotne.

Anton Hykisch ponúka čitateľom výnimočne hlboký zážitok spoloodkrývania takmer celého jedného storočia slovenskej histórie. A ak písanie románu autorovi pripomína stavbu chrámu, tesaného dlhé roky do skaly (s. 36), máme pred sebou sakrálnu-profánnu stavbu, postmoderne zložitú, so zákutiami, obetiskami, oltármi, aj vchodovým labyrintom, ktorým autor prechádza nie ako Boh, ktorý dopredu vie, ale ako poučený, no predsa pokorný pozorovateľ dejov i vlastného vnútorného sveta.

Mária Bátorová

ZRKADLÍME

„V Európe je aj silná degradácia kultúry, čítania, skutočného vzdelania, ide už iba o inštrumenty, ako dosiahnuť úspech, pohodlie, konformizmus, je tam veľa cynizmu. ...ale to nie je len problém Európy. Európa je v tom už utopená, a to ju môže zničiť. Čoraz viac vidím slabosti Európy. Ešte pred dvadsiatimi rokmi každá kultúrna udalosť bola ako políčko v Mendelejeovej tabuľke, každá kultúrna udalosť mala svoje miesto medzi ostatnými kultúrnymi javmi, ale teraz takej spoločnej tabuľky niet.“

Z rozhovoru s ruským spisovateľom Viktorom Jerofejevom, Týždeň, 47/2009

KDE BOLO

- Oravská knižnica A. Habovštiaka v Dolnom Kubíne – prezentácia kníh: *Pod dekadou slov* – zborník literárneho klubu Fontána a Tomáš TOČEK: *Univerzita vymáhača* – 23. novembra
- Knižkupectvo Christiania v Prešove – „Premeny literatúry v rokoch 1989 – 2009 medzi centrom a regiónom“, stretnutie vydavateľov a spisovateľov – 24. novembra
- Knižkupectvo Panta Rhei na Poštovej ulici v Bratislave – beseda s Borisom FILANOM – 25. novembra
- Kultúrny inštitút Maďarskej republiky v Bratislave – prezentácia edície Dejiny mesta Bratislavy – 30. novembra
- Klub SNM na Fajnorovom nábreží v Bratislave – prezentácia zbierky poviedok Stanislava RAKÚSA *Telegram* – 1. decembra
- Knižkupectvo Martinus na Obchodnej ulici 41 v Bratislave – prezentácia knihy Evy BORUŠOVIČOVEJ *Urobíme všetko, čo sa dá* – 1. decembra
- Knižkupectvo Artforum v Bratislave – prezentácia knihy Veroniky ŠIKULOVEJ *Domček jedným ťahom* – 1. decembra
- FF KU v Ružomberku – seminár o slovenských poetkách – 1. decembra
- Kafe Scherz v Bratislave – prezentácia knihy Pavla SIBYLU *Niečo o orchideách* – 2. decembra
- Knižkupectvo Panta Rhei na Poštovej ulici v Bratislave – stretnutie s Jurajom ŠEBOM a jeho knihami *Zlaté 60. roky* a *Normálne 70. roky* – 2. decembra
- Kaviareň Amfik v Trnave – čítanie z tvorby: Michal HABAJ, Erik ONDREJČKA, Peter VOLEK, Juraj ŽEMBERA a členov Trnavského literárneho klubu – 3. decembra
- Spoločenská sála Oáza vo Vranove nad Topľou – literárna súťaž Vranovský literát, prezentácia knihy Igora SOLANIKA *Cesty mám* a udelenie ocenenia Priateľ knižnice – 3. decembra
- Žilinská knižnica na Bernolákovej ulici 47 – prezentácia románu Zuzany KUGLEROVEJ *Zlatá reťaz boha Sobeka* – 4. decembra
- ZŠ M. Rázusa v Čadci – beseda s Danušou DRAGULOVOU-FAKTOROVOU – 4. decembra

KDE BUDE

- Knižkupectvo Panta Rhei na Poštovej ulici v Bratislave – prezentácia knihy Laco HANNIKER – *O rybách a iných vášňach* – 9. decembra o 16.00
- Knižkupectvo Panta Rhei na Poštovej ulici v Bratislave – stretnutie s Ťaňou KELEOVOU-VASILKOVOU – 9. decembra o 17.00
- Knižkupectvo Panta Rhei na Poštovej ulici v Bratislave – beseda s Denisou FULMEKOVOU – 16. decembra o 17.00
- Klub slovenských spisovateľov v Bratislave – Čítanie Milan FERKO: *Hľadanie raja*, pri príležitosti 80. narodenin autora – 15. decembra o 15.00

Už keď vydavateľstvo Ikar začalo pred piatimi rokmi vydávať v slovenčine sériu veľkých encyklopédií z vydavateľstva Dorling Kindersley, zrodila sa myšlienka prezentovať takouto formou aj naše prírodné a kultúrne pamiatky, prezradila na slávnostnom uvedení monumentálnej encyklopédie *Slovensko A - Ž* členka predstavenstva Ikar Gabriela BELOPOTOČKÁ 25. novembra v bratislavskom Pálffyho paláci. Cestu od nápadu po jeho uskutočnenie, naplnenú takmer dvojročnou sústredenou prácou dvadsiatich členov tímu odborníkov, redaktorov, knižných grafikov a výtvarníkov, ako myšlienka dostávala knižnú podobu, priblížil líder autorského kolektívu Ján LACIKA. *Slovensko A - Ž* obsahuje takmer 5000 abecedne zoradených hesiel, ktoré zahŕňajú portréty vyše 1000 osobností, samostatné heslá približujú 1200 miest a obcí a 200 pamiatok a turistických objektov, ale aj významné udalosti, dokumenty a umelecké diela. Ide o všeobecnú encyklopédiu, široko obsahovo zameranú na oblasti prírody, miestopisu, pamiatok, dejín, osobností a umenia. Obsažné, prehľadne členené texty doplnia 2 000 fotografií, máp a obrázkov. O tom, že Slovensko má naozaj bohatý potenciál osobností, potvrdili svojou prítomnosťou aj umelci, ktorí knižný klenot *Slovensko A - Ž* uviedli do života. Spievala sólistka Opery SND, známa aj na popredných svetových operných scénach, sopranistka Lúbia VARGICOVÁ, knižku kresťili sólu a chlebom členka Činohry SND Emília VÁŠÁRYOVÁ a režisér Jozef BEDNÁRIK, programom sprevádzala herečka Zdena STUDENKOVÁ. V predvianočnom čase však vydavateľstvo Ikar nemyslí len na čitateľov, ale aj na tých, ktorí potrebujú pomoc. Symbolický šek na 5000 eur si z rúk Gabriely Belopotockej prevzala výkonná riaditeľka Ligy proti rakovine Eva Kováčová (na fotografii v strede). Ikar venuje jedno euro z každej predanej knihy na pomoc onkologicky chorým deťom.

-báb-

Univerzitka po oslavách

Nedávne oslavy „deväťdesiatky“ Univerzitnej knižnice v Bratislave sa skončili. Program zaujal odborníkov aj verejnosť. Knihovníci sa stretli na viacerých seminároch, napr. o službách, nových trendoch v informatizácii kultúrneho dedičstva, výskume dejín knižnej kultúry, súbornom katalógu periodík, informačných databázach k výskumu dejín 20. storočia. Univerzitka pripravila aj deň otvorených dverí, návštevníci si mohli pozrieť, čo sa skrýva mimo verejne dostupných priestorov, alebo navštíviť výstavu. Z tých najviac zaujala výstava Ex libris extra zo zaujímavosti fondu knižnice: „Paráda!“ konštatovala učiteľka ZŠ, „To som ešte nevidel,“ povedal vysokoškolský študent, „Ani som nevedela, že aj knihy, knižnice majú svojich svätých. Mohli ich dať aj do sprievodného katalógu, aby to mohli využiť aj iní,“ reagovala knihovníčka z verejnej knižnice. Milým prekvapením celého bloku podujatí bolo *Kino čas - Univerzitná knižnica v Bratislave na filmovom plátne a na obrazovke*. Program zoznámil nielen s minulosťou knižnice, ale aj s knihovníckym dňom najmä v dokumente *Knihy - knižnice - ľudia*. Spomedzi pamätníkov sa napr. prítomnej autorke scenára PhDr. Vlaste Kalinovej podarilo identifikovať postavy z filmu, ako aj niektoré osobnosti československého knihovníctva v ďalších dokumentárnych snímkach.

Najcitlivejším a najzraniteľnejším miestom všetkých knižníc sú ich služby. O tom, čo bude ďalej, som sa opýtala vedúcej odboru knižničných služieb Univerzitnej knižnice PhDr. Dagmar Kleinovej.

„Knižničné služby v Univerzitnej knižnici sa po dokončení rekonštrukcie výrazne zlepšili. Uvedomujeme si, že úroveň a kvalita služieb nezávisí len od personálneho zabezpečenia, kompetencií informačných zamestnancov knižnice, ich špecializácie, vzdelania, ale aj od materiálno-technickej úrovne knižnice a informačných technológií. Zavádzame nové technológie a pracovné postupy v duchu svetových trendov. Viaceré sú porovnateľné so zahraničím a sú inšpiratívne aj pre iné naše knižnice.“

Popri rozširovaní digitálnych služieb pre používateľov knižnice, centrálnej pokladni a prevádzke multifunkčných sieťových zariadení patrí k novinkám aj nové webové sídlo knižnice pre verejnosť a interné stránky pre zamestnancov knižnice. Zabezpečujú svojim čitateľom aj vzdialený prístup k licencovaným elektronickým zdrojom. Najhorúcejšou novinkou je v súčasnosti implementovaná metavyhladávač a link server. Knižnica zvolila produkty MetaLib a SFX, nastavbové nástroje, ktoré umožňujú integrovať lokálne i vzdialené informačné pramene poskytované knižnicou.

Na skvalitnenie služieb je však potrebná spätná väzba používateľov. Preto sme pri príležitosti 90. výročia založenia pripravili prieskum spokojnosti svojich používateľov, aby sme vedeli o ich potrebách a želaniach na základe spoľahlivých údajov, nie iba na základe skúseností a interpretácií zamestnancov knižnice. Vyše mesiaca vyplňali dotazník s 20 otázkami a v päťstupňovej škále hodnotili naše služby. Vyše 2500 vrátených dotazníkov teraz vyhodnocujeme. Výsledky budú podkladom pre manažment knižnice.“

Lýdia Čelková

Nevyužitie myšlienky

Roztvorená náruč každodenných klamstiev je nenásytná a nekonečná.

Anton Hykisch v Salóne u Liszta

Vo štvrtok 26. novembra v rámci Salóna u Liszta v Univerzitnej knižnici v Bratislave uviedli do života nový román Antona HYKISCHA *Rozkoše dávnych čias*. Podujatie moderoval publicista Stanislav Bachleda. Ako autorovi hostia a spolubesedníci vystúpili: spisovateľka a literárna vedkyňa Mária Bátorová, riaditeľ Činohry SND Štefan

Bučko a poslanec NR SR František Mikloško. Za vydavateľstvo Maticy slovenskej knihu privítal Milan Gonda. V kultúrnom programe vystúpila šansonierka Eva Golovková. Ukážky z románu predniesol Štefan Bučko. Knihu uviedli do života autorove vnučky Hanka a Katarínka.

-r-

Výstava glóbusov

Nezvyčajný pohľad na svet glóbusov prináša výstava *Zem a nočná obloha očami novoveku*, ktorú sprístupnila Ústredná knižnica SAV v priestoroch barokového nádvorja Univerzitnej knižnice v Bratislave. Nájdete tam hviezdne a zemské glóbusy, ktoré pochádzajú zo vzácnnej zbierky Lyceálnej knižnice (spravovanej ÚK SAV) a patria k najväčšej inštitucionálnej zbierke týchto artefaktov u nás. Obsahuje napríklad druhý a tretí doteraz známy najstarší zachovaný glóbus *Uranographiu - 1700, Cosmothere - 1706* i ďalšie glóbusy z 18. - 19. storočia, vrátane prvého uhorského hviezdneho a zemského glóbusu.

Na slávnostnom otvorení 26. novembra autorka projektu Sphaera terrestis, sphaera caelistic Ivona

Kollárová (ÚK SAV) uviedla, že vďaka finančnej pomoci Nadácie VÚB a podpore Cirkevného zboru Evanjelickej cirkvi a. v. sa podarilo zrekonštruovať deväť cenných glóbusov, ako aj pripraviť webovú stránku (www.globusy.sav.sk), multimedialnú prezentáciu aj spomínanú výstavu.

Zrekonštruované glóbusy, vrátane ukážok náročného procesu ich záchrany, dopĺňajú historické knihy súvisiace s témou glóbusov z fondov Lyceálnej knižnice, prehľadné informácie o výrobe dobových glóbusov, ako aj ďalšie exponáty zo zbierok dolnokubínskeho Oravského múzea P. O. Hviezdoslava a bratislavského SNM - Historického múzea.

Výstava potrvá do 20. decembra.

-lč-

Košická prezentácia zbierky Dym z ríše tieňov

V Galérii KOS v Košiciach pripravilo Krajské osvetové stredisko v Košiciach prezentáciu štvrtej básnickej zbierky *Dym z ríše tieňov* košického autora Radovana BRENKUSA. Knižku uviedol popradský básnik Pavol HUDÁK. Radovan Brenkus knižne debutoval roku

1997 básnickou zbierkou *Pochod mŕtvych*, potom čitateľom ponúkol poéziu v zbierkach *Rekvie v prachu* (2002) a *Romanca s bludičkou* (2005). Roku 2005 vydal poviedkovú knihu *Návraty pekla* (2005).

-r-

More srdca v Martine

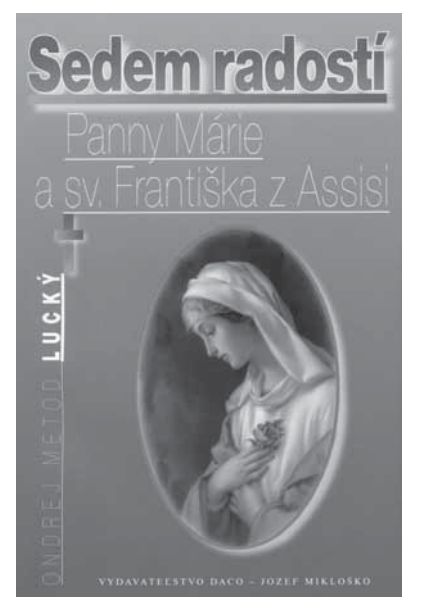
Čítanie z tvorby, uvedenie nového románu Pavla „HIRAXA“ BARIČÁKA *Sekundu pred zbláznením* a jeho básnického debutu *More srdca* sa udialo v martinskej kaviarničke Kamala 2. decembra. Hostom auto-

ra bol Jano MARTON s jeho debutovou básnickou zbierkou *Život nie je pes, je to suka*. Nechýbala hudba v produkcii dua Hirax + Luboslav.

-r-

Na adventné chvíle

Vydavateľstvo Daco vydalo súbor úvah a básní Ondreja Metoda LUCKÉHO *Sedem radostí Panny Márie a sv. Františka z Assisi*. Ježišova matka žila v ústraní, prasto a skromne, ticho sa pripravovala na svoju úlohu. Na celom svete sú jej zasvätené mnohé kostoly, slávni skladatelia o nej skomponovali vrcholné skladby, jej obrazy a sochy sú v hlavných galériách sveta, básnici a spisovatelia jej venovali veľa diel. O. M. Lucky ju v zhode s františkánskou tradíciou nazýva Sedemradostnou, pretože „tieto pojmy patria spolu, ako spolu patria v našom živote chvíle neúprosnej túžby a chvíle utešivej pohody“. Sv. František bol ctiteľom Matky Božej, svoje obrátenie začal opravou jej kostola Porciunkuly, keď poslúchol aj dnes aktuálnu výzvu: „František, nevidíš, že sa môj dom rozpadá? Oprav ho!“ V knihe autor opisuje jeho sedem radostí formou úvah a básní o jeho živote, pokore, chudobe a o láske ku všetkému stvo-

renstvu. Ak máte o túto knižku záujem, pošlite nám do 16. decembra kupón vydavateľstva DACO zo strany 15 a my vás zaradíme do zberovania o toto dielko.

-r-

Imrich Sedlák a kol.: Dejiny slovenskej literatúry I, II

Bratislava – Martin, Literárne informačné centrum – Matica slovenská 2009

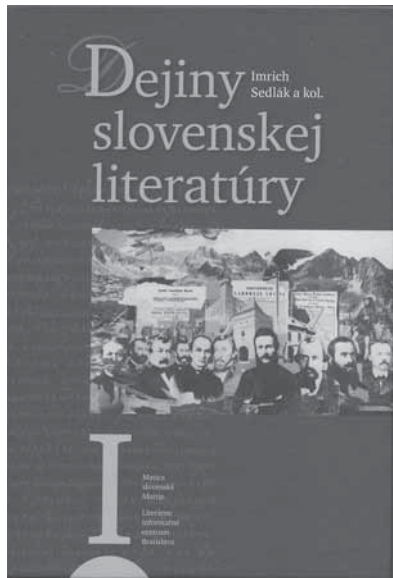
Už päťzväzkové „akademické“ Dejiny slovenskej literatúry naznačili, že čas individuálnych snáh o napísanie príbehu dejín slovenskej literatúry je neodvratne preč. Stanislav Šmatlák sa vzoprel tomuto faktoru a stal sa potvrdzujúcou výnimkou. Jeho Dejiny slovenskej literatúry (1988; 1997) sú studnicou poznatkov. Obdobnú funkciu plnia Dejiny slovenskej literatúry pripravené Viliamom Marčekom (2004). Doterajšie syntézy poskytli dostatok podnetov, na ktoré bolo možné reagovať. Vznikli nové *Dejiny slovenskej literatúry* (2009).

Prvý zväzok *Dejín slovenskej literatúry* (2009) je výsledkom spolupráce Evy Tkáčikovej, Evy Fordinálovej, Imricha Sedláka, Jána Gbúra a Zuzany Stanislavovej, ktorá sa podieľala aj na koncipovaní druhého zväzku. Druhý zväzok je dielom Ladislava Čúzyho, Alexandra Halvoníka, Michala Harpána, Igora Hocheľa, Kataríny Sedlákovej a Ivana Sulíka. Každý má osobitý spôsob reči, každý sa iným spôsobom vcítil do napätia medzi dobou a textom. Všetci analyzujú, diskutujú, komentujú, hádajú sa a uzmierujú sa s dejinami. Niektorí píšú učebnicový text, iní problematizujú.

Eva Tkáčiková, autorka kapitoly o „slovenskej“ literatúre vytvárajúcej v období stredoveku, renesančného humanizmu a baroka, odvieďla výbornú prácu. Jej úloha bola neľahká. Pútavo, metodologicky koncízne, heuristicky vyčerpávajúco, a pritom literárnohistoricky výstižne spracovať príbeh dejín nášho písomníctva v obdobiach, ktoré mnohí pokladajú za trinásťu kmnatu našich literárnych dejín, je nesmierne náročné. Tkáčiková sa musela vyrovnáť s viacerými literárnymi jazykmi, ktorými sa v minulosti písalo: staroslovienčina, latinčina, nemčina, maďarčina, biblická čeština, predpisovná slovenčina, slovakizovaná čeština. Z jej práce cítiť, že časovo vzdialené texty vníma ako stále živý komunikát. Referuje o nich, diskutuje s nimi, často aj nesúhlasí, háda sa s ich tvorcami, aby nám sprostredkovala svoj čitateľský zážitok z ich nazerania. Tkáčiková akcentovala poetologické a estetické hodnoty nazeraných textov. Precízny prehľad o textoch, ktoré fungovali v dobovom literárnom živote, jej umožnil nachádzať nové, dosiaľ nevidené vzťahy a súvislosti. Spomeňme väzby medzi textami zapísanými v kódexe Jána Jóbfa Fanchalího, tvorbou Bálinta Balassiho a brnianskymi zlomkami,

od ktorých odvíja vznik Seleckého *Obrazu pani krásnej perem malovaní*. Z Tkáčikovej rozprávania cítiť, že drží palce autorom evanjelického vierovyznania. V kapitole o renesančnej literatúre to nie je na škodu. Autorka tým obohacuje svoj výklad o mnohé teologické a filozofické súvislosti.

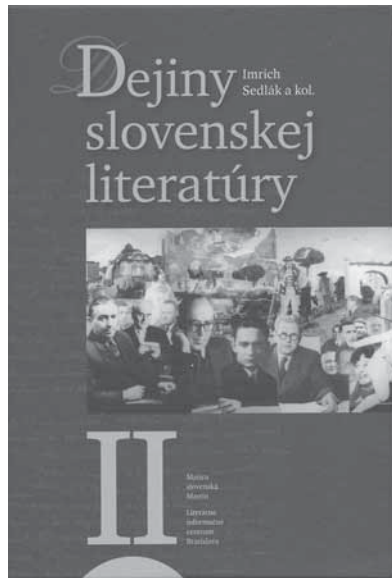
Eva Fordinálová napísala kapitolu o literárnom klasicizme, ktorá je svojim nazeraním na poetologickú jednoliatosť reflektovaného obdobia konvenčnou, na druhej strane ale prináša viacero podnetov, o ktorých by bolo hodné viesť diskusiu.

Fordinálovej srdcovou záležitosťou je výskum tvorby Augustína Doležala, Bohuslava Tablica, ale najmä analýza tvorby členov Slovenského učeného tovarišstva a diela Jána Hollého. Zacielenie na tento okruh zapríčinilo, že próza v jej výklade nedostala toľko priestoru, ako sa žiadalo. Fordinálovej rozbor Doležalovej *Tragoedie* je prenikavý. Výklad autorského zázemia *Starých novin literárneho umění*, analýza bernolákovských polemík, prerozprávanie príbehu slovenského národného obrodovania ako obrodovania v duchu cyrilo-metodskej tradície, poukaz na zástoj Papánkových *Dejín slovenského národa* v ňom, snaha o nahmatanie prvkov biedermeieru v Tablicovej poézii, popretie preromantizmu – to sú podnety na diskusiu. Fordinálovej interpretácia Kollárovej a Hollého poézie nehľadá prepojenia medzi ich textami „násilím“, upozorňuje na Kollárov cestopis, napriek tomu ale cítiť, že Hollého poézia je v danej dobe pre ňu v podstate jediným umelecky relevantným komunikátom.

Imrich Sedlák je autorom kapitoly

nazwanej *Romantizmus*. Zámerne nepíšeme, že je autorom kapitoly o romantizme, či nebodaj o literatúre slovenského romantizmu. Jej časové rozpätie, dané rokmi 1836 – 1880, je diskutabilné. Sedlák väčšmi ako z podnetov Oskára Čepana vychádza z Cyrila Krausa a Pavla Vongreja. Jeho výklad je na miestach, kde podlieha sugescii o „štúrovcoch“ prekonaným. Málo priestoru venoval tvorbe Jána Chalupku a Sama Vozára, obidvoimi impulzov k zmene poetiky v 60. rokoch 19. storočia vytvoril zo slovenského romantizmu monolit.

Ján Gbúr spracoval kapitolu *Realizmus v slovenskej literatúre*. Hľadá impulzy realistickej poetiky v tvorbe napredistov, mohol zájsť aj hlbšie, do próz Kubániho či Lascomerského. Realizmus vníma ako prvok francúzsko-slovenskej, rusko-slovenskej a česko-slovenskej diskusie o estetických a poetologických otázkach textu. Od výkladu týchto súradníc sa odvíja jeho výklad tvorby Martina Kukučína, Vajanského, ale aj P. O. Hviezdoslava. Gbúr ale neostal len pri „velikánoch“. Vansová, Šoltéssová, Podjavorinská, Somolický či Dlhomír Poľský sú preň autormi, bez ktorých by naša literatúra nebola komplexnou. Rovnako tak oceňujeme jeho analýzu drámy. Gbúr mohol väčší priestor venovať Timrave, jeho interpretácia Kraska mohla prihladiť najmä na výskumy Jána Zambora.

Ladislav Čúzy rozpráva príbeh slovenskej prózy v prvej polovici 20. storočia. Je erudovaným čitateľom, nekompromisným posudzovateľom. Jeho analýzy cielia na problém, literatúru vníma ako diskusiu

a seba ako diskutéra, ktorý má povinnosť sa pýtať. Príbeh prózy J. C. Hronského, ktorý načrtoľ, je nielen príbehom intelektuála bijúceho sa s podnetmi domácej a svetovej literatúry, ale predovšetkým príbehom textov, ktoré vytvoril. Obdobný výsledok platí aj pre Čúzym podaný príbeh drámy.

Analýza poézie z pera Michala Harpána: jeho výklad nadrealizmu a katolíckej domácej a svetovej literatúry, ale predovšetkým príbehom textov, ktoré vytvoril. Obdobný výsledok platí aj pre Čúzym podaný príbeh drámy.

Igor Hocheľ, Ivan Sulík a Alexander Halvoník sa zaoberali peripetiami slovenskej literatúry od nástupu socialistického realizmu, cez jeho popretie, nástup postmoderných vízií až po relatívny chaos pri nazeraní literatúry v ostatnom dvadsaťročí. Zvädzali neraz kruté boje s tlakom doterajších literárnohistorických skreslení, aby nám ukázali „pravú“ podobu našej literatúry. Museli byť neraz sociológmi, politológmi, psychologmi, ale nikdy neprestali byť kritickými čitateľmi literatúry. Ide im o umeleckú hodnotu textov. Nekladú si pred tvár masku falošnej empatie, pomenúvajú veci pravými menami.

Katarína Sedláková sa v ostatnej kapitole *Dejín* pokúsila o výklad krajanskej literatúry ako integrálnej súčasť slovenskej literatúry a kultúry. Jej podanie informácií má učebnicový charakter, je úplné, relatívne výstižné, neproblematické.

Väčšinu kapitol dopĺňa Zuzana Stanislavová výkladom premien literatúry pre deti a mládež. Jej komentáre sú do oboch častí *Dejín slovenskej literatúry* organicky včleneným pohľadom na texty, ktoré mali spočiatku didaktickú, moralizátorskú ambíciu oslovit detského príjemcu, neskôr sa etablovali ako plnohodnotná, esteticky kultivovaná súčasť literatúry.

Dva zväzky *Dejín slovenskej literatúry* poslúžia čitateľskej verejnosti, najmä študujúcej mládeži, ako sprievodca po literárnom živote v období od staroslovienskej písomnosti po koniec aktuálne prežívaného decénia. Pozoruhodnými, v doterajších syntézach zväčša obchádzanými sú najmä portréty literárnych vedcov, ktorých písanie bolo pre autorov *Dejín* ponorom do vlastnej kuchyne, námetom na introspekciu.

Peter Mráz

BIBLIOGLOSSÁR

Barbara Taylor Bradfordová
IMPÉRIUM
Bratislava,
Slovenský spisovateľ 2009
Preklad Mária Kočanová

Tretia časť ságy rodu Deravenelovcov (predtým Dynastia, Dedičia) predstavuje Elizabeth Turnerovú, ktorá sa po smrti nevlastnej sestry Mary dostane do vedenia nadnárodného koncernu. Mary hnutelný a nehnuteľný majetok firmy nezveladila, ale práve naopak. Preto Elizabeth čakala neľahká úloha – porátať sa s prisluhovačmi sestry a dostať firmu opäť na výslnie. Veď vybudovanie úspešnej firmy stálo jej predkov nemalo obetí, odriekania, strát, rodinných nešťastí a tragédií. Najbližší spolupracovníci a priatelia sa usilujú Elizabeth chrániť pred neuváženými krokmi, intrigami, závišťou i snahou niektorých zničiť firmu. Okrem neúnavnej práce stretne mladá žena osudovú lásku z detstva...

Milena Baischová
DRAČIE ROZPRÁVKY
Bratislava, Ikar 2009

Preklad Miriam Gombošová
Dvanásť pôvabných rozprávok pre deti o drakoch, dračíkoch, dračích slečnách, škriatkoch, čo bývali v kvaplovej jaskyni, víle Sambalde, trpaslíkovi Bondurovi, elfkách, čarodejnici, rytieroch i hradnej slávnosti a ďalších veselých i vážnych dobrodružstiev približuje čarovný dračí svet. Dračie rozprávky doslova ožili vďaka pekným ilustráciám St. Dahleovej.

Paulo Coelho
DÉMON A SLEČNA PRYMOVÁ

Bratislava, Ikar 2009
Preklad Miroslava Petrovská
Tento román je podobne ako knihy Na brehu rieky Rio Piedra som si sadla a plakala, Veronika sa rozhodla zomrieť, venovaný láske, smrti a moci. Román zoznamuje s malým horským mestom Viscos, ktoré navštívi cudzinec. Ten v lese ukryje zlaté prúty a barmanku slečnu Chantal Prymovú poprosí, aby oznámila obyvateľom, že ak spáchajú zločin a niekoho zabijú, získajú 10 prútov zlata. Všetci o návrhu diskutovali a prišli k záveru, že na vine je Chantal, lebo ich nabáda na zločin. „Ak zvíťazí Zlo, aj keď v malom a zabudnutom mestečku s tromi ulicami, malým námestím a kostolom, môže nakaziť celé údolie, kraj, krajinu...“ Zlaté prúty boli však veľkým lákadlom, a tak začali v mestečku hľadať vhodnú obeť- človeka, za ktorým nemá kto smútiť. Vybrali starú čudáčku Bertu, považovanú aj za bosorku. Chantal pochopila, že ide o pascu a svojich rodákov varovala pred usmrtením Berty. Tak čudáčka zostala nažive a slečna Prymová odišla navždy z mestečka. „Život môže byť krátky aj dlhý, všetko závisí od toho, ako ho žijeme“.

-lč-

KNIHA ROKA 2009

Stav k 24. novembru

Počet hlasov

KNIHA ROKA

1. O. Malý: Mocipánov služobník – Tribun EU	29
2. M. Kenda: Epidrámy a Epidraky – DAXE	25
3. M. Rúfus: Ako stopy v snehu – Slovenský spisovateľ	19
4. B. Filan: Klimtov bozk – Vydavateľstvo Slovart	12
4. T. Keleová-Vasilková: Srdce v tme – Ikar	12

DEBUT ROKA

1. I. Dobrakovová: Prvá smrť v rodine – Marenčin PT	10
1. G. Weissová: Diagnóza F 50 – Evitapress	10
2. D. Grúň: Manuál – Ars Poetica	8
3. V. Strýček: Bankrot. Chcete prežiť? – Perfekt	7
4. I. Kučerová: Loviť alebo nebyť – Motýl	6

VYDAVATEĽSTVO ROKA

1. Ikar	26
2. Vydavateľstvo Slovart	25
3. DAXE	24
4. Slovenský spisovateľ	19
5. Aspekt	16

ANKETOVÝ LÍSTOK - KNIHA ROKA 2009

KNIŽNÁ REVUE

1. Na knihu roka navrhujem:

(autor, názov, vydavateľstvo)

2. Za debut roka navrhujem:

(autor, názov, vydavateľstvo)

3. Za vydavateľstvo roka navrhujem:

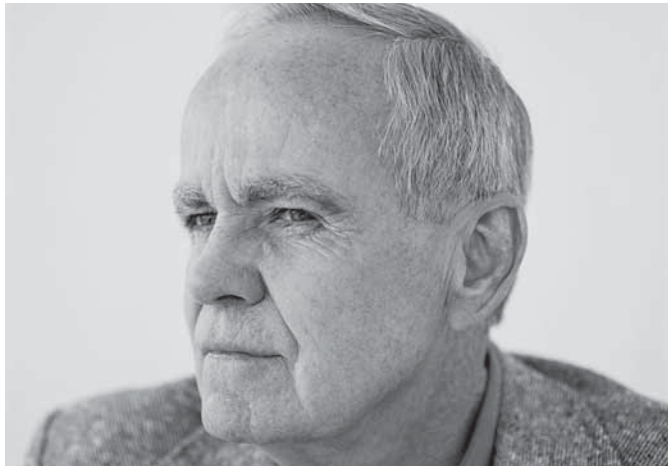
Meno a adresa odosielateľa:

(podpis)

Svoje hlasy do ankety KNIHA ROKA 2009 posielajte na anketových lístkoch, NIE NA XEROXOVÝCH KÓPIÁCH.
Platné sú anketové lístky obsahujúce aspoň jednu odpoveď na jednu anketovú otázku, ktoré majú čitateľnú adresu odosielateľa s PSČ a vlastnoručným podpisom. Hlasy posielajte len knihám, ktoré vyšli v roku 2009. Uzávierka ankety je 15. marca 2010.

Vychádza

Cormac McCarthy: Cesta

Nasledujúce dni a noci tiahli ďalej na juh. Osamelí a nepodajní. Surová hornatá krajina. Hliníkové domy. Z času na čas zazreli pod sebou cez holé kmene vysadeného lesa pásy medzištátnej diaľnice. Zima a ešte väčšia zima. Len čo vyšli zo strmej úžlabiny, zastavili sa a skúmali rozľahlú planinu na juhu. Všade, kam až oči dovideli, rozprestierala sa spálená krajina, sčerneté obrysy skál vyčnievali nad kúdolmi popola a duň prachu sa vzdúvali a leteli s vetrom po pustatine. Za tmavými mrakmi na oblohe sa presúval matný obrys neviditeľného slnka.

Celé dni sa plahočili vyhorenou zemou. Chlapec našiel voskovky, na rúško si namaloval tesáky a ďalej sa bez jedinej ponosy namáhavo vliekol za ním. Predné koliesko na vozíku sa uvoľnilo. Čo sa s tým dá robiť? Nič. Všetko naokolo bolo spálené do tla, oheň sa nedal rozložiť a zostali im noci dlhé, čierne a studené, aké doteraz nikdy nezažili. Vial z nich chlad, že by pukli aj kamene. Že by ti vzal i život. Tisil si k sebe roztraseného chlapca a v tme počítal každý krehký nádych.

Tma, do ktorej sa za týchto nocí prebúdzal, bola oslepujúco hustá a nepreniknuteľná. Keď sa do nej započúval, zraňovala mu uši. Musel často vstávať. Iba vietor v holých sčernetých stromoch narúšal ticho. Muž stál a s vystretými rukami sa taktak studenou autistickou tmou, v predsieni lebký mu medzi tým cinkali kalkulácie šancí na prežitie. Stará kronika. Najst oporu. Každému pádu predchádza úpadok. Vypochoďoval veľkými krokmi do ničoty a v duchu rátal, aby sa vedel vrátiť. Oči zatvorené, ruky veslujú. Aká opora? Iba čosi bezmenné v noci, nejaká žila alebo možno matrica, okolo ktorých krúžil spoločne s hviezdami. Obrovské kyvadlo vo svojej rotunde, opisujúce dlhé posuny dní vesmíru, o ktorom, možno si poviete, nevie nič, a predsa sa musí točiť.

Po zemi zaprašivenej popolčekom im to trvalo dva dni. Cesta viedla ďalej k hrebeňom hôr a po oboch stranách ju lemoval zľahnutý les. Sneží, povedal chlapec. Muž zdvihol hlavu k oblohe. Jediná sivá vločka sa znášala nadol. Chytil ju do ruky a sledoval, ako sa rozpúšťa. Takmer ako posledná hostia kresťanstva.

Šli popri kamennom múre – ohrade starého sadu. Hrčovitě stromy sa černali v rovných radoch, na zemi ležali hrubé konáre. Zastavil sa a zahľadel na pole. Na východe vietor. Pohyblivé brázdy jemného popolčeka. Stoja. Znova sa dávajú do pohybu. Všetko to už dávno videl. Obrysy zaschnutej krvi na strnisku a sivé kruhy čriev a vnútornosti na mieste, kde došlo k jatkým. Na múriku oproti ľudskej hlavy, všetky s rovnakým výrazom: vysušené, dochrámané, s upätým úškrnom a vpadnutými očami. V kožovitých ušiach zlaté náušnice, na lebkách vietor rozvieval riedke špinavé vlasy. Zuby v zubných lôžkach podobné odliatkom chrupu, tetovania načarbané nahrubo domácky urobenou modrou farbou bledli v chabom slnečnom svetle. Pavúky, meče, terče. Niekde drak. Slogany v rúnovom písme, vyznania s hrubými chybami. Staré jazvy obšité dookola starými motívami. Hlavy, ktoré si ešte zachovali aký-taký tvar, stiahli z kože a holé lebky pomaľovali alebo počarovali na čele. Na jednej bielej lebke boli atramentom obtiahnuté všetky švy tak dôsledne, akoby to bol nejaký návod na použitie. Obzrel sa na chlapca, ktorý stál vo vetre pri vozíku. Zahľadel sa na vlny suchej trávy, na prichádzajúcu noc a na rady pokrútených stromov. Pri múre sa niekoľko sivých zdrapov oblečenia trepotalo vo vetre. Prechádzal okolo a naposledy sa pristavil pohľadom na maskách. Napokon zamieril medzerou v múre k čakajúce mu chlapcovi. Položil mu ruku na plece. Dobré, povedal. Můžeme íst.

V takýchto a podobných udalostiach videl odkaz, varovanie, a nebolo to inak ani pri tejto prehliadke vraždenia a požierania. Zobudil sa ráno a pod prikrývkou sa obrátil. Pomedzi stromy sa zadával dolu na cestu, odkiaľ by mohli prísť, a vskutku zbadal pochádzajúce štvorstupy. Oblečené, v čom sa len dalo, zato všetci mali okolo krku červené šatky. Červené alebo oranžové, podľa možnosti čo najčervenšie. Rukou zadržal chlapca. Psst, šepol.

Čo sa deje, tatuško?

Na ceste sú ľudia. Ostaň pri zemi. Nepozerať sa.

Vyhasnutá pahreba nedymila. Vozík bol ukrytý bezchybne. Prevalil sa na zemi a poležiačky opretý o predlaktia sledoval cestu. Armáda v teniskách na pochode. So sebou niesli asi metrové rúrky s koženými remencami. Kúsok povrazu na zápästí. Niektorí mali cez rúrky prevlečené reťaze a na ich konci všetko, čo sa dalo použiť ako kyjak. Precvendžali okolo, hojdajúc sa pri pochode ako panáci na kľúčik. Bradatí, cez rúška im

„Keď mal môj syn John asi tak štyri roky, išli sme do El Pasa. Nocľah sme si našli v takom lacnom hoteli. Jednej noci, keď už John dávno spal, mohlo byť okolo druhej-tretej ráno, postával som pred oknom a pozeral sa na mesto. Všade bolo ticho, nič sa nehýbalo, ale z dialky som počul hrmot vlakov. Z toho zvuku sa šírila strašná osamelosť. Začal som uvažovať, ako asi bude vyzeráť toto mesto o päťdesiat, o sto rokov. Pred očami sa mi vynoril obraz ohňov na neďalekých kopcoch, všetka tá pustatina. Po celý čas som neprestajne rozmýšľal o mojom synovi. Tie predstavy som si zapísal. Neskôr, mohlo to byť asi tak o štyri roky, bol som v Írsku, keď som si raz zavčas rána odrazu uvedomil, že to nie sú dve stránky k nejakej knihe, že to vlastne je kniha. O mužovi a jeho synovi.“

Z rozhovoru s Cormacom McCarthym

Európskym čitateľom sa môže zdať, že azda ani jedna spisovateľská hviezda z USA nestúpila v posledných rokoch tak rýchlo ako hviezda Cormaca McCarthyho (1933). Čitatelia si zvykli na vysokú literárnu úroveň amerických prozaikov, na ich tradične skvelé rozprávačské schopnosti, ktoré v každom desaťročí potvrdzoval nejaký Melville, Faulkner, Hemingway, Kerouac, DeLillo či Auster. McCarthy vstupuje do literatúry v polovici šesťdesiatych rokov ako nenápadný talentovaný prozaik, ktorý dokáže osloviť najmä literárnu kritiku. Keď však roku 1985 vychádza román *Krvavý poludník alebo Večerná červeň na západe*, dostáva sa McCarthymu všeobecnej pozornosti aj uznania. Román sa zaradil medzi najvýznamnejšie texty americkej literatúry druhej polovice 20. storočia a McCarthyho meno sa začalo vyslovovať jedným dychom s T. Pynchonom, D. DeLillom, T. Morrisonovou. McCarthy aj ďalšími knihami potvrdil, že sláva *Krvavého poludníka* nebola náhodná. Hneď nasledujúcim románom *Všetky pekné kone* (1992) získava prestížnu Národnú knižnú cenu aj Národnú cenu kritikov a roku 2007 získava nemenej významnú Pulitzerovu cenu za román *Cesta* (2006). K všeobecnému spoznaniu McCarthyho nepochybne prispieva záujem filmových režisierov o netradičné typy hrdinov-nehrdinov, ktorými je McCarthy známy. Sfilmovaná adaptácia románu *Táto krajina nie je pre starých* (knižne 2005) získala štyri Oscary vrátane hlavného za film roka a rovnaký úspech sa očakáva aj od najnovšej filmovej adaptácie románu *Cesta*, ktorý sa práve dostáva do kín. C. McCarthy sa sám drží v ústraní a až do sfilmovania prvého románu poskytol len jediné väčšie interview, odbíjajúc novinárov slovami, že „spisovatelia majú knihy písať, nie o nich hovoriť.“ Román *Cesta* patrí k dejovo najjednoduchším McCarthyho knihám, zároveň si však – ako iné podobnosti – zachováva interpretačnú otvorenosť. Hlavnou dejovou osou je putovanie otca a syna postapokalyptickou krajinou, ktorá sa rok po roku premieňa na ľadovú pustatinu. Jedinou šancou na prežitie je cesta na teplejší juh. Zdevastovaná zem im poskytuje málo možností na obživu a po celý čas sa musia vyhýbať ostatným ľuďom, väčšina z nich by sa totiž nezastavila ani pred vraždou alebo kanibalizmom.

do povetria vystupovala para. Tíško, povedal. Psst. Nasledujúci šik niesol oštep alebo reťaze ovešané strapcami, dlhé čepele ukuté z pružín nákladného auta v nejakej primitívnej kováčskej vyhni na severe. Vydesený chlapec ležal na zemi s tvárou zaborenou do rúk. Prešli len zo šesťdesiat metrov od nich, zem sa trochu chvela. Pochodom v chod. Za nimi otroci v postrojoch ťahali vozy s kopami vojnovnej koristi. Nasledovali ženy, asi tak zo dvanásť, niektoré tehotné. Na chvoste kráčali prostitúti zviazaní do dvojíc. Na seba mali len chatrné handry, nevhodné do tejto zimy a na krku obojky ako psy. Sprievod prešiel. Ostali ležať a načúvali.

Myslel na fotku, ktorú nechal na ceste, a povedal si, že by mal obraz ženy zachovať pre oboch, ale nevedel ako. Zobudil ho kašeľ a radšej odišiel, aby nevyrušil dieťa. Zabalený do prikrývky hmatkal po kamennej stene, šuchtal sa na kolenách ako kajúcnik na púti. Kašľal, až na jazyku pocítil chuť krvi, a nahlas vyriekol jej meno. Myslel si, že to azda povedal so sna. Keď sa vrátil, chlapec už nespál. Prepáč mi, povedal.

To nič.

Ešte si pospi.

Veľmi by som chcel byť s mamou.

Neodpovedal. Prisadol si k malej postave zababušenej do prikrývok a diek. Po chvíli prehovoril: Chceš povedať, že by si radšej už nežil.

Áno.

Nesmieš tak hovoriť.

Ale ja chcem.

Nehovor tak. Tak sa hovoriť nemá.

Keď ja inak neviem.

Chápem, ale musíš prestať.

A ako?

To ti neviem povedať.

Prežili sme, povedal jej vtedy cez plameň lampky.

Prežili? opýtala sa.

Prežili.

O čom, preboha, hovoriš? Nič sme neprežili. Pozri sa na nás, sme živé mŕtvoly z hororu.

Veľmi pekne ťa prosím.

Je mi to jedno. Je mi úplne jedno, či plačeš alebo nie. Nič to pre mňa neznamená.

Prosím.

Prestaň.

Na kolenách ťa prosím. Spravím, čo budeš chcieť.

Čo napríklad? Už dávno som to mala urobiť. Keď sme mali tri náboje, a nie dva, ako teraz. Bola som sprostá. Už sme si to všetko prešli. Ja som sa do ničoho nenamočila, to mňa do tohto svinstva namočili. A mám už dosť. Dokonca som si myslela, že ti o tom ani nepoviem. Tak by to bolo najlepšie. Máš už len dva náboje a čo potom? Nemôžeš nás ochrániť. Povedal si, že pre nás hoci aj umrieš. A komu by to pomohlo? Jeho by som zobrala so sebou, keby nebolo teba. Vieš dobre, že hej. Pretože tak je to správne.

Úplne ti preskočilo.

Nepreskočilo, hovorím len pravdu. Skôr či neskôr nás chytiť a zabijú. Mňa znásilnia. A znásilnia aj jeho. Určite nás raz znásilnia a zabijú a zožerú a ty tomu nezabrániš. Ty budeš radšej čakať. Ale ja nemôžem. Nemôžem. Sedela oproti a fajčila kúsok mizerného sušeného listu z viniča, akoby to bola vzácna cigara. Robila to s istou noblesou, druhú ruku si preložila krížom cez zdvihnuté kolená. Pozerala sa naňho cez plamienok. Kedysi sme sa rozprávali o smrti, povedala. Ale už o nej nehovoríme. Prečo nie?

Neviem.

Pretože je blízko. Už nám nezostalo nič, o čom by sme sa mohli zhovárať.

Nenechal by som ťa odísť.

To je mi fuk. Nemá to zmysel. Môžeš si o mne myslieť, že som neverná šlapka a že ti zahýbam s novým milencom. A ten mi dá, čo ty nie.

Smrť nie je nijaký milenec.

Ó, to teda je.

Prosím, nerob to.

Prepáč.

Sám to nevládnem.

Tak nič nerob. Ja ti už neviem pomôcť. Ženám sa vraj sníva o nebezpečenstve tých, o ktorých sa starajú, a mužom vraj o tom, že sú sami v nebezpečenstve. Lenže mne sa nesníva vôbec nič. Hovoriš, že to nevládneš. Tak sa na to vykašli. A bodka. Pretože ja už mám dosť svojho skurveného srdca, a to poriadne dlho. Hovoriš, že máme využiť šancu, ale tu predsa nijaká nie je. Srdce mi vyrvalo tej noci, keď sa narodil, takže súciť si vyhod' z hlavy. Nijaký necítim. Tebe to možno pôjde lepšie. Nechce sa mi veriť, ale ktovie. Jedno však viem naisto, sám pre seba sa určite nezachrániš. Viem to, lebo ja sama by som nikdy nedošla tak ďaleko. Ten, kto nikoho nemá, by si mal radšej nájsť nejaký priateľský príznak. Vdýchnuť mu život a laškovať s ním o láske. Daj mu aj poslednú omrvinku a chraň ho vlastným telom, nech mu neublížia. Pokiaľ ide o mňa, dúfam, že jestvuje večná ničota, pretože si nič iné z celého srdca neželám.

Neodpovedal.

Nemáš čo povedať. Na to sa už nedá nič povedať.

Aspoň sa s ním rozlúčiš?

Nie. Už nie.

Tak aspoň vyčkej do rána. Prosím.

Musím ísť.

Už aj tak bola na nohách.

Pre zmilovanie Božie, ženská. A čo mu mám povedať?

Ja ti nepomôžem.

Kam vlastne ideš? Vôbec nič nevidieť.

To ani nemusím.

Postavil sa. Veľmi ťa prosím, povedal.

Nie. Už nemôžem. Nedokážem.

Odišla a jej posledným darom bol chlad. Urobila to azda plátkom obsidiánu. Sám ju to naučil. Ostrie tenké na jeden atóm. A mala pravdu. Nedalo sa k tomu nič dodať. Sto nocí prehádali tému samovraždy, všetky za a proti ako nejakí zásadoví filozofi pripútaní o stenu blázinca. Ráno chlapec nepriekol ani slova a keď sa zbalili a pripravili sa vyraziť, iba sa obrátil a pristavil sa pohľadom na táborisku. Potom povedal: Odišla, však? A on mu odpovedal: Áno, je preč.

Vždy taká slobodomyselná. Nezaskočila by ju ani tá najčudnejšia vec na svete. Dokonale vyvinutá na všetky príležitosti. Sedeli v županoch pri okne a počas polnočnej večere pri sviečkach sledovali, ako sa mestá v dialke trepotú v plameňoch. O niekoľko nocí neskôr porodila v ich posteli pri svetle baterky. Rukavice na umývanie riadu. Neuveriteľné zjavenie temena hlavičky. Krvavé šmuhy a zľahnuté čierne vlasy. Zápach smolky. Jej vzdychy k nemu takmer nedoliehali. Za oknom len silnejší chlad a na horizonte plamene. Držal na rukách vyziabnuté červené teličko, také obnažené a holé, kuchynskými nožnicami prestrihol pupočnú šnúru a zabalil si syna do osušky.

Úryvky z románu, ktorý v preklade Jána Gavuru vychádza vo Vydavateľstve Slovart.

Experiment na nedozernom poli

Daniel Hevier: *Kniha, ktorá sa stane*, Bratislava, Kalligram 2009

Nikto z nás by neskákal od radosti, keby sa musel pohybovať v byte od podlahy po strop okupovanom knihami; v byte, kde sú knihy napchaté i v chladničke či manželskej posteli. V takejto bezútešnej situácii sa nachádza Ana, ktorej muž upísal svoj život čítaniu. Fictus je milovníkom literatúry a zároveň jej otrokom. Jeho knižné gamblerstvo ho najskôr oberá o zmysel pre realitu, potom o rodinu a napokon – o zrak. A práve ten by mal mať v dobrom stave každý, kto sa podujme prečítať si vyše 400 strán najnovšej prózy Daniela Heviera *Kniha, ktorá sa stane*.

Dielo je utkané zo spleťových príbehov viacerých postáv, ktoré nemožno rozškatulkovať na hlavné či vedľajšie. Či už je to Franc, mladý študent, priam faustovsky bažiaci po poznani; alebo Figura, ktorého meno je jedným z nomen omen (v tomto prípade pre *figurku* na šachovnici života) – všetci sa nachádzajú na jednej lodi. Tá loď je papierová, zostavená zo stránok kníh, lebo práve ony fatalisticky, fantasticky i fanaticky zasahujú do jednotlivých osudov a zlievajú ich do spoločného megapríbehu. Spod vonkajšej vrstvy textu presvitajú ostré kontúry palimpsestu. Hevier sa neuspokojuje s knihou ako sterilným literárnym artefaktom prísne ohraničeným druhovo-žánrovými mantinelmi, ale svoje polytematické rozprávanie rozohráva na nedozernom poli medziliterárnych súvislostí.

Znaky palimpsestovej prózy sú roztrúsené v každom riadku. Sú to úvodné mottá, alúzie na slovenských spisovateľov alebo narážky na Bibliu či Korán. Hevier svoj text zámerne

deštruuje: namiesto mena píše arabský znak, namiesto strednej časti vulgárneho slova kreslí obrázok (oko) a pod. Na inom mieste na nás v originálnom a úplnom znení zakráka Poeov Havran, inde nás prekvapia matematické zátvorky a výpočty alebo citáty s poznámkami ako pri prekladovom diele. Príbehy nie sú jednoliate a formálne organické, často sú len útržkami roztrieštených vedomí. Paranormálne javy (napríklad zmiznutie starého mosta v Bratislave a jeho následné objavenie) autor vykresľuje ako tie najvierohodnejšie udalosti. Ukážkou medziliterárneho nadväzovania je 20. kapitola – nepretržitý sled akýchsi rýmovaných sentencií, ktoré sa zvukovým frázovaním ponášajú na rap, humorným kritizovaním spoločenských nerestí na Gavlovičovu Valaskú školu, živelnosťou pripomínajú zas surrealistickú metódu psychického automatizmu. Kniha je montážou rôznych žánrov: rozprávky, hororu, grotesky, detektívky či sci-fi. Presahuje sem osobitne aj lyrika. Vidno to v lyricky ladených opisoch, kde sa Hevier blysol metaforami, ako „v úzkom rozkroku dvoch ulíc“ i slovnými hrami „viechy sa už nepozviechali“. Svoju prózu sem-tam okorení „šafránovým“ duchaplným humorom – tak málo ho je, no o to je vzácnejší.

Zostáva len upozorniť na správnu interpretáciu „lapsosov“ v texte, akými je napríklad čistá strana alebo kapitola utatá uprostred rozprávania. Autor sa týchto „prehřekov“ dopúšťa zámerne, sú totiž funkčnou súčasťou jeho postmodernistického experimentovania.

Ján Čakanek

Dvojbodka

Milan Lasica: *2 Bodka*, Bratislava, Forza Music 2009

Fejtón je podľa slovníka cudzích slov „Krátka vtipná stať v novinách alebo časopisoch, uverejnená zvyčajne pod čiarou“. Ešte z čias žurnalistických štúdií ho však vnímam v trochu širších súvislostiach ako tzv. beletristický žáner, ktorý autor môže povýšiť na malé umelecké dielo (stačí si pripomenúť fejtóny Karla Čapka) a vzbudiť mimoriadny čitateľský záujem. Potvrdilo sa mi to, keď som si uvedomila, že ak sa kedysi pravievalo, že sa noviny čítajú odzadu – od športu, dnes časopis *Týždeň* začína nejeden čitateľ čítať od poslednej rubriky *Bodka* – čiže od fejtónu Milana Lasicu.

Autor – významná osobnosť našej kultúrnej scény – i keď je známy predovšetkým ako herec, dramatik, humorista, textár, moderátor a režisér – patrí aj k našim popredným publicistom a spisovateľom. Nečudo, že sa takej pozornosti tešil knižný výber jeho fejtónov z rokov 2003-2007 *Bodka*, za ktorý získal Cenu Dominika Tatarku. Najnovšie potešilo vydavateľstvo Forza Music čitateľov pokračovaním *2 Bodka*. Nevie, či sa o slovnú hračku v zalomení titulu pričini-

la kultivovaná grafická úprava Evy Kovačevičovej-Fudala, alebo to bol úmysel zodpovednej redaktorky Dagmar Kinčekovej. V každom prípade naznačuje, že nejde o konečnú „bodku“, ale o „dvojbodku“, ktorú môžeme chápať ako príslub pokračovania, ale aj výzvu pre čitateľa, aby sa hlbšie zamyslel nad prečítaným... Pretože aj keď sú to na pohľad ľahučko načrtnuté vtipné zamyslenia nad rozmanitými témami, či už ide o novoročné predsavzatie, divadelnú spomienku, lásku alebo problémy verejného života a politiky, nikdy nechýba svojský pohľad, dávka ironie, žiadne kľzanie po povrchu, ale načretie do hĺbky a neraz prekvapujúca až trpká pointa. Darmo, Milan Lasica je Pán autor.

Aj keď sa už v prvej knihe vyznal s patričnou sebaíroniou: „*Tieto texty vznikali z donútenia, tak ako takmer všetko, čo som kedysi napísal. Slúbil som, že budem písať fejtóny raz do týždňa, a to ostatné už bolo len otázkou času...*“, verím, že nie je len otázkou času, kedy sa s nami opäť podeli o svoj vtip a umenie vidieť aj všedné veci objavne.

Elena Ťapajová

Osudové príbehy

Drahošlav Machala: *Iba more*, Martin, Matica slovenská 2009

V poradí štrnásť kniha novinára a spisovateľa Drahošlava Machalu, zbierka poviedok s názvom *Iba more*, ponúka čitateľovi „iba“ lásku. V každej z deviatich próz sa opakuje motív zaľúbeného muža, ktorý zdanlivo náhodou stretáva osudovú ženu. Muž sa veľmi nemení. Má rôzne mená a rôzny vek, pracuje však v slobodnom povolani a spravidla mu nie je súdené stráviť so ženou dlhý čas, ale spomienka na ňu v ňom zostáva...

Láska Machalových zaľúbencov sa často rodí medzi zadanými, no vnútorne nenaplnenými ľuďmi. Zachytáva ju v každom štádiu vývoja, od vzrušujúceho vzniku cez nepokoj, nepochopenie a hádky, po nezvratný koniec. Archetypálna žena, s ako more modrými očami, pevným telom, nezabudnuteľná a krásna, sa nehanbí prejavíť mužovi svoju túžbu. Podrobnosti intímneho splynutia si Machala vychutnáva metaforami, hrou slov, ktorá má ďaleko od prvoplánového erotického opisu. Dáva telesnej láske duchovný rozmer, no v poviedkach sa opakuje, a tak stráca výpovednú hodnotu.

Výrazným spoločným znakom próz je ich cestopisný ráz. Faktograficky presné názvy umožnia scestovanému

čitateľovi živo si predstaviť miesta osudových stretnutí hrdinov. Amsterdam, Krakov, Praha, Bratislava i Vysoké Tatry sa ukazujú ako prostredia rovnako vhodné na premýšľanie, prechádzky a milovanie. Čitateľovi, ktorý dané destinácie nepozná, môžu cudzojazyčné názvy sťažiť vnímanie, pôsobia však dôveryhodne a príbehy zasadzujú do každodenného rámca.

Osobitne zaujímavou črtou poviedok je ich, dá sa povedať, vzdelávací charakter. Čitateľ sa zoznamuje, alebo opäť stretáva, s históriou Slovenska, s reáliami starej Bratislavy, s básňami Miroslava Váľka, Janka Kráľa, či s piesňami Pavla Hammela. Machala nesebecky poukazuje na zaujímavé myšlienky iných autorov, ale neodpustí si ani kritiku nedostatku tvorivej sily intelektuálnych elit národa.

Pri prečítaní na jeden dych splyvajú prózy do spoločného významového celku, kde už nie sú podstatné dejové odlišnosti poviedok. Do popredia vtedy vystupuje pocit z textu ako celku, opakujúce sa motívy a slová sú ako veľká báseň o láske, vzťahoch a prijímaní života.

Jana Hajduová

CITUJEME ...

„Aby vedela, akú mám silu, oblapil som ju mocne, a aby vedela, že som láskavý a dobrý, oblapil som ju aj nežne. Vari to naozaj vytušila z mojich rúk, lebo sa prvý raz dobrovoľne oprela o mňa a pomaly poddávala sa môjmu náručiu. Púšťala sa ľahko a rozmyslene na moje prsia ako vedro do hlbkej studne.“

Pochopil som, čo toto jej odhodlanie znamená, a preto, stojac takto s koňom na samom vrchu kopca, prosil som Boha o požehnanie. Prišlo k nám vari v podobe mesačného svetla, ktoré sa spojilo s vlažnou nocou a naplnilo nás celých.“

Margita Figuli: *Tri gaštanové kone*, in: *Mámvivý dúšok* Matica slovenská 2009

Približovanie a vzdalovanie skutočnosti

Daniel Grúň: *Manuál*, Bratislava, Ars Poetica 2009

Meno Daniela Grúňa (1977) sa v súvislosti s poéziou dosiaľ spájalo len sporadicky. Zopár básní publikoval v mesačníku *Romboid*, ktorými už vtedy dokázal zaujať. Jeho tvorivé aktivity sa spájajú predovšetkým s výtvarnou publicistikou, organizovaním výstav a spoluprácou so skupinou XYZ. Je dobré, že autor sa neuspokojuje len s časopiseckou prezentáciou a rozhodol sa pre knižné vystúpenie.

Básnický debut s jednoduchým názvom *Manuál* má rozhodne čo ponúknuť. Grúňov básnický program vychádza z autentickej priamočiarosti bez začiatočnickej váhavosti a špekulatívnosti. Napokon, autor je vo veku, ktorý ho predurčuje k zrelej výpovedi. Má svoju cestu či skôr sústavu ciest, dokáže sa v nich spoľahlivo orientovať a vynášať hodnoverné správy, ktoré môžu pritiahnúť čitateľskú pozornosť. Grúň je zaničeným pozorovateľom detailu: „*Stláčať spúšť, znova a znova vyberať / z priestoru malé plošky, tiché a vášnivé*“. Objavuje sa tu „*natrhnutý plagát*“, „*ohryzok jablka*“, „*dohasínajúci špak*“, „*depilovaný lesk*“, jeho vnímanie miestami prerastá až do mikroskopického rozmeru. Vo svojom skúmaní je dôkladný a precízny, verí svojej zmyslovej skúsenosti a približuje sa k tomu, čo „*má hrany*“. Svoje pozorovacie exkurzie ohraničuje krátkou časovou jednotkou (úvodný cyklus básní *Sedem sekúnd*). S chladnou hlavou a presnou matematickou rečou pomenúva javy a predmety. Vzťah lyrického subjektu k okoliu prebieha so zreteľom na trvácnosť, ale aj pominuteľnosť. Sústreďene sa nechá viesť vlastným poznaním bez sprostredkovanej skúsenosti. Zaujímá ho aj umiestnenie detailu v priestore

a v architektonickej rovine. Nezaprie v sebe výtvarné videnie, zmysel pre kompozíciu a vnútornú jednotu. Príťahujú ho vzťahy a pohyby v kontexte priestoru, ich organizovanosť a živelnosť. Dokáže s týmito atribútmi náležite experimentovať a vníma ich optikou prirodzeného plynutia. Nezanedbateľný aspekt tvorí Grúňov záujem o premeny v krajine s aktuálnym dopadom na človeka. V každom prípade mu ide o zachytenie unikajúceho zážitku, o jeho fotografické zvečnenie, nie však v zmysle lacnej momentky, ale dobového dokumentu. Sympatická je jeho pocitová konfrontácia s vytýčeným rozhraním: „*a cez plot hľadíš do ulice / ako do iného sveta*“. Táto dimenzia výrazne obohacuje napätie a „dejovosť“ výpovede. Záver je akoby oslobodzujúci, ale otvorený. Presvedčivo pôsobí aj úspornosť výrazu a básnická skratka. Ako napríklad báseň *Cukrový pamätník*: „*monument z kociek cukru / prepadliisko ideí / v rozliatej šálke kávy*“.

Grúňov autorský prístup pramení zo zvedavosti a neutíchajúcej túžby „*prenikať pod kôru plodu*“. Jeho „objavy“ nechcú a v súčasnej dostupnosti informácií ani nemôžu byť prevratné a šokujúce odhaľujúce. Určujúci je jeho vzťah k meniacim sa hodnotám, jeho stanovisko k platným zákonitostiam. Čitateľ u Grúňa vie, na čom je, hrá s ním poctivú partiu bez prázdneho pozovania. Svoje tajomstvá si v určitých bodoch zachováva, aj keď nie sú jeho prioritou, vyznáva predovšetkým systém transparentnosti. Básnické napredovanie Daniela Grúňa zostáva nádejné. Už teraz má našliapnuté na solídny tvorivý výkon.

Miroslav Brück

Odpad a láska

Milan Kolcun: *Najnovší hriech*, Prešov, United Partners 2009

Milan Kolcun, ktorý sa živí ako certifikovaný turistický sprievodca mestom Košice, žal úspechy najmä knihou *Potulky* mestom Košice, prekladmi zo španielčiny (ovláda však sedem jazykov), ako vtipný glosátor v elektronických médiách a prejavil sa aj ako básnik v knižke *Hore bez* – názvu.

V „*minirománe*“ *Najnovší hriech* sčasti reklamne autor provokuje už na obálke, keď výrazným typom písma uvádza 100 000 výtlačkov a pod tým menej zreteľne doplní: „*sa z tejto knihy nikdy nepredá*“. Dva druhy písma sa napokon striedajú aj v diele. Kým hlavný text rozpráva príbeh istého L. K. o ceste k úspechu a hľadaniu lásky – poznámkový text zas prináša uvažovania T. X., ktorý túži napísať román, miniromán, o pohnútkach k písaniu, forme a obsahu diela. Oba tieto prvky sú zväčša meditatívne, ich ustavičným hromadením vzniká dojem hudobného frázovania. L. K., protagonistu minirománu, sa stáva významným aktivistom životného prostredia. Nečudo, že v závere mu konzum zastupujúce spoločnosti a korporácie idú po virtuálnom i reálnom krku. Trochu futuristicky ladený, postmoderne bezvýhodiskový príbeh obsahuje množstvo autorových narážok na vlastné skúsenosti, na dosiahnutie plnokrvnosti je však príliš pochmúrny. Ani náznak vtipu, ešte aj

radosť je pomenovaná sterilnými odbornými výrazmi. Obávam sa, že ľudstvo, ktoré by malo pochopiť hrozbu zavalenia dennodenne produkovaným odpadom, pochopí len zmŕtvolenú vážnosť, v žiadnej pasáži niet skutočného nadchnutia pre život, pre potešenie z reality. Samozrejme, ak má byť hriechom žiť svoj život prirodzene, je v spoločnosti niečo choré, avšak výjav zhubného bujnenia nie je tým pravým orechovým pre rôznorodú čitateľskú verejnosť, možno akurát zaujme odborníkov či rozhladených laikov. V tomto zmysle preto má Milan Kolcun pravdu, z jeho minirománu sa zrejme 100 000 výtlačkov nikdy nepredá. Žeby teda mal futurolog Kolcun pravdu vo všetkom? Aj so svetom, v ktorom sa miešajú odpad a láska, ale skutočnej lásky nikdy nie je dost, aby zamedzila katastrofe zodpadnenia? Opisnosť a nie rozprávačstvo miniromán nezachraňujú pred hriechom hromadenia slov, ospravedlňujúco pôsobí iba impulz, ktorý bol motívom napísania knihy, a impulz ako posolstvo pre trpezlivého čitateľa. Myšlienok na citovanie (takzvaných jednoznačných životných právd) je neúrekom, ale otázne je, či z nich poskladaný miniromán možno nazvať príťažlivo funkčným. Ale nakoniec prečo nie? Hriechnosť vždy budí záujem.

Michal Schuster

Knihy v predaji

0 VŠEOBECNOSTI

00 Bibliografické katalógy. Knihovníctvo. Dokumentácia

Pavol Hudák. Zost. B. Ocilková Vranov n. Topľou, Hornozemplínska knižnica 2009. 1. vyd. 26 s. Brož. Personálna bibliografia.
ISBN 978-80-970245-0-5

03 Encyklopédie. Všeobecné slovníky

UHLENBROEK, Charlotte a kol. **Život zvierat.** Z angl. orig. prel. Mirko Bohuš, Michal Deraj, Mariana Hyžná, Martin Sabol, Milan Thurzo, Milada Vargová, Tatiana Weissová Bratislava, Ikar 2009. 1. vyd. 512 s. Viaz. Nový diel univerzálnych rodinných encyklopédií o zvieratách a ich živote obsahuje stovky fotografií a informatívnych textov. Hlavné kapitoly: Ríša živočíchov, Anatómia živočíchov, Správanie živočíchov.
ISBN 978-80-551-2050-8

04 Kalendáre

Lunárny kalendár 2010

Bratislava, Eugenika 2009. 1. vyd. Nestr. Voľné listy Stolový kalendár s prílohou nástenného kalendára pre záhradné práce.
ISBN 978-80-8100-152-9

Zápisník. Zost. Magdaléna Gocniková. Ilust. Miroslav Regitko Bratislava, Perfekt 2009. 1. vyd. 63 s. Edícia Fifikova knižnica. Voľné listy Zábavný kalendár na rok 2010 pre školopovinné deti s ilustráciami, myšlienkami a hrami – má rubriky ako diare (poznámky, kontakty atď.).
ISBN nemá

05 Časopisy. Periodické ročenky

Astronomická ročenka 2010. Zost. Eduard Pittich Hurbanovo, Slovenská ústredná hviezďareň 2009. 1. vyd. 199 s. Brož. V poradí tridsiata astronomická ročenka so základnými orientačnými údajmi pre pozorovanie vesmíru.
ISBN 978-80-85221-63-3

1 FILOZOFIA

10 Filozofia

MACHIAVELLI, Niccolo **Knieža.** Z tal. orig. prel. štúdie, vysvetlivky, poznámky a doslov napísal Pavol Koprda Martin, THETIS 2009. 2. vyd. 311 s. Brož. Najvýznamnejšie dielo renesančného filozofa spolu s ďalšími jeho prácami (1469-1527).
ISBN 978-80-970115-2-9

Podoby filozofovania včera a dnes. Zost. Erika Laliková, Mariana Szaputová Bratislava, IRIS 2009. 1. vyd. 319 s. Viaz. Zborník z medzinárodnej konferencie konanej pri príležitosti životného jubilea Etely Farkašovej (27. 2. 2009).
ISBN 978-80-89238-27-9

13 Okultné vedy. Parapsychológia. Tajné spoločnosti

JASMUHEEN

Využití prány. Z angl. orig. prel. do češtiny V. Skuhrová Bratislava, Eugenika 2009. 1. vyd. 271 s. Brož. Efektívne využitie prány – otázky a odpovede.
ISBN 978-80-8100-127-7

MILLMAN, Don

Zákony ducha. Z angl. orig. prel. neuvad. Bratislava, Eugenika 2009. 1. vyd. 144 s. Brož. Podobenstvá a skúmanie najpoučnejších zákonov.
ISBN 978-80-8100-143-7

VIRTUE, Doreen

Tvoj život vo svetle. Z angl. orig. prel. neuvad. Bratislava, Eugenika 2009. 1. vyd. 361 s. Brož. „Anjelská“ autorka rozpráva o prebúdzaní vlastných duchovných schopností.
ISBN 978-80-8100-144-4

2 NÁBOŽENSTVO. DUCHOVNOSŤ

20 Kresťanské náboženstvá

Anjel strážny

Trnava, Dobrá kniha 2009. 1. vyd. Nestr. Viaz. Farebné leporelo s príbehom, ilustráciami a textom modlitby k anjelovi strážnemu.
ISBN 978-80-7141-657-9

BALTHASAR, Hans Urs von

Teológia troch dní. Z nem. orig. prel. Jaroslav Nemeč Trnava, Dobrá kniha 2009. 1. vyd. 361 s. Viaz. Zásadná teologická práca o veľkonočnom tajomstve jedného z najvýznamnejších teológov 20. storočia.
ISBN 978-80-7141-640-1

BENEDIKT XVI.

Cirkevní otcovia od Klementa Rímskeho po svätého Augustína. Z tal. orig. prel. Jaroslav Cepko Trnava, Dobrá kniha 2009. 1. vyd. 230 s. Viaz. Siedma kniha v slovenčine od súčasného pápeža Josepha Ratzingera z oblasti dejín Cirkvi a teológie.
ISBN 978-80-7141-658-6

HROMNÍK, Milan

Krížová cesta Trnava, Dobrá kniha 2009. 1. vyd. 35 s. Brož. Texty k reliéfom krížovej cesty M. Barnáša.
ISBN 978-80-7141-637-1

JANÁČ, Pavol

Božie slovo v živote kresťana Zákamenné, Rímsko-katolícky farský úrad 2008. 1. vyd. 124 s. Brož. Úvahy.
ISBN 978-80-970017-6-6

KOREC, Ján Chryzostom

Človek na cestách zeme Bratislava, Lúč 2009. 2. vyd., v Lúči 1. vyd. 314 s. Viaz. Súbor kresťanských úvah a esejí od kardinála (nar. 1924) zameraných na rozvíjanie viery.
ISBN 978-80-7114-771-8

Lekcionár na neделе a sviatky I. Cyklus B

Trnava, Spolok sv. Vojtecha – VOJTECH 2009. 4. vyd. 472 s. Viaz. Rímsky misál.
ISBN 978-80-7162-748-7

MACÁK, Ernest

Bože, oplatil sa mi žiť! Bratislava, Don Bosco 2009. 1. vyd. 261 s. Brož. Spomienky na detstvo a mladosť, ktoré dopĺňajú predošlé životopisné knihy saleziánskeho kňaza.
ISBN 978-80-8074-097-9

MANDZÁK, Daniel Atanáz, CSsR

Známy neznámy Michalovce, Misionár 2009. 1. vyd. 431 s. Viaz. Život a dielo redemptoristu Jána Ivana Mastiliaka (1911-1989), ktorý patrí k najvýznamnejším osobnostiam Gréckokatolíckej cirkvi 20. storočia.
ISBN 978-80-88724-41-4

Otče náš

Trnava, Dobrá kniha 2009. 1. vyd. Nestr. Viaz. Farebné leporelo s textom modlitby Otče náš a sprievodnými ilustráciami.
ISBN 978-80-7141-655-5

Podťe ku mne všetci. Zost. Slavomír Ondica

Trnava, Spolok sv. Vojtecha – VOJTECH 2009. 6. vyd. 46 s. Viaz. Pamätná kniha na prvé sv. prijímanie.
ISBN 978-80-7162-752-4

3 SPOLOČENSKÉ VEDY

32 Politika

FRIEDMAN, George

Nasledujúcich 100 rokov. Z angl. orig. prel. Richard Cedzo Bratislava, Ikar 2009. 1. vyd. 295 s. Viaz. Esejistická prognóza celosvetového politického vývoja amerického politológa a špecialistu na dlhodobé geopolitické prognózy.
ISBN 978-80-551-2041-6

ONDRIAŠ, Karol

Vítazstvo „demokracie“? Bratislava, Eko konzult 2009. 1. vyd. 80 s. Brož. Kniha, v ktorej autor polemizuje s ekonomicko-politickým vývojom našej spoločnosti po novembri 1989.
ISBN 978-80-8079-119-3

33 Ekonomika

MÁJTÁNOVÁ, Anna – VACHÁLKOVÁ, Ingrid

Solventnosť. Nové trendy v riadení poisťovní Bratislava, IURA EDITION 2009. 1. vyd. 139 s. Brož. Monografia.
ISBN 978-80-8078-261-0

OLÁH, Michal – RÓZSA, Zoltán

Audit marketingu a cien Bratislava, IURA EDITION 2009. 2. vyd. 87 s. Brož. Publikácia prispieva k objasneniu auditu marketingu z hľadiska jeho črt a spôsobov uplatnenia v praxi.
ISBN 978-80-8078-273-3

SCHWARZOVÁ, Mária

Účtovníctvo bánk Bratislava, IURA EDITION 2009. 1. vyd. 270 s. Viaz. Pravidlá a postupy uplatňované v účtovníctve bánk.
ISBN 978-80-8078-288-7

34 Právo. Legislatíva

HREHOVČÍK, Teodor – BÁZLIK, Miroslav

Súdny preklad a tlmočenie Bratislava, IURA EDITION 2009. 1. vyd. 316 s. Viaz. Príručka s dvojazyčnými textami (slovensko-anglickými).
ISBN 978-80-8078-235-1

JÁNOŠÍKOVÁ, Martina

Komunitárne právo v judikatúre ústavných súdov SR a ČR Bratislava, IURA EDITION 2009. 1. vyd. 135 s. Brož. Súdny dvor ES a vzťahy s ústavnými súdmi členských krajín s dôrazom na ÚS SR.
ISBN 978-80-8078-280-1

SOBIHARD, Jozef

Správny poriadok Bratislava, IURA EDITION 2009. 4. preprac. vyd. 364 s. Viaz. Komentár.
ISBN 978-80-8078-272-6

37 Pedagogika. Školstvo. Veda

Šiesta desaťročnica Univerzity veterinárneho lekárstva

Košice, JeS 2009. 1. vyd. 320 s. Viaz. Monografia školy.
ISBN 978-80-8077-136-2

Univerzita Komenského v Bratislave – Centrum ďalšieho vzdelávania. Univerzita tretieho veku 2009/2010

Bratislava, Univerzita Komenského, vydavateľstvo 2009. 1. vyd. 86 s. Brož. Ročenka.
ISBN 978-80-223-2688-9

Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave 1949 – 2009. Zost. I. Rusina

Bratislava, Vysoká škola výtvarných umení 2009. 1. vyd. 279 s. Brož. Publikácia k 60. výročiu školy.
ISBN 978-80-89259-25-0

38 Komunikácia. Doprava

BUKOVÁ, Bibiána – NEDELIÁKOVÁ, Eva – GAŠPARIK, Jozef **Podnikanie v železničnej doprave** Bratislava, IURA EDITION 2009. 1. vyd. 276 s. Viaz. Monografia o podnikaní.
ISBN 978-80-8078-248-1

4 JAZYK. JAZYKOVEDA

41 Cudzie jazyky

STUŠKOVÁ, Soňa – GREŇA, Štefan **Anglické frázové slovesá** Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá 2009. 1. vyd. 271 s. Brož. Príručka najfrekvencovanejších anglických frázových slovičiek.
ISBN 978-80-10-01771-3

5 EXAKTNÉ VEDY

57 Botanika. Zoológia

Encyklopédia dinosaurov. Zo špan. orig. prel. Milan Kopecký Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá 2009. 1. vyd. 172 s. Viaz. Farebne ilustrovaná encyklopédia dinosaurov pre deti a mládež s mäkkým obalom.
ISBN 978-80-10-01712-6

6 APLIKOVANÉ VEDY

62 Psychológia. Psychiatria. Psychoanalýza. Sexualita

TEKELYOVÁ, Emma **Ženy, nebláznite! Vek je len číslo** Bratislava, Ikar 2009. 1. vyd. 205 s. Viaz. Sviežo a vtipne napísaná kniha z oblasti životného štýlu o starostiach a radoostiach žien stredného veku.
ISBN 978-80-551-2086-7

64 Praktický život

HOJEROVÁ, Jarmila – BOSKOVIČOVÁ, Eva **Kozmetika – zdravie – krása** Bratislava, Metro Media 2009. 1. vyd. 355 s. Brož. Praktická príručka pre ženy o všetkých témach kozmetiky a starostlivosti o telo od slovenských odborníčov.
ISBN 978-80-89327-02-7

65 Kuchyná. Potravinárstvo

RANDUŠKA, Peter **Vademecum o víne** Bratislava, Ikar 2009. 1. vyd. 335 s. Viaz. Kniha gastronóma a someliéra písaná na základe vlastných skúseností a vedomostí ako príručka na spoznanie vína.
ISBN 978-80-551-2012-6

7 UMENIE. ŠPORT. VOĽNÝ ČAS

70 Teória a dejiny umenia. Všeobecnosti

COX, Michael **Obludné výtvarné umenie.** Z angl. orig. prel. Peter Macsovszky Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2009. 1. vyd. 189 s. Edícia Desivé umenie. Brož. Populárno-náučná publikácia s vtipnými prvkami predstavuje deťom a mládeži dejiny výtvarného umenia.
ISBN 978-80-8085-764-6

77 Fotografia. Kinematografia. Audiovizia

PINCAS, Stéphane – LOISEAU, Marc **Dějiny reklamy.** Z angl. orig. prel. do češtiny Pavel Brožek Praha, Nakladatelství Slovart 2009. 1. vyd. 336 s. Viaz. Monumentálna kniha o dejinách reklamy rozdelená po dekádach ukazuje legendárne reklamné kampane a značky modernej histórie.
ISBN 978-80-7391-266-6

79 Šport. Voľný čas

Veľký atlas zvierat

Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá 2009. 1. vyd. Nestr. Brož. Zošit na voľný čas obsahuje 80 samolepiek, ktoré deti vlepujú do predkreslených obrázkov.
ISBN 978-80-10-01720-1

8 LITERATÚRA. BELETRIA

80 Literárne dejiny. Teória. Kritika. Korešpondencia. Súborné dielo a vybrané diela. Biografie a monografie o spisovateľoch

TIMRAVA, Božena Slančíková **Skúsenosti.** Zost. a sprievodný text napísal Viliam Marčok Martin, Vydavateľstvo Matice slovenskej 2009. 1. vyd. 302 s. Edícia Zlatá niť. Viaz. Výber z novelistickej tvorby významnej slovenskej spisovateľky 20. storočia (1867-1951) pre študujúcu mládež obsahuje štyri novely a záverečnú informatívnu štúdiu s fotografiami.
ISBN 978-80-7090-921-8

81 Poézia

DANAJ, Miroslav **Rozstratená nahota** Martin, Vydavateľstvo Matice slovenskej 2009. 1. vyd. 144 s. Viaz. Básnická zbierka chirurga a profesora (nar. 1946).
ISBN 978-80-8115-002-9

83 Román. Novely. Poviedky

BANÁŠ, Jozef **Zastavte Dubčeka!** Bratislava, Ikar 2009. 1. vyd. 359 s. Viaz. Dokumentárny román známeho politika, diplomata a spisovateľa (nar. 1948) o hlavnej postave spoločensko-politických zmien v 60. rokoch.
ISBN 978-80-551-2107-9

BURNIER, Michel-Antoine – CONTAT, Michel **Sartrove roky vášne.** Z franc. orig. prel. Vladimíra Komorovská. Úvod Vladimíra Komorovská Košice, Vydavateľstvo PECTUS 2009. 1. vyd. 214 s. Edícia Externum. Brož. Román o hlavnom predstaviteľovi existencializmu a jeho dosahu na život od autorskej dvojice publicistu Burniera (nar. 1943) a filozofa (nar. 1938).
ISBN 978-80-89435-00-5

DEVERAUXOVÁ, Jude **Návrat do letného domu.** Z angl. orig. prel. Milan Kopecký Bratislava, Ikar 2009. 1. vyd. 304 s. Viaz. Román, v ktorom sa spisovateľka v rozprávaní znovu vrátila do letného domu a podáva príbeh troch žien hľadajúcich rovnováhu i dobrodružstvo.
ISBN 978-80-551-2059-1

FEATHEROVÁ, Jane **Studňa lásky.** Z angl. orig. prel. Marína Gálisová Bratislava, Slovenský spisovateľ 2009. 1. vyd. 264 s. Viaz. Romantický ľubostný román z histórie o osudoch slušne vychovanej Genevieve a obávanom korzárovi Dominicovi.
ISBN 978-80-220-1499-1

FULMEKOVÁ, Denisa

Topánky z papiera Bratislava, Ikar 2009. 1. vyd. 200 s. Viaz. Aktuálny ženský román populárnej spisovateľky o žene na prahu štyridsiatky, ktorá si kladie otázky o šťastí a podstupuje skúšku vernosti voči manželovi i priateľke.
ISBN 978-80-551-2081-2

GRUBEROVÁ, Sabine

Cez noc. Z nem. orig. prel. Marián Hatala Bratislava, FO ART 2009. 1. vyd. 227 s. Brož. Román rakúskej spisovateľky (nar. 1963) o osudoch dvoch žien: slobodnej mamičky Irme s transplantovanou obličkou, ktorú trápí vlastná identita a identita darcu; a opatrova-

Anotácie

telke v Domove dôchodcov Mire. Do ich životov na chvíľu vstúpi ten istý muž.

ISBN 978-80-88973-56-0

HESSE, Hermann
Stepný vlk. Z nem. orig. prel. Magda Takáčová
 Bratislava, Slovenský spisovateľ 2009. 3. vyd. V Sl. spis. 2. vyd. 175 s. Viaz. Známy román nemeckého spisovateľa (1877-1962) o zničujúco filozofickej sebareflexii a hlbokom prežívaní vzťahov k ľuďom.

ISBN 978-80-220-1502-8

KELEOVÁ-VASILKOVÁ, Táňa
Klamstvá
 Bratislava, Ikar 2009. 1. vyd. 239 s. Viaz. Dvadsiaty román našej najpopulárnejšej a najpredávanejšej spisovateľky o manželstve a problémoch Violy a Viktora.

ISBN 978-80-551-2091-1

KLEYPASOVÁ, Lisa
Láska v čase Vianoc. Z angl. orig. prel. Katarína Chlapíková
 Bratislava, Ikar 2009. 1. vyd. 167 s. Viaz. Voľné pokračovanie predchádzajúcich autorkiných románov o príchode suverénneho Rafa z Ameriky do Londýna, kde sa mení pri dvorení krásnej žene svojho srdca na jemného romantika.

ISBN 978-80-551-1993-9

KOLCUN, Milan
Najnovší hriech
 Prešov, UnitedPartners 2009. 2. vyd. 190 s. Brož. Románová novela zo súčasnosti od známeho turistického sprievodcu Košicami.

ISBN 978-80-970159-3-0

LEHANE, Dennis
Prekliaty ostrov. Z angl. orig. prel. Ján Kamenistý
 Bratislava, Vydavateľstvo Tatran 2009. 1. vyd. 320 s. Viaz. Triler od autora bestsellerov z prostredia psychiatrickej liečebne na ostrove Shutter, odkiaľ utiekla vrahyňa.

ISBN 978-80-222-0569-6

MAHAJOVÁ, Zdenka
Zatmenie
 Bratislava, Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov 2009. 1. vyd. 255 s. Viaz. Debutový román autorky staršej strednej generácie (nar. 1956), v ktorom vychádza z vlastnej skúsenosti a skutočných udalostí.

ISBN 978-80-8061-343-3

MACHALA, Drahoslav
Iba more
 Martin, Vydavateľstvo Matice slovenskej 2009. 1. vyd. 146 s. Viaz. Zbierka deviatich poviedok o zložitých partnerských vzťahoch spisovateľa a publicistu Drahoslava Machalu (nar. 1947).

ISBN 978-80-7090-919-5

MANKELL, Henning
Číňan. Zo švéd. orig. prel. Jozef Zelizňák
 Bratislava, Albert Marenčin – Vydavateľstvo PT 2009. 1. vyd. 494 s. Viaz. Pútavý kriminálny román súčasného švédskeho spisovateľa s veľkým prozaickým záberom o globálnej hrozbe, ak sa svetovou veľmocou stane krajina, kde nefunguje demokracia.

ISBN 978-80-8114-012-9

PUZO, Mario
Šesť mŕtvych na ceste do Mníchova. Z angl. orig. prel. Oto Havrila
 Bratislava, Ikar 2009. 1. vyd. 150 s. Viaz. Román jedného z najznámejších amerických spisovateľov 20. storočia (1920-1999) o stupňovaní napätia medzi Západom a Východom desať rokov po skončení druhej svetovej vojny.

ISBN 978-80-551-2063-8

RIO, Michel
Pohľad do priepasti. Mysliace džungle. Z franc. orig. prel. Alexander Halvoník
 Bratislava, EDIPOSS 2009. 1. vyd. 158 s. Viaz. Dve novely francúzskeho autora nar.

1945. Mysliace džungle sú zasadené do rokov 1913 a 1914 a hľadajú odpoveď na otázku, kam speje ľudstvo, ktoré sa medzi sebou nezmyselne vraždí. V Pohľade do priepasti komisaár Malone pátra po identite starého muža, ten je buď bývalým veliteľom koncentráku, alebo väzňom.

ISBN 978-80-89420-11-7

ROSE, J. M.
Tri životy jedného muža. Z angl. orig. prel. Marián Pochylý
 Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2009. 1. vyd. 358 s. Viaz. Strhujúci moderný triler o súvislosti minulých životov fotografistu Joshua so záchranou neznámej Sabiny a s tajomstvom, ktoré dokáže minulosť premeniť na prítomnosť.

ISBN 978-80-8085-784-4

SMITHOVÁ, L. J.
Upírske denníky: Súboj. Z angl. orig. prel. Marína Gálisová
 Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2009. 1. vyd. 208 s. Brož. Pokračovanie upírskych príbehov pre dospievajúcu mládež o tajomnom a krutom svete.

ISBN 978-80-8089-332-3

ŠAJBANOVA, Katarína
Bublina
 Bratislava, Ikar 2009. 1. vyd. 295 s. Viaz. Dobrodružno-kriminálny román debutujúcej autorky-právničky o právničke Edite, ktorá sa rozhodne na vlastnú päsť pátrať po zmiznutej sestre – román vyšiel súbežne v češtine.

ISBN 978-80-551-1972-4

ŠIKULOVÁ, Veronika
Domček jedným ťahom
 Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2009. 1. vyd. 166 s. Viaz. Tretia prozaická kniha pre dospelých od spisovateľky strednej generácie (nar. 1967).

ISBN 978-80-8085-873-5

WICKHAM, Madeleine
Kokteily pre tri. Z angl. orig. prel. Alfréd Marek
 Bratislava, Noxi 2009. 1. vyd. 304 s. Viaz. Román anglickej spisovateľky o troch ženách súčasnosti a ich lúboštných vzťahoch.

ISBN 978-80-8111-018-4

841 Literatúra faktu

MEYER, Michael
Rok, ktorý zmenil svet. Z angl. orig. prel. Ladislav Sabela
 Bratislava, Ikar 2009. 1. vyd. 295 s. Viaz. Rozsiahla politicko-historická analýza prevratu vo východnej a strednej Európe v roku 1989, ktorý znamenal ukončenie studenej vojny.

ISBN 978-80-551-2065-2

86 Literatúra pre deti a mládež

BREZINA, Thomas
Princezná Pia. Z nem. orig. prel. Martina Vankúšová
 Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2009. 1. vyd. 348 s. Viaz. Príbeh pre čitateľky od 13 rokov, v ktorom sa prelína realita s tajomstvom a snami – Pia na jazykovom kurze v Londýne spozná princa Alesandra a zaľúbi sa.

ISBN 978-80-8089-259-3

BREZINA, Thomas
Dračie srdce – Kľatba slepého mága. Z nem. orig. prel. Jana Veselá
 Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2009. 1. vyd. 109 s. Viaz. Druhá časť fantasy série od obľúbeného autora o Leonovi, rytierovi Dračieho srdca, ktorý bojuje proti moru – súčasťou knihy je čarovný meč, ktorý čitateľom pomáha pri odpovediach súvisiacich s príbehom.

ISBN 978-80-8089-319-4

BREZINA, Thomas
Dračie srdce – Zrodienie dračieho rytiera. Z nem. orig. prel. Ján Ďurčo
 Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2009. 1. vyd. 132 s. Viaz. Prvá časť fantasy série od obľúbeného autora o Leonovi, rytierovi Dračieho

srdca, ktorý bojuje proti Lordovi Drakillovi – súčasťou knihy je čarovný meč, ktorý čitateľom pomáha pri odpovediach súvisiacich s príbehom.

ISBN 978-80-8089-318-7

GORDON, Roderick – WILLIAMS, Brian
Voľný pád v Podzemí. Z angl. orig. prel. Vladislav Gális
 Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2009. 1. vyd. 380 s. Viaz. Pokračovanie svetových bestsellerov Stratený svet v Podzemí a Hlbšie v Podzemí o chlapcovi Willovi Burrowsovi, ktorý hľadá svojho otca v Podzemí, kde je ohrozovaný dravými zvieratami.

ISBN 978-80-8089-323-1

GUINOVÁ, Ursula K. Le
Príbehy Zememori. Z angl. orig. prel. Stanislav Dančiak
 Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2009. 1. vyd. 286 s. Viaz. Poviedkové pokračovanie slávnej fantasy ságy: štvrtý diel bol Tehanu.

ISBN 978-80-8085-501-7

HOROWITZ, Anthony
Zločin na Ostrove kostier. Z angl. orig. prel. Alojz Keníž
 Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá 2009. 1. vyd. 224 s. Brož. Úspešný akčný triler o štrnástročnom agentovi tajnej služby MI6 Alexovi Riderovi: pokúša sa odhaliť plány šialeného ruského generála na penzii.

ISBN 978-80-10-01136

JANSSON, Tove
Otecko a more. Zo švéd. orig. prel. Zuzana Drábeková
 Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2009. 1. vyd. 233 s. Viaz. Další povabný a vtípny príbeh o Muminoch, v ktorom sa otecko rozhodne stať strážcom majáka na nevlúdnom ostrove, s čím jeho syn a manželka nesúhlasia.

ISBN 978-80-8085-783-7

LOBEL, Arnold
Kvak a Člup sú spolu. Z angl. orig. prel. Miroslava Gavurová, Ján Gavura. Ilust. autor
 Prešov, Slniečkovo 2009. 1. vyd. 64 s. Viaz. Pokračovanie príbehu dvoch žabiakov s peknými ilustráciami.

ISBN 978-80-89314-11-9

Moja knižka o Vianociach. Zost. Magdaléna Gocníková. Ilust. Miroslav Regitko a i. Foto Eduard Drobný a i. Bratislava, Perfekt 2009. 1. vyd. 63 s. Voľné listy
 Kniha obrázkov, fotografií a textov o Vianociach spolu s vystrihovačkami.

ISBN 978-80-8046-446-2

OSBORNOVÁ, Mary Popová
Výprava za dinosaurami. Z angl. orig. prel. Jana Veselá
 Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2009. 1. vyd. 83 s. Edícia Prvý veľký príbeh pre malých čitateľov. Viaz. Príbeh pre deti od 7 rokov o Aničke a Kubovi, ktorí sa cez čarovný domček dostanú do čias pravekých jašterov.

ISBN 978-80-8089-315-6

POSKITT, Kjartan
Urgum v plameňoch. Z angl. orig. prel. Katarína Škorupová. Ilust. Philip Reeve
 Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2009. 1. vyd. 262 s. Viaz. Bláznivý a vtípny príbeh o barbarovi Urgumovi a jeho divokých zážitkoch.

ISBN 978-80-8085-832-2

REZNÍK, Jaroslav
Ježko v kvetináci. Ilust. Martin Kellenberger
 Bratislava, Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov 2009. 1. vyd. 76 s. Viaz. Zbierka vtípných, rytmických a rýmovaných básní pre deti.

ISBN 978-80-8061-377-8

RIORDAN, Rick
Percy Jackson – Zloděj blesku. Z angl. orig. prel. Jana Veselá
 Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2009. 1. vyd. 406 s. Viaz. Prvá časť svetovo úspešnej fantasy sé-

rie o hľadaní ukradnutého blesku, zbrane najvyššieho boha Dia.

ISBN 978-80-8089-320-0

Traja pátrači. Záhada troch plachetníč. Z nem. orig. prel. Marta Ličková
 Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá 2009. 1. vyd. 123 s. Viaz. Ďalší detektívny príbeh obľúbených troch pátračov (Jupiter, Bob, Peter), ktorý rozpráva o zmiznutom obraze troch plachetníč.

ISBN 978-80-10-01586-3

WITCHER, Moony
Nina – malá alchymistka. Cesta časom. Z tal. orig. prel. Jozef Eliáš, Lenka Eliášová
 Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2009. 1. vyd. 275 s. Viaz. Druhá kniha štvordielneho fantastického príbehu – Nina bojuje so zlým čarodéjom Karkonom, tentoraz na ceste časom do starého Egypta.

ISBN 978-80-8089-280-7

87 Humor. Satira. Kreslený humor

TRNAVEC, Berco
Krotenie klaunov
 Bratislava, Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov 2009. 1. vyd. 256 s. Viaz. Piata kniha absurdných, groteskných príbehov známeho humoristu (nar. 1934).

ISBN 978-80-8061-386-0

9 GEOGRAFIA. BIOGRAFIE. DEJINY

92 Biografie. Rodokmene

ETZLSTORFER, Hannes
Vladárka v súkromí. Z nem. orig. prel. Elena Linzbothová
 Bratislava, Ikar 2009. 1. vyd. 230 s. Viaz. Kniha o súkromnom živote Márie Terézie, v ktorej autor-historik (nar. 1959) vychádza z jej korešpondencie a priamo uvádza citácie desiatok jej listov.

ISBN 978-80-551-2039-3

921 Pamäti. Spomienky. Autobiografie

ŠEBO, Juraj
Normálne 70. roky. Úvod Boris Filan. Doslov Peter Pišťanek. Foto Peter Procházka, Juraj Bartoš, Svetozár Okrucký, Juraj Bončo a archív autora
 Bratislava, Albert Marenčin – Vydavateľstvo PT 2009. 1. vyd. 341 s. Viaz. Ďalšia spomienková kniha autora na život u nás v 70. rokoch s množstvom autentických fotografií a komentárov.

ISBN 978-80-8114-001-3

94 Dejiny sveta. Dejiny Európy

DOBEK, Rafał – LISIEWICZ, Paweł – ZASADA, Stanisław – KÁZMEROVÁ, Ľubica
Galéria slávy. Z poľ. orig. prel. Peter Čačko
 Bratislava, Príroda 2009. 1. vyd. 279 s. Viaz. Encyklopédia osobností svetovej politiky všetkých čias od faraónov, cisárov cez kráľov až po prezidentov a premiérov.

ISBN 978-80-07-01699-6

98 Dejiny Bratislavy

KUČERA, Matúš
Bratislava a starí Slováci. Foto Archeologické múzeum SNM a archív autora
 Martin, Vydavateľstvo Matice slovenskej 2009. 1. vyd. 140 s. Viaz. Populárno-náučná publikácia profesora histórie (nar. 1932) o počiatkoch nášho národa budovaných na prelome prvého a druhého tisícročia.

ISBN 978-80-7090-939-3

Adresár vydavateľstiev z Kníh v predaji

Albert Marenčin – Vydavateľstvo PT, Jelenia 6, 811 05 Bratislava 1, tel./fax 02/5262 3751, e-mail: marenčin@marenčin.sk

Dobrá kniha, P. O. Box 26, Štefánikova 44, 917 01 Trnava, tel. 033/5934 211, fax 033/5934 226, e-mail: redakcia@dobrakniha.sk

Don Bosco, Miletičova 7, 821 08 Bratislava, tel. 02/555 722 26, fax 02/555 749 92, e-mail: donbosco@donbosco.sk

EDIPOSS, Kominárska 4, 831 05 Bratislava, tel. 02/5477 7152, e-mail: rbelan@centrum.sk

Eko konzult, P. O. Box 61, 851 07 Bratislava, tel. 02/6224 0792

Eugenika, Iljušinoва 2, P. O. Box 187, 850 00 Bratislava 5, tel./fax 02/6381 0659, e-mail: eugenika@eugenika.sk

FO ART, Prešovská 45, 821 02 Bratislava, tel./fax 02/4445 1521, e-mail: foart@stonline.sk

Hornozemplínska knižnica, M. R. Štefánika 875/200, 093 01 Vranov nad Topľou, tel. 057/4464 468

Ikar, Kukuričná 13, 831 03 Bratislava 3, tel. 02/ 49 104 307-308, fax 02/ 49 104 350, e-mail: ikar@ikarsk

IRIS, P. O. Box 16 820 13 Bratislava 213, tel./fax 02/4564 4121-3, e-mail: stefanko.iris@stonline.sk

IURA EDITION, Oravská 17 821 09 Bratislava, tel. 02/ 53 41 87 89 – 92, fax 02/ 53 41 77 83, e-mail: office@iura.sk

JeS, Považská 40, 040 11 Košice 095/435 103

Lúč, vydavateľské družstvo, Špitálska 7, 811 10 Bratislava, tel. 02/6042 1237, fax 02/6042 1239, e-mail: predaj@luc.sk

Metro Media, Račianska 66, 831 02 Bratislava, tel. 02/4920 7411, fax 02/4920 7438, e-mail: info@metromedia.sk

Misionár, Masarykova 35, 071 01 Michalovec, tel./fax 056/64 336 74, e-mail: vprovincial@misionarsk

Noxi, Justičná 11, 831 04 Bratislava, tel. 02/5556 5402, 0905 560 654, e-mail: noxi@slovanet.sk

Perfekt, Karpatská 7, 811 05 Bratislava, tel. 02/5249 9783-5, fax 02/52499 788, e-mail: knihy@perfekt.sk, sekretariat@perfekt.sk

Príroda, Koceľova 17, 821 08 Bratislava 2, tel. 02/5556 6176, 0908 757 160, fax 02/5542 5160, e-mail: priroda@priroda.sk

Slniečkovo, Občianske združenie, Levočská 9, 080 99 Prešov, tel. 051/7733 009

Slovenská ústredná hviezdára, Komárňanská 134, 947 01 Hurbanovo, tel. 035/7602 484

Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá, Sasinkova 5, 815 19 Bratislava, tel. 02/5556 4293, fax 02/5542 5714, e-mail: market@mlade-leta.sk

Slovenský spisovateľ, Vajnorská 128, 832 92 Bratislava 12, tel. 02/4445 3041, e-mail: slovenskyspisovatel@slovenskyspisovatel.sk

Spolok sv. Vojtecha – VOJTECH, Radlinského 5, 917 01 Trnava, tel./fax 033/5907 711, 033/5907 760, e-mail: ssv@ssv.sk

THETIS, Veterná 1440/32, 036 01 Martin, tel./fax 043/4287 434, e-mail: thetis@thetis.sk

UnitedPartners, Hlavná 68, 080 01 Prešov

Univerzita Komenského, vydavateľstvo, Šafárikovo nám. 6, 818 06 Bratislava, tel. 02/5924 4111, 5293 1830

Vydavateľstvo Fragment, Kominárska 2, 831 04 Bratislava 3, tel. 02/5023 4583, fax 02/5557 3151, e-mail: fragment@fragment.sk

Vydavateľstvo Matice slovenskej, Mudroňova 1, 036 52 Martin, tel. 043/4220 692, fax 043/4307 243, e-mail: vms@vydavatel.sk

Vydavateľstvo PECTUS, Starozagorská 7, 040 23 Košice, tel. 0907 287 843, e-mail: pectus@pectus.sk

Vydavateľstvo Slovart, Poštový priečinok 70, Bojnická 10, 830 00 Bratislava 3, tel. 02/4920 1800, fax 02/4920 1899, e-mail: pobox@slovart.sk

Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, Laurinská 2, 814 99 Bratislava, tel./fax 02/5443 2671, e-mail: vsss@vsss.sk

Vydavateľstvo Tatran, Klariská 16, 815 82 Bratislava, tel. 02/5443 5777, 02/5443 5849

Vysoká škola výtvarných umení, Hviezdoslavovo nám. 18, 814 37 Bratislava, tel. 02/5443 2431, fax 02/5443 2340

Recenzie

Odpoveď je v nás

Slavenka Drakulić: *Myš v múzeu komunizmu a iné životy pod psa*, Bratislava, Aspekt 2009. Preklad Jana Juráňová

„Komunizmus? A to je čo? Nejaké náboženstvo? Alebo výrobca áut?“ Citát mladého človeka, uvedený na záložke knižky, vypovedá o tom, že na istú časť histórie naše deti zbytočne neupozorňujeme, aj my sa na ňu urýchlene snažíme zabudnúť. Nie preto, že by sme komunizmus so všetkými jeho deformáciami vedome budovali, ale možno preto, lebo sme sa mu nevzopreli. Medzi nami – dalo sa? Bez ohrozenia vlastnej i rodinnej existencie? Po bitke je každý generálom, ale súčasníci, ktorí kritizujú naše počínanie v minulosti, neprežili nič z „výdobytkov“ budovania komunizmu na vlastnej koži.

Kritika minulosti sa k nám v útlej knižke *Myš v múzeu komunizmu a iné životy pod psa* dostáva okľukou. Nie z pera domáceho súčasníka a účastníka komunizmu, ale cez Slavenku Drakulić, známú chorvátsku spisovateľku, žijúcu striedavo vo Švédsku, vo Viedni a v Záhrebe. Dielko vydala v Kalkate, vo vydavateľstve Seagull Books a ešte v tom istom roku po ňom prekladateľsky siahla Jana Juráňová. Dej prvej z troch poviedok sa odohráva v Múzeu škaredých vecí v Prahe. Medzi pamiatky z minulosti zapasovala spisovateľka dynamické rozprávanie myši, respektíve myšiaka Bohumila, ktorý je ako správny knihomoľ mimoriadne vzdelaný. Bohumil sprevádza múzeum svojho zahraničného kolegu. Pozná Hrabala, Menzela, Kunderu, Kohouta, kultúrne a kultové diela ako Ostré sledované vlaky či Nesnesiteľná ľahkosť bytí. Bohumil sa vyznáva v politike a vie posúdiť okupáciu Československa v roku 1968. Spomína Osviečením a škandálom okolo údajného Kunderovho udávania kolegov a napokon s ľahkosťou, myším vlastnou, celú minulosť uzatvára...

V poviedke *Život pod psa* autorka prítvrdí. Najstarší pes v Bukurešti žije v ťažkých podmienkach. No nestráca humor, hoci si pamätá aj lepšie časy. Spisovateľka nám ústami, pardon, papuľkou psa ponúka prazvláštne asociácie pri porovnaní života psov a ľudí. Zdanlivo nezmyselné americké záchranné akcie pre šteňatá evokujú, ako by sa mohli pred následkami režimu zachrániť ľudia, ale kto už dá prednosť ľuďom pred zlatými malými štencami?

Rovnako je to aj v poslednej poviedke *Varšavský chovateľ mačky*. Cica zvaná príznačne Gorbi (Revolučné mačacie zmeny?) si vybrala rodinu dôstojníka, aby v nej blahobytno trávila život. Zároveň mapuje vývoj politickej situácie v Poľsku po krízových šesťdesiatych rokoch, zasvätené spomína Stalina, Brežneva a jeho éru, až žasneme, aká môže byť mačka múdra a prezieravá.... Nehľadajte v tejto knihe návod, ako sa v budúcnosti vyhnúť chybnému budovaniu spravodlivého režimu. On tam nie je. Odpoveď je v nás – a v našich myšliach, mačkách a psoch. Slavenka Drakulić nám len naznačuje cestu.

Anna Goralová

O inom živote v inom svete

Axel Brauns: *Pestrotiene a netopierci (Môj život v inom svete)*, Dunajská Lužná, Milanium 2009.

Preklad Katarína Széherová

V posledných desaťročiach sa spoločnosť začala výraznejšie otvárať voči „inakostiam“, stáva sa voči nim aspoň o niečo citlivejšou, tolerantnejšou. Patrí medzi ne aj autizmus. Dnes si už o ňom môžeme prečítať odborné publikácie, oveľa sugestívnejšie však tento iný svet približuje umelecká literatúra.

Nemecký spisovateľ a filmový scenárista Axel Brauns (1963) v autobiografickom debute *Pestrotiene a netopierci (Môj život v inom svete)* opísal vlastné detstvo a dospievanie so všetkými problémami, ktoré autistov sprevádzajú. Ako sa priznal, dlho si hľadal cestu k iným ľuďom, ale aj k svojej otvorenosti voči nim – a napokon aj voči sebe; otvorenosti, s akou v autobiografiu vypovedá o osobných zápasoch. Vďaka inteligencii a pevnej vôli sa mu podarilo prekonať počiatočné problémy v škole, vcelku úspešne zmaturovať, dokonca začať aj vysokoškolské štúdium, ktoré však prerušil, aby sa po absolvovaní kurzov tvorivého písania mohol nerušene venovať spisovateľskej práci. Dnes má už autor na konte aj hraný film, román *Kraniche und Klopfer (Žeriavy a pracháč)* s podobnou témou, ako mala jeho prvotina. Hlavná protagonistka románu trpí chorobnými pocitmi izolovanosti a zaháňa ich zbieraním rôznych najdených vecí, až dom, v ktorom žije s matkou, celkom zaplní haraburdami... Najnovšie sa Brauns predstavil čitateľom kriminálnym románom *Tag der Jagd (Deň poľovačky)*.

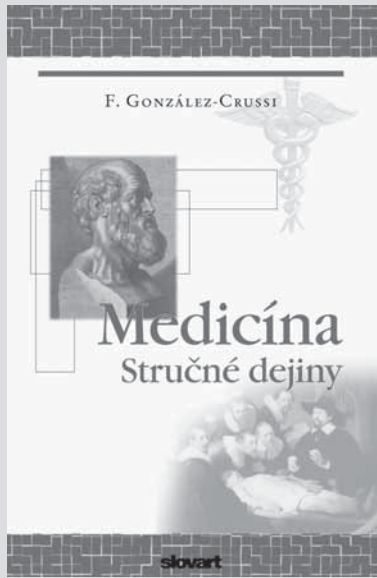
Pôvodne som siahla po knihe, aby som sa dozvedela o autizme niečo viac, ako ponúka encyklopedické heslo, jej čítanie mi však poskytlo podstatne komplexnejší zážitok. Okrem nahliadnutia do autentickej skúsenosti autistu, do spôsobu, akým si utvára obraz sveta, vrátane iných ľudí a seba samého, ako v tomto inom svete myslí, cíti (prípadne necíti – pocity sú tým jediným, ako vraví na základe svojej skúsenosti autorský rozprávač, čo sa nedá naučiť naspamäť), ako v tomto svete žije, to bol aj prekvapujúco intenzívny umelecký zážitok. Priam očarenie nezvyčajným narábaním s jazykom, osobitou poetikou vystavanou na originálnych metaforách, pričom paradoxne, práve metaforickosť je jedným zo zdrojov autistického neporozumenia reči iných, opisoch či vnútorných monológov hýriacich novotvarmi zodpovedajúcimi špecifickej optike, zmyslovej percepcii, ale aj logike autistov. Braunsovi sa podarilo nesmierne sugestívne zobrazit' aspoň niektoré problémy, či už ide o odlišné vnímanie vonkajšieho sveta, ba až odpútanosť od vonkajšej reality a silná pripútanosť k tej vnútornej, takmer výlučná orientácia na seba, či pocit nezrozumiteľnosti všetkého, čo je za hranicou vlastnej osoby, nepreniknuteľnosti do druhých, do ich normálneho sveta – alebo problémy s komunikáciou a následne utiahnutosť do seba, čo zase plodí minimálnu účasť na sociálnom živote, útrapy s menšou alebo väčšou izoláciou... Pri čítaní mi neraz napadla istá miera podobnosti v situácii autistu a v situácii individua v modernej spoločnosti, ktorú tiež charakterizuje pocit odcudzenosti a osamelosti, ako aj pocit, že človek prestáva rozumieť svetu a svet jemu. Z tohto uhla možno knihu vnímať aj ako filozofickú výpoveď o problematickom vzťahu individua a spoločnosti.

Ako som už spomenula, pozornosť, akú autor venuje jazyku, autistickej „hre“ s ním, vynachádzaniu novotvarov a pitvúcemu prehodnocovaniu „starotvarov“ vo verbálnych prejavoch „normálnych“, patrí k devízam Braunsovej knihy. V tejto súvislosti sa mi žiada vyzdvihnúť citlivú prácu prekladateľky, ktorá akiste musela ľúštiť ne jeden jazykový oriešok. Ocenit' treba aj „mimoumelecký“ moment, a to informácie o regionálnych organizáciách zameraných na potreby a pomoc autizmom postihnutých detí či dospelých.

Etela Farkašová

Frank González-Crussi: Medicína. Stručné dejiny

Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2009
Preklad Mária Huttová

Kniha Franka González-Crussiho *Medicína* z edície Fakty minulosti neponúka len stručný prehľad významných objavov na poli subdisciplín, ktorých cieľom je predĺžiť život človeka, zlepšiť jeho kvalitu, zmierniť jeho pozemské utrpenie. Nie je len oslavou niekoľkých jedincov tvoriacich panteón medicínskych vied. Pútavo rozpráva spleť príbeh snáh, ľudských omylov, náhod a odborných úspechov. Louisa Pasteura, Roberta Kocha, Wilhelma Conrada Röntgena, Marie Curie Sklodowsku, Alexandra Fleminga, Sigmunda Freuda či objaviteľov DNA opisuje ako výnimočné, odborne erudované osobnosti na konci cesty prešliapanej ich predchodcami. Záhada zrodu človeka a tajomstvo jeho skonu tvoria rámec, v ktorom deň čo deň bojujú tímy odborníkov. Mozaiku dejín medicíny neustále dopĺňajú nové omyly, ale aj nové úspechy. Mnohé z dnešných poznatkov boli známe už niekoľko storočí bez toho, aby si ľudstvo uvedomilo ich zmysel. Platí to rovnako pre gynekológiu, ako aj pre patológiu. Cesta k objavom nových liečebných postupov, medikamentov a prístrojov nie je jednoduchá. González-Crussi ukazuje, že v oblastiach diagnostiky i terapie môže byť tragická, napínavá, paradoxná, zábavná. Príklady z klinickej praxe, liečebné metódy predchádzajúcich generácií a momentky zo života jednotlivých lekárov a ich pacientov túto knihu ozvlášťujú. Dejiny medicíny v podaní González-Crussiho sú pútavým čítaním nielen pre odborníkov, ale aj pre laickú verejnosť. Obe strany majú spoločný cieľ: byť zdravý. Autor ale nezastiera, že príbeh dejín medicíny, sledujúci tento cieľ, je príbeh diskurzívny. Mnohé medicínske poznatky, ktoré ľudstvo aplikuje v dobrej viere, sa neraz ukážu ako kontraproduktívne. Pred súčasnou medicínou stojí rad etických otázok. Klonovanie buniek, resp. človeka je len jednou, mediálne najznámejšou z nich. Medicínske postupy, ku ktorým vzhliadali generácie našich rodičov s nádejou, sa ukazujú ako diskutabilné. Naopak, prístupy, ktoré boli v ostatných desaťročiach zavrhnuté, sa javia v nových podmienkach ako revitalizovateľné. Preto sa treba jednoducho vrátiť k príbehu dejín medicíny, viesť s nimi polemiku, pátrať po možných impulzoch, po nových smeroch výskumu. Lebo len v neutíchajúcej diskusii s tými, ako ukazuje posolstvo knihy *Medicína. Stručné dejiny*, ktorí urobili mnoho omylov, aby ukázali cestu iným, je budúcnosť vedy. Reálna šanca, aby bolo utrpenie miernejšie, život chorých dôstojnejší. Autor je, zdá sa, presvedčený, že objav liekov na aktuálne ne(vy)liečiteľné choroby bude už len dôsledkom tejto diskusie.

Pavol Studený

Zdeno Kolesár: Nové kapitoly z dejín dizajnu

Bratislava, Slovenské centrum dizajnu 2009

Publikácií, ktoré sa venujú problematike dizajnu, nevychádza u nás mnoho, čo pramení azda aj z nedostatku teoretikov zaoberajúcich sa touto oblasťou. Preto je veľkým prínosom do tejto na výsosť trendovej disciplíny už druhé vydanie publikácie *Nové kapitoly z dejín dizajnu* teoretika a historika dizajnu Zdena Kolesára (vyšla v októbri). V porovnaní s prvým vydaním je kniha bohatšia o obrazovú prílohu – text ilustruje široká škála produktov z oblasti spracovania skla, keramiky, kovu, rôzne druhy nábytku, domáce spotrebiče, interiérové objekty a produkty transport dizajnu, doplnené sú i niektoré úvodné kapitoly a časti venované slovenskému dizajnu. Na 250 stranách sa čitateľ môže podrobne oboznámiť s históriou dizajnu, ktorá v rôznej miere aplikuje ľudské poznatky z vedeckej, technickej i umeleckej oblasti. V trinástich kapitolách autor podáva komplexný pohľad na vývoj dizajnu od jeho prehistórie až po súčasnosť. V úvode objasňuje metodologické problémy definovania dizajnu a faktory osobných preferencií, napríklad prečo sa zamerával na slovenské dejiny dizajnu. Autor hodnotí i nadmieru hybridnú podstatu dizajnu, pričom jeho výstupy vychádzajú z technických, umeleckých a ekonomických kritérií, čo v podstatnej miere podmieňuje i písanie o dizajne. Z jeho uhla pohľadu ide predovšetkým o umelecko-historické hľadisko nasledované metódami ekonomického pragmatizmu a samostatnú skupinu tvoria dejiny dizajnérskych individualít. V dnešnom písaní o dizajne dominuje komplexné skúmanie tejto problematiky, a to je model, ktorý zvolil Zdeno Kolesár aj pre svoju interpretáciu dejín dizajnu.

V porovnaní s predchádzajúcim vydaním pribudol pohľad do prehistórie dizajnu siahajúci až k výrobe pästných klinov ako určitej formy sérieovej predizajnárskej výroby, v ktorej sú postupy dizajnárskej práce aplikované v jej primárnej podobe. Autor tu sleduje postupný prechod od funkčného predmetu do sémantiky úžitkového artefaktu, čo podmieňuje vznik tzv. paralelných dejín čisto funkčných predmetov a úžitkového umenia. Nasledujúca kapitola je venovaná fenoménu utvárania a zrodu profesie dizajnéra, čo vysvetľuje postupnou zmenou pozície remeselníka na návrhára. V štvrtnej až trinástej kapitole postupne rozoberá chronologický vývoj a premeny dizajnu počínajúc priemyselnou revolúciou. Okrem závažných skutočností pre ďalšie smerovanie dizajnu, ktoré po dekádach ilustruje konkrétnymi príkladmi autorov, skupín, firiem a produktov autor ponúka aj bližší pohľad na situáciu a podmienky, ktoré formovali priemyselný dizajn u nás. Poskytuje tak vynikajúci prehľad dejín svetového i slovenského dizajnu. Táto syntetická práca o dejinách dizajnu plne korešponduje so súčasným modelom komplexného skúmania jeho rôznych aspektov a nemala by chýbať v knižniciach umeleckých či technických škôl.

Mária Nepšinská

Dramatické metamorfózy bytia

Michel Rio: *Pohľad do priepasti, Mysliace džungle*
Bratislava, EDIPOSS 2009
Preklad Alexander Halvónik

Prenikanie do podstaty človeka, motivované snahou pochopiť a uchopiť zmysel ľudskej existencie, so sebou (takmer) vždy nesie riziko sklamaní, dezilúzie, devalvácie osobných vnútorných presvedčení vrcholiacej pocitom duševnej prázdnoty až nihilizmu. Fáza „odhadzovania masiek“, má totiž často podobu nedobrovoľnej konfrontácie s „bielymi miestami“ vedomia a podvedomia, keď sa zlo, zdanlivo bezpečne ukryté pod nánosom života, nástojčivo derie na povrch a relativizuje intelektuálne a morálne absolútno ľudstva. Mlčanie svedomia evokuje otázky. Aké budú odpovede? Má vôbec zmysel pýtať sa?

Francúzsky prozaik (a príležitostný dramatik) Michel Rio je v slovenskej prekladovej literatúre novým pojmom, hoci ide o neobyčajne plodného a oceňovaného autora. Ideová línia Riových prác nie je priamočiaro transparentná, ale predstavuje hlboký intelektuálny ponor do rozporuplných istôt moderného Európana, ktorého problematiku dejinné zázemie často vyústí do pocitu krízy identity a schizofrenickej rozdvajenosti reflexie vlastných činov. Pociť osobnostnej neukotvenosti, neschopnosti prekonať samého seba a pokrytectvo existencie nájdeme aj v prezentovaných novelách *Pohľad do priepasti* a *Mysliace džungle*. Či už ide o hľadanie pravej identity nacistického zločinca v záujme naplnenia spoločenskej morálky (čia je to vlastne morálka?) alebo o osamotené spoznávanie autenticity bytia uprostred pralesa ďaleko od falošného antropocentizmu civilizácie, stredom Riovho filozofického univerza je človek vnútorne obnažený, tápajúci, bezmocný voči vlastnému atrofovanému svedomiu, intelektuálnym limitom a rozpornej realite života, v ktorej jeho hodnotové štruktúry podozriavo rýchlo strácajú tvar. Postavy Kleina a mladého zoológa sú modelovou transformáciou filozofických opozícií, v ktorých nejde o poznanie pravdy, ale o pochoopenie zmyslu. Možno nájsť hranice slobody? Možno perverznú sexualitu chápať ako metamorfózu úprimného citu? Je realita života len súhra biologických determinantov alebo má vyšší zmysel? Zmysel, nie pravda je to, čo zostalo z bezbrehej krutosti Uzlerových / Kleinových činov. Strata zmyslu, nie hľadanie pravdy je to, čo privedie mladého biológa doprostred džungle, aby našiel to, čo po návrate opäť stráca. Pravda je pre Ria len epistemologický mýtus. Jeho metafyzika je zámerne roztrieštená a elementárne postuláty existencie sa v nej zdanlivo osvetľujú, aby sa opäť strácali v tme reality, a zostáva len podivuhodný biologický determinizmus (nezmyselnosť vojny, sexuálne orgie v koncentračnom tábore). Ale práve človek je u Ria ten najzraniteľnejší biologický článok, hoci ho jeho identita mylne presvedča o opaku.

Michel Rio má všetky atribúty kvalitného autora intelektuálnej prózy. Výbornú znalosť reálií dopĺňa dobre vystavaný príbeh, absolútnym vyvrcholením je potom filozofická pointa (aj keď Maloneho vyšetrovacie postupy pôsobia trochu nedôveryhodne). Novely prezentované v tejto knihe sú typologicky odlišné, no ich myšlienkové a štylistické kvality sú nesporné. Jedinou požiadavkou je poučený čitateľ.

Lenka Szentesiová

Rozhovor s poľskou prozaičkou a dramatickou Lidiou AMEJKO

Ukázať svet, ktorý nevidieť

Lidia Amejko (1955) bola dlhý čas známa predovšetkým svojimi divadelnými a rozhlasovými hrami *Keď rozum spí – spúšťa sa automatická sekretárka*, *Pán Dvadrievko*, *Farrago* alebo *Premena 1999*, ktoré boli preložené do viacerých svetových jazykov. Prvú poviedku uverejnila roku 1987, prezentovala ju ako náhodne objavený text J. L. Borgesa. Prozaickej tvorbe sa venuje sporadicky, no napriek tomu jej zbierky poviedok *Hlasné príbehy* (Glošne historie, 2003) a *Životy svätých sídlíšťanov* (*Żywoty świętych osiedlowych*, 2007) získali úspech u čitateľov a nešli pozornosti ani literárnym porotám. V poviedkach v *Životoch svätých sídlíšťanov* zobrazuje prostredie súčasného sídliska, ktoré však obývajú neobyčajní obyvatelia. Majú metaforické mená, napríklad Jozef Tlačiar – Deraviteľ zmyslu, Chajdeger – Dobrodinec túlavých slov a pod. Nezvyčajne pôsobia aj príhody, ktoré ich stretávajú. Mnohí spočiatku

prechádzajú životom pasívne a až po dlhšom čase si uvedomia bezvýznamnosť svojich dní. Tu sa začína rola Boha, ktorý sa pokúša s nimi nadviazať kontakt. Keďže už neplatia bežné varovania ani prorocké sny, Boh sa musí naučiť ovládať modernú techniku; posielala im sms-ky a prihovára sa im cez elektronické prístroje. S jeho pomocou hrdinovia Sídliska nakoniec nachádzajú zmysel života, nech by sa nám zdal akokoľvek absurdný.

• **Príbehy v *Životoch svätých sídlíšťanov* vyznievajú univerzálne. Za Sídliskom sa skrýva náš svet, jednotlivé postavy predstavujú konkrétne ľudské typy. Odkiaľ pochádza nápad na také príbehy?**

– Zbožňujem hru s predstavivosťou typu: Čo by bolo, keby...? Niekedy sa práve takto zrodí námet na knihu alebo divadelnú hru. Bývam na sídlisku, na ktorom nechýbajú monopolové obchody a pri každom z nich vedú svoj monológ opití mladíci. Pripomínajú skôr *profanum* ako *sacrum*. Ale čo by bolo, keby ich pijanské monológy boli kázňami? Keby oni boli strážcami *sacrum*? Keby sa v nich skrývala naozajstná potreba zosakralizovania beztváreho priestoru, v ktorom žijú? Keby svojim blábotom dávali význam životu a celému Sídlisku? Myslíš si, že *sacrum* je nomád, tulákom, ktorý mení miesta pobytu. A čo keď sa dnes túžba po svätosti najviac prejavuje pri obchode s vodkou?!

• **Majú hrdinovia týchto príbehov prototyp v skutočných ľuďoch, ktorých ste stretli?**

– Nie, nie! Nikdy neopisujem ľudí, ktorí naozaj existujú, vymýšľam si ich! Moji svätí sú personifikáciami súčasných problémov a strachu. Strachu zo smrti, pocitu prázdnoty, túžby dať životu zmysel. Časť mojich svätých vykonáva monotónne práce, ktoré nemajú v sebe nič hlboké či metafyzické. Môže mať pokladnička v supermarkete po desiatich hodinách práce mystické zážitky? Čudné by asi bolo, keby ich mala. Čo môže

ochrankár v obchode urobiť pre Vesmír? Alebo haker? Alebo žena, ktorá obšívá diery na kabátoch? Len problémy sú v mojej knihe skutočné.

• **Boh v *Životoch svätých sídlíšťanov* stojí pred otázkou, ako komunikovať s vlastným stvorením v novom veku. Zdá sa, že Boh tu má ľudskú tvár. Myšlienka, že Boh je súčasťou našich životov, sa mi zdá neobyčajná v tom zmysle, že náš svet sa v súčasnosti skôr racionalizuje. Možno to chápať ako návrat k tradíciám?**

– Nie! Žiadny návrat k tradíciám. V človeku bude stále existovať potreba *sacrum*. Nielen hľadanie zmyslu života, ale aj jeho nezvyklosti, výnimočnosti. Nesúhlas s rovnocennosťou všetkého, s chýbaním stredu. Každé betónové sídlisko je ideálnym symbolom priestoru bez stredu. Spomínate Boha s ľudskou tvárou. Asociuje mi to označenie „socializmus s ľudskou tvárou“. V Poľsku je Boh príliš ľudský. Pripomína vyzvedačskú susedku, ktorá sa zaujíma o to, kto s kým spal a ako. V tomto zmysle je Boh v mojej knihe paródiou predstáv o Bohu. Lebo Boh už teraz nie je *Logos*, ale logo. Všeobecné logo, ktoré možno nájsť na všetkom a je súčasťou života, či chceme alebo nie.

• **Čo vás priviedlo k písaniu?**

– Písanie je v mojom prípade konečný efekt istého spôsobu vyrovnávania so skutočnosťou. Už ako dieťa som odhalila, že strach a nepokoj možno uzatvárať do naračných kapsuliek. Je to bežná praktika, nevmyslela som ju ja. Rozprávanie je

ovládnutie chaosu, organizovanie poriadku, také každodenné ľudské *Genesis*. Fascinuje ma rozprávanie v prvej osobe, monológy, živý hovorový jazyk, jeho štruktúra, zvuk, rytmus. Žijeme v dobe monológu a vlastne by som mala povedať: v dobe slovoťuku.

Všetci hovoria hlavne o sebe: v blogoch, hip-hipových textoch, v biografických, v interview obrázkových časopisov. Monologická osobnosť našich čias sa objavuje v rôznych formách.

• **Áká je podľa vás úloha spisovateľa?**

– Ak je spisovateľ každý, kto píše knihy – tak úlohy môžu byť rôzne. Napríklad s opisom sveta nemajú problém reportéri, novinári, biografi, vedci – oni sú teraz tými stendhallovskými „zrkadlami rozostavanými po hostinci“. Vyplýva to z metodológie, ktorú používajú: skúmajú pramene, sedia v archívoch, rokmi zbierajú materiály – hľadajú verný odraz, pravdu. Veľmi si ich cením a rada čítam tento druh literatúry. Ja tiež hovorím pravdu o svete, ale používam na to iné nástroje: moja metodológia je práca s predstavivosťou. Nezaobhrám sa opisom, dochádzam k pravde skratkou vďaka trefnej metafore. Metafora je neobyčajný nástroj, vie olespiť pravdou za jednu sekundu, nahrádza sto strán poctivého vedeckého opisu, pravda sa tu teda „precituje“, nie opisuje. Úloha spisovateľa by mohla byť takáto: ukázať svet, ktorý nevidieť a ktorý nemožno opísať.

Katarína Laučíková

Kurt Vonnegut: Mechanický klavír

Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2009. Preklad Oto Havrila

Mechanický klavír je prvý román aj prvá vydaná knižka Kurta Vonneguta (1922 – 2007). Vznikol roku 1952, v atmosfére vrcholiacej studenej vojny. Zobrazuje spoločnosť riadenú robotmi. Autor nadväzuje na tradíciu antiutópií (Jevgenij Zamjatin *My*, 1922; Aldous Huxley *Nádherný nový svet*, 1932; Karin Boyeová *Kallocain*, 1940; George Orwell *1984*, 1949). Hoci Vonnegut sa úporne bránil žánrovým zaradeniam, najmä protestoval proti pričleňovaniu k vedecofantastickej literatúre, v tomto románe využil viacero jej prvkov a motívov. Rok po vyjdení *Mechanického klavíra* vydáva dvojica autorov Cyril Kornbluth a Frederick Pohl vedeckofantastický román *Obchodníci s vesmírom*, v ktorom hrdina bojuje proti spoločnosti ovládanej reklamou. Téma bola takpovediac vo vzduchu – stalinské čistky, procesy s nepriateľmi socializmu a pohon Mc Carthyho na komunistov v USA viedli k viac či menej oprávneným obavám o osud človeka obdareného slobodou myslenia a konania. Vonnegut i Pohl vo svojich románoch riešia veľmi vážnu otázku: ako vo svete korporácií zachrániť individualistu. Aktívny, za seba zodpovedný, rozhodovania schopný predstaviteľ strednej vrstvy je odsúdený na zánik. Postupne stráca schopnosť slobodne konať, slobodu zamieňa za jej ilúziu v čoraz väčšom množstve sprostredkujúcich momentov (úradov, komisií, inštitútov, porôt, médií a pod.) Pri pozornom čítaní príbehu Paula Protea (čiže Pala Premenu) v meste Ilium (mesto-svet, názov odkazuje na Iliadu ako dielo absolútnej epickéj totality, v ktorom sa za hranicami autorom predstavovaného už nenachádza nič inšie) vidíme, že 57 rokov stačilo na to, aby sme Vonnegutom naznačenú víziu nenápadnej všadeprítomnej kontroly a podriadenosti (prostredníctvom prepracovaného systému ID kariet, mobilov, internetu, hypotekárneho zataženia a zbytočného nevyhnutne nedobrovoľného poistenia) žili. Žijeme vo svete, aký opísal, kde sa myslenie stáva výlučne účelovou

komoditou s vopred presne určenými cieľmi a parametrami. Bol svet kedysi iný – alebo Vonnegut, Čapek a Bradbury vedia len tak pôsobivo snívaj? Vonnegut na pozadí príbehu o vzdore, prekročovaní bariér, snímaní masiek a hľadani nadpriemerne inteligentného hrdinu medziiným predvída prudký nárast významu počítačov a vznik umelej inteligencie, ich spoločenské dôsledky. Nemožnosť zmeny sa však bojí domyslieť. Úsečne podaný pútavý príbeh je tak vlastne snom o zničení antiutópie, ktorej súčasťou už sme. Riešenie nie je, riešenie je zbytočné, dnes vieme, že všetky revolúcie vedú k zmaru, žijeme spokojne ďalej bez možnosti reálne slobodných rozhodnutí a nič nás nebolí.

Odkrývanie temných zákutí spoločnosti sledujeme očami člena privilegovanej vrstvy. Spozna atmosféru uvoľnenej zábavy na večierkoch sa vynára dusno všadeprítomnej manipulácie. Bábka menom Proteus sa rozhodne, že sa odtrhne zo svojho špagátika. Odhaľuje vrstvy sveta okolo seba, prediera sa cez ilúzie, klamy a sebaklamy, napokon nevyhnutne pocíti nevyhnutnosť zmeny. Pripravovanej a riadenej zhora – ako v histórii už mnohokrát. Záverečné riešenie v kontexte prepracovaného systému intríg vynieva príliš jednoducho. *Mechanický klavír* totiž nie je špiónážny román, ale posolstvo.

Toto dielo nie je pre mnohých slovenských čitateľov novinkou. Prózu sme si mohli prečítať v českom preklade z roku 1979. Keď som knižku čítal prvýkrát v lete roku 1989, tešil som sa, že nežijem na neslobodnom, zmanipulovanom Západe. Keď som ju čítal druhýkrát v lete 1990, pochopil som, že je aj o nás. Takmer všetky neskoršie Vonnegutove romány sa končia deziluzívne, *Galapágy* z roku 1985 sa rovná zánikom civilizácie začínajú. Vonnegut vytriezvel zo sna o optimizme. Vedel, že aktívny, za seba zodpovedný, rozhodovania schopný predstaviteľ strednej vrstvy jestvuje len ako literárny hrdina.

Miloš Ferko

ZO SVETA KNÍH

Erik Jakub Groch v Prahe

V Prahe sme sa mohli stretnúť (26. novembra) s Erikom Jakubom Grochom, ktorý tu v 80. rokoch s prestávkami strávil niekoľko rokov. Predstavil sa na dvoch podujatiach. Najprv na besede so študentmi slovakistiky na Filozofickej fakulte KU ako nesmierne sčítaný, rozhladený editor a vydavateľ a osobitý básnik. Pokiaľ ide o literatúru 21. storočia, treba sa na ňu podľa neho pozerať triezvo. Čitatelia dnes prijímajú literatúru, ktorá je kvalitná, ale musí byť aj zábavná. On sám sa napríklad nevyhýba komiksu, i keď v jeho hierarchii budú stále na prvých miestach ruskí autori 19. a začiatku 20. storočia. Nedostižný je Dostojevského román *Bratia Karamazovci*, knihy Turgeneva, Ivana Bunina... Ale vplyv tejto literatúry je poznateľný aj u nasledujúcich autorov, napríklad u Vladimíra Nabokova. Zo súčasných autorov patria k jeho láskam napríklad Sylvia Plathová alebo Ted Hughes. Erik Groch pohotovo reagoval aj na otázky mladých slovakistov, napríklad čo si myslí o Milanovi Kunderovi alebo Egonovi Bondym. Kundera je podľa neho vynikajúci štýlista, ale myšlienkovito mu nemá veľa čo

ponúknuť. Grochove nároky na literatúru sú – rýdzo a nepredstierané. Slovenská literatúra v európskom kontexte dosahuje umeleckú úroveň ostatnej tvorby, no nemôže dosiahnuť taký náklad knižných vydaní ako anglosaská či frankofónna. Zo slovenských autorov vyzdvihol Stanislava Rakúsa, Pavla Rankova a ďalších. Budúcnosť knihy vidí slubne. Kniha je jediné médium, čo sa nedá nahradiť.

Následne sa v literárnej kaviarni na Řetězovej ulici konal Slovenský večer Babylonu, kde Erika Grocha privítalo aj niekoľko jeho priateľov z pražských čias – Ivan M. Jirous, Ivan Wernisch a ďalší. Erik Groch najmä čítal básne zo svojej najnovšej zbierky *Infinity*, zazneli aj verše v češtine v preklade Ivana Wernischa. I keď tu bol skúpejší na slovo ako v predchádzajúcej besede (možno aj trochu vinou ozvučenia, kontakt nebol taký bezprostredný), predsa len sa rozhovoril o vydávaní edície verše online. V každej zbierke je 18 básní – čo podľa neho stačí, aby sa čitateľ zoznámil s autorom. Medzi nimi sú napríklad Poliaci W. Szymborska a C. Milosz.

Jarmila Wankeová

V trnavskej knižnici znela čeština

Česi, pre ktorých sa Slovensko stalo novým domovom, sa od roku 1993, teda od zániku federatívneho štátu, z večera do rána ocitli v postavení národnostnej menšiny. Česká národnostná menšina je po maďarskej a rómskej tretia najpočetnejšia v SR. Jej príslušníkov dnes združuje Český spolok, ktorého členovia v Trnave sa každý posledný utorok mesiaca stretávajú v Knižnici Juraja Fándlyho. Aj to je dôkaz kontinuity česko-slovenských kultúrnych vzťahoch. Trnavská knižnica pripravila minulý mesiac klubový večer na tému Česi na Slovensku. Jej riaditeľka Mgr. Lívia Koleková vo výstižnej skratke zhodnotila doterajšie aktivity na tomto poli. Prítomným sa prihovril aj predseda Českého spolku

v trnavskom regióne Ing. Jiří Vodrážka. Potom už moderátorka Mgr. Eva Jarábková-Chabadová poriadne „vypracala“ prednášajúceho historika PhDr. Petra Horvátha, emeritného ministerstského radcu. Rozprával o histórii dávnej i nedávnej a nevyhol sa ani neuralgickým bodom v našich vzťahoch, lebo ani také blízke národy, ako Česi a Slováci, nemajú spoločný pohľad na dejiny. Otázok bolo neúrekom – Veľká Morava, jazyková rozdielnosť, Česká cesta, husiti, vojnové a povojnové roky, rozdelenie republiky i dnešné problémy. Hudobnú kulisu tohto vďareného večera tvoril priere historiou česko-slovenskej populárnej hudby v interpretácii Kaja Bodorika a Mariána Mrvu.

Robert Vavro

Picassova literárna tvorba

Galéria Pierra André Benoita v juho-francúzskom meste Alès, v kraji Languedoc-Roussillon, približuje výstavou *Picasso entre écriture et dessin* (P medzi písaním a kresbou, od 23. októbra do 17. januára) menej známu tvorbu tohto geniálneho umelca. Okrem kompletného literárneho diela, ktoré obsahuje 3 divadelné hry a vyše 350 básní, si návštevníci môžu pozrieť aj niektoré jeho kresby zo súkromných zbierok. Picassovo výtvarné nadanie

sa prejavilo od útleho detstva, svoje prvé plátno Picadora namaľoval ako osemročný, vášeň pre slovesné umenie však v sebe objavil až v neskoršom veku. Mal už 54 rokov, keď roku 1935 začal písať básne. Sú písané voľným veršom po španielsky aj po francúzsky, myšlienkovito sa v básnickej tvorbe prikláňal k hnutiu surrealistov. Ak sa chcete zoznámiť s Picassovými básňami, stačí kliknúť na On-line Picasso project.

–báb–

NAJPREDAVANEJŠIE KNIHY

v USA

Beletria:

1. Stephen KING: *Under the Dome* (Pod kupolou), Scribner
2. Dan BROWN: *The Lost Symbol* (Stratený symbol), Doubleday
3. John GRISHAM: *Ford County* (Fordský kraj), Doubleday
4. Kathryn STOCKETT: *The Help* (Pomoc), Amy Einhorn/Putnam
5. Barbara KINGSLOVER: *The Lacuna* (Medzera), Harper/HarperCollins
6. Robert JORDAN – Brandon SANDERSON: *The Gathering Storm* (Schyľuje sa k búrke), Tor/Tom Doherty
7. David BALDACCI: *True Blue* (Sýťomodrá), Grand Central
8. Linda HOWARD: *Ice* (Lad), Ballantine
9. J. D. ROBB: *Kindred in Death* (Spojení smrťou), Putnam
10. Vince FLYNN: *Pursuit of Honor* (V mene cti), Atria

Literatúra faktu:

1. Andre AGASSI: *Open*, Knopf

2. Mitch ALBOM: *Have a Little Faith* (Aspoň trochu dôveruj), Hyperion
3. Mick HUCKABEE: *A Simple Christmas* (Prosté Vianoce), Sentinel
4. Steven D. LEVITT – Stephen J. DUBNER: *Superfreakonomics* (Všadeprítomná ekonomika), Morrow/HarperCollins
5. Malcolm GLADWELL: *What the Dog Saw* (Čo pes videl), Little, Brown
6. Glenn BECK, Kevin BALFE a KOL.: *Arguing with Idiots* (Hádky s idiotmi), Mercury Radio Arts/Threshold Editions
7. George CARLIN a Tony HENDRA: *The Last Words* (Posledné slová), Free Press
8. Bill SIMMONS: *The Book of Basketball* (Kniha o basketbale), Ballantine/ESPN
9. Andrew ROSS SORKIN: *Too Big to Fail* (Privleklí na zlyhanie), Viking
10. Malcolm GLADWELL: *Outliers* (Výnimoční), Little, Brown

Keď sa Zem stáva zážitkom

Róbert Čeman a kol.

Zemepisný atlas

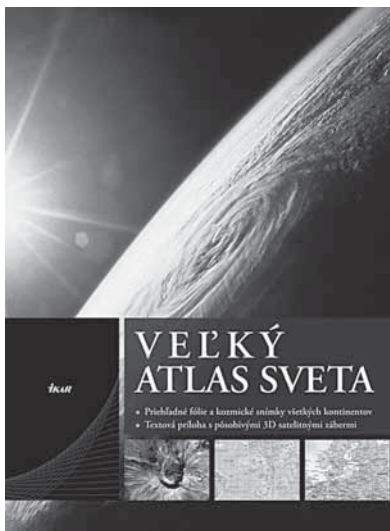
Bratislava, Mapa Slovakia Plus 2009

Úvodné strany atlasu zorientujú používateľa „globálne“, teda poskytujú zobrazenie Slovenska v rámci Európy a zemegule, družicové snímky nám umožňujú vidieť farebnú mozaiku našej krajiny. Všeobecnozemepisnú mapu dopĺňajú hypsografické profily, ktoré znázorňujú členitosť v severo-južnom priereze. Z nasledujúcich máp sa dozvieme, ako sa Slovensko vyvíjalo v jednotlivých geologických érach, akú má geologickú stavbu v súčasnosti, aké podnebie, vodstvo, pôdy, lesy, rastlinstvo, živočíšstvo, aké chránené územia sú u nás. Z panoramatickej mapy môžeme spoznávať Vysoké Tatry. Politickú mapu Európy dopĺňa samostatná kapitola venovaná inštitúciám EÚ. Nasledujúce špeciálne mapy zobrazujú územné a správne členenie Slovenska, jeho demografické a národnostné zloženie, priemysel, poľnohospodárstvo, dopravu, cestovný ruch, kultúrne pamiatky a na záver sú mapy krajských miest. Obsažný zemepisný atlas poskytuje základné údaje o našej krajine a mali by byť samozrejmosťou súčasťou všeobecného vzdelania, k jeho dostupnosti prispieva aj súčasné druhé vydanie.

Velký atlas sveta

Bratislava, Ikar 2009

Preklad: Marta Hajčíková, Květoslav Spiller

Všetci pravdepodobne poznáme starý vtíp o cestovaní prstom na mape. Jeho škodoradostná pointa zdôrazňovala nepomer medzi skutočnosťou, ktorú si človek nemôže dovoliť a veselým núdzovým riešením s mapou, ktorá je dostupná všetkým „svetobežníkom“ za ľudovú cenu. Časy, keď bol tento vtíp cool a mapy vyzerali ako obrázky na kolotočoch dávno odviaľali severáky, pretože kartografia sa dodnes podstatne zmenila. Poprechádzať sa prstom po mape v dobe satelitov a GPS, v dobe 3D formátu a sofistikovanej tlače už vôbec neznamená trpieť núdzu, ale naopak, istú vymoženosť. Kvalitná a presná mapa s neskresleným reliéfom, s dokonalými detailmi a zemepisnými údajmi, s názorným farebným odstupňovaním vrstiev, prípadne zostavená priamo zo satelitných fotografií má osobitú hodnotu porovnateľnú so skutočným cestovaním. Prirôdzeno nechceme tvrdiť, že šupnúť si atlas pod pazuchu, rozložiť deku na lúčke, otvoriť ho a dobať prstom po centrálnej Afrike, je rovnaké, ako tam naozaj byť a fotiť si slona na safari. A na druhej strane, popíjať mojito v exkluzívnej destinácii a poriadne nevedieť, ktoré more mi popri tom štekli nohy, asi tiež nebude rozumné, najmä ak sa známi po návrate začnú vypytovať...

Osobitosť hodnoty atlasov a máp spočíva teda v tom, že sprostredkujú geografické informácie, ktoré sa len cestovaním dosiahnuť nedajú – nuž a osobitosť hodnoty cestovania je zas v bezprostrednosti dosiahnutej informácie. V ideálnom prípade treba oboje kombinovať, avšak **Velký atlas sveta** z Ikaru má čo povedať aj do tejto kombinácie, pretože špičkové technologické spracovanie máp, kozmické snímky všetkých kontinentov a 3D zábery pri prezeraní už samé vyvolávajú bezprostrednú reakciu. Zem sa v tejto knihe stáva zážitkom: dá sa v nej listovať ako v katalógu vzácných výtvarných diel, dá sa čítať ako príbeh o všetkých príbehoch. Ale aby sme zostali pri zemi: základom sú všeobecno-zemepisné a politické mapy, bonusom je podrobnejšia mapa Česka a Slovenska, a tiež kozmické snímky Prahy a Bratislavy – monumentálnu knihu uzatvára register. Atlas môže využiť školopovinné dieťa a dospelí vekom bez obmedzenia. A to je už vlastne stromčekovo-vianočné odporúčanie o adresátovi tohto knižného skvostu.

–rm–

Jules Verne

Cesta okolo sveta za 80 dní

Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2009

Ilustrácie Tony Wolf
Preklad Agáta Chrenovská

Tento román J. Verne z roku 1873 patrí k najobľúbenejším knižkám mnohých generácií mladých čitateľov. Ba viacerí sa k nemu radi vracajú aj v neskoršom veku, keď v ňom nehladajú len dobrodružné napätie a pútavé rozprávania o exotických krajinách, ale oceňujú autorovu noblesu, s akou nás sprevádza neznámymi krajinami, ako aj dôvtip a vynaliezavosť hlavných hrdinov – typického anglického džentlmena Phileasa Fogg a jeho francúzskeho sluhu Passepartouta. Napokon autorove geografické znalosti a autobiografické cestovateľské skúsenosti nás majú čím obohatiť aj dnes. Hoci na cestu okolo sveta potrebujeme niekoľkonásobne menej času, stále platí, že keď zemeguľu obchádzame z východu na západ, získame deň, naopak, keď sa na cestu vydáme zo západu na východ, deň stratíme. Takisto sú platné viaceré morálne posolstvá románu, ako slovo džentlmena či rešpekt voči cudzím zvykom. Uzavretá stávková platí vždy, nech sa pri jej plnení vyskytnú akékoľvek prekážky, a tie sa oveľa ľahšie prekonávajú v spoločnosti lásky a priateľov. Ale aj to, že chýbajúci čestne priznať a ak treba, tak sa za ne aj ospravedlniť, ako to urobil inšpektor Fix. Všetky autorove posolstvá a krátke exkurzy do vzdialených orientálnych miest zachováva aj táto skrátená verzia jeho románu bohato farebne ilustrovaná. Jej anglicko-talianski autori stavili na vtíp, a ten sa usilujú umocniť zámenou jeho ľudských hrdinov za zvieratá. Pán Fogg dostal podobu sympatického teriéra v smokingu, Passepartout je dobrácky kocúr oblečený ako parížsky secenský švihák a medzi členmi Reformného klubu sú okrem lišáka, buldoga a svišťa aj ovca a diviak. Obrázky zachytávajú realitu z obdobia, keď Jules Verne cestovateľské príbehy písal, a jednoduché detaily vystihujú nielen charakter postáv, ale aj kolorit cudzích krajín. Hoci krátenie klasických príbehov nie je tá najvhodnejšia cesta do literatúry, zostáva len veriť, že takéto „uprave-

nie“ vydanie prispieje k nasmerovaniu najmladších čitateľov tým správnym smerom.

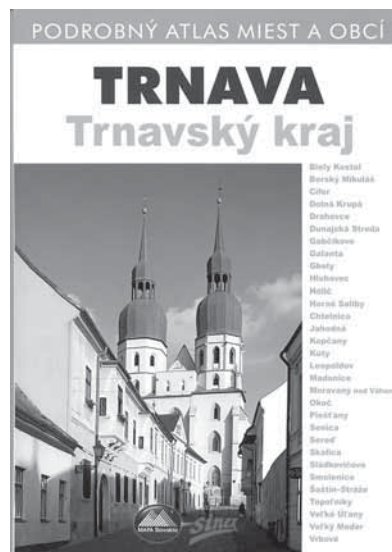
Daša Čúzyová

Detský ilustrovaný atlas Slovenská republika

Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2009

Ilustrácie Antonín Špíchal

Viacerým z nás znechutili zemepisné nezáživné stránky učebníc so štatistickými výpočtami, koľko železnej rudy, uhlia, dreva a ostatných nerastných surovín sa ťaží v ktorej krajine, oblasti či pohorí. Spravidla sme tieto bez záujmu získané vedomosti zabudli hneď po prvej písomke a zemepis sa nám uchoval ako nevyhnutné zlo. Autori tohto zemepisného atlasu sa zrejme rozhodli, že stoj čo stoj uchránia školákov pred takouto negatívnou skúsenosťou. Keďže atlas je určený „pre malých školákov“, namiesto všeobecnej autority sprevádza čitateľov kreslená postavička kocúra Fragmentika, teda maskot vydavateľstva. Okrem toho, že je veľmi vtipným sprievodcom, jednoduchými symbolmi detailov oblečenia alebo rekvizitami vždy rýchlo zorientuje čitateľa v geografickej či tematickej oblasti, o ktorej bude na dvojstrane reč. Takisto zjednodušené, schematické farebné mapy dajú malým geografom veľmi dobrú predstavu o krajine, mestách a pamätihodnotiach. O každom kraji, ktorý je na mape zobrazený pod lupou, sa dozvieme jedno „naj“. V Banskobystrickom kraji patrí tento superlatív Poľana, nie však preto, že ju ospeľovali mnohí básnici. Ale preto, že táto vyhynutá sopka, jedna z najväčších v Európe, je jediným miestom na Slovensku, ktoré vidieť z vesmíru.

Kolektív autorov z vydavateľstva Mapa Slovakia Plus pri zrode projektu edície regionálnych atlasov mal zrejme na pamäti overenú pravdu, že ak chceme spoznať svet, mali by sme najskôr dobre poznať svoje najbližšie okolie. Po Bratislave a Bratislavskom kraji nám umožňuje celkom podrobne sa zoznámiť s Trnavou a Trnavským krajom. Do atlasu zaradili mapy 15 miest Trnavského kraja a 23 obcí. Každé z miest ponúka návštevníkom okrem svojskej atmosféry, ktorú sa autori pokúšajú vyjadriť výtvarným prívlastkom, napr. Trnava – slovenský Rím, Piešťany – mesto slnka, vody a zdravia, Galanta – spojená s rodom Esterházy, Dunajská Streda – srdce Žitného ostrova atď., aj množstvo zaujímavostí a historických pamiatok. Ak chcete spoznať **Trnavu a Trnavský kraj** prostredníctvom tohto atlasu, pošlite do redakcie do 23. decembra kupón vydavateľstva Mapa Slovakia Plus z 11. strany.

Slovensko – ilustrovaná encyklopédia pamiatok

Na Bibliotéke zaujala návštevníkov obrazová publikácia, ktorá síce nemala rezervovanú samostatnú prezentáciu, ale patrilo jej výnimočné postavenie v stánku Vydavateľstva Simplicissimus. Publikácia **Slovensko ilustrovaná encyklopédia pamiatok** je totiž jediným knižným titulom tohto vydavateľstva. Ako hovorí zakladateľ vydavateľstva a zároveň autor knihy Peter Kresánek, vydavateľstvo vzniklo preto, aby mohol vydať túto knihu tak, ako si predstavoval. Publikácia na takmer tisíc stranách obsahuje 1109 hesiel, takmer 6000 originálnych fotografií s podrobnými opismi, 110 trojdimenzionálnych ilustrácií vybraných slovenských hradov, kaštieľov, kláštorov, chrámov, múzeí ľudovej architektúry a 28 priestorových obrázkov historických miest. Hoci autora pozná verejnosť najmä ako primátora hlavného mesta SR Bratislavy (1990 – 1998), je v prvom rade historikom umenia, venoval sa najmä výskumu pamiatok. Práve svoje odborné vedomosti uplatnil pri tvorbe tejto knihy. Požiadali sme Petra Kresánka, aby našim čitateľom priblížil nielen encyklopédiu, ale aj svoje editorské skúsenosti.

• Ako sa zrodil nápad na takúto publikáciu, čo bolo hlavnou hybnou silou pre vás?

– Pôvodne to mal byť bedeker, aký už pre každú významnejšiu krajinu Európy vydalo vydavateľstvo Dorling Kindersley, respektíve dávnejšie dieťa francúzskych vydavateľstiev Hachette a Gallimard. Fascinovala ma ich zrozumiteľnosť a názornosť, najmä atraktívne trojdimenzionálne kresby pamiatkových objektov a miest, ktoré bez nudného textu umožňujú nahliadnúť do ich vnútra. Sprevádzal som zahraničných návštevníkov, ktorí absolvovali tzv. kultúrno-vedecké cesty po pamiatkach Slovenska. Hĺbka ich poznania z iných regiónov Európy bola výzvou. Chcel som, aby aj o Slovensku dostali informácie, ktoré budú pravdivé, hlboké, ale najmä podávané zaujímavou formou. Moja skúsenosť je taká, že tento spôsob je príťažlivý aj pre slovenských i veľmi mladých čitateľov, najmä, keď sa do väčšiny pamiatok dá dostať len po zložitom hľadaní a bežné informácie sú nepresné, až zavádzajúce. Serióznym a dodnes neprekonaným Súpis pamiatok z roku 1969 je úzko odbornou publikáciou.

• Materiály do publikácie, najmä obrazové, ste zbierali niekoľko rokov – ako vznikala a rozširovala sa vaša zbierka?

– Fotografie, texty a výkresy, ktoré by tam mali byť, som mal „v hlave“ a v písanom scenári už v roku 2004. Práve daže, obrázky viacerých výtvarných diel pribúdali pri fotografovaní v interiéroch. Ich všeobecne neznáma krása a množstvo napokon spôsobili, že z bedekra je podrobná encyklopédia.

• Koľko pamiatok ste do publikácie zaradili, ako ste výber zostavili (zostali ešte nejaké nezaradené, prípadne nespracované)? Podľa akého kľúča ste zoradili jednotlivé heslá?

– Miest a obcí je v encyklopédii 1109, ale každé heslo obsahuje svoj počet pamiatok v lokalite, takže ich bude niekoľko tisíc. Výber bol jasný – musí to byť pamiatka (hoci aj najzabudutejšia), ktorá stojí za návštevu, ku ktorej možno niekoho priviesť a o ktorej sa dá povedať niečo zaujímavé. Práve daže nie legendy, ale vecné fakty o umeleckej stránke, o zaradení v európskom kontexte. Mnoho čitateľov tam hľadá svoje rodisko, či známe miesto.

• Ako vyzerala práca na finalizovaní encyklopédie – kto tvoril pracovný tím?

– Cestám po Slovensku predchádzali veľmi nepríjemné vybavovania vstupov a povolení na fotografovanie. Napokon priamo na miestach vládla väčšinou ochota. S kolegom Stanislavom Jakubekom, ktorý riadil auto a vykonáva aj ekonomickú administratívu projektu, sme navštívili každú pa-

miatku. Fotografické zábery som vyberal a formátoval osobne. Väčšinou nás sprevádzal aj mladý profesionálny fotograf Matej Longauer, ktorý všetky fotografie potom upravoval. Nekončná bola práca na trojdimenzionálnych výkresoch pamiatok, ktorých počet urobil z publikácie unikát. Napokon mnohé z výkresov sú dielom viacerých rúk.

Od digitálnej podoby, korektúry, až po výtvarné prepracovanie. Mená takmer stovky študentov, architektov, výtvarníkov a mnohých ochotných konzultantov sú uvedené v publikácii. Obrázky i texty k hradným ruinám robili odborníci, Martin Bóna a Michal Šimkovič. Výsledná podoba encyklopédie je však dielom knižného grafika Rastá Macha, ktorý viac ako tri roky trpezlivo denne zalamoval, ale potom veľakrát prerábala, rozširoval stránky, podľa mojich stále aktualizovaných požiadaviek. To by si žiadne tradičné vydavateľstvo nemohlo dovoliť. Dielo by však neexistovalo, keby sme nenašli priateľov a známych, ktorí na prácu, honorár a tlač požičali peniaze.

• Pri formáte a členení knihy ste sa inšpirovali zahraničnými publikáciami známych zahraničných vydavateľstiev Dorling Kindersley, resp. Gallimard, dokonca ste odkúpili licenciu. Pri tejto spolupráci neprejavili záujem o vaše dielo?

– Koncept publikácií vydavateľstva Dorling Kindersley je taký vykryštalizovaný a všeobecne už zrozumiteľný, že by bolo chybou ho nejakým mením. Rozsah a podrobnosť našej encyklopédie, ako aj to, že je zameraná len na pamiatky výtvarného umenia a architektúry a nie na ostatné turistické informácie (iné oblasti kultúry, história, príroda, kuchyňa, a podobne), bol pre nich nevhodný. Ale najmä rozsah a obrovské finančné náklady boli pre normálne ekonomicky fungujúce vydavateľstvo neprijateľné.

• Aký ohlas je na vašu encyklopédiu, pre aký okruh čitateľov je určená?

– Musím objektivne povedať, že veľmi dobrý. Kniha nemala reklamu a je dostupná najmä cez internet, napriek tomu ju vozíme aj do najodľahlejších častí Slovenska. Je určená bežnému kultivovanému čitateľovi a z doterajšej skúsenosti môžem povedať, že na vzdelaní, resp. profesii vôbec nezáleží. Veľmi ma teší ocenenie knihy na nedávnom knižnom veľtrhu Libri v Olomouci, kde získala najvyššie ocenenie. V prostredí pre nás už dnes cudzom to možno označiť za celkom objektivne.

• Kde je možné knihu kúpiť resp. objednať, chystáte aj preklad?

– Knihu je možné objednať a dohodnúť všetky podrobnosti na adrese www.simplicissimus.sk. Teraz v decembri vychádza aj anglická mutácia.

Marta Bábiková

Knihy pre deti

Vesely šlabikár alebo Kvak a Člup sú s deťmi kamaráti

Azda ani jedna skupina čitateľov nesústreďuje na seba takú pozornosť ako kategória prvočitateľov. Sú postavení pred neľahkú úlohu previesť abstraktné znaky na slová a tie zasa na predstavu či celkom konkrétnu vec. Práve vo veku šiestich až ôsmich rokov sa rozhoduje, či si kniha ako médium deti podmaní, alebo sa stane pre ne strašiacom. Jednou z publikácií, ktoré by mohli začínajúcim čitateľom ukázať knihu v tom najlepšom svetle, je aj séria kníh o dvojici nerozlučných kamarátoch Kvakovi a Člupovi od amerického spisovateľa a ilustrátora Arnolda Lobela. Vydavateľstvo Slniečkovo už vydalo dve zbierky príbehov: *Kvak a Člup sú kamaráti* (2008) a *Kvak a Člup sú spolu* (2009).

O dobrých a bodrých písmenkách

Niet o tom pochyb. Ani tých najmenších. Písmenká sú huncúti. Len chvíľu ich necháme šantiť a už sa zvrtnú na opätku a odrazu sa **d** zmení na **b**, tie najnebezpečnejšie si dajú nožičku dolu a už je na svete **p**. Niet pochyb, ani tých najmenších, že čítanie nie je ľahké, že mamy majú nielen Emy, ale aj prvácke problémy. Na celom svete sa usilujú učitelia a výskumníci pomôcť začínajúcim čitateľom, aby si osvojili túto základnú zručnosť, otvárajúcu tajomné komnaty poznania. Niekde si pomáhajú krátkymi slovami, niekde najjednoduchšími znakmi a v USA to skúsili so zoznamom slov, ktoré sa používajú najčastejšie. A tak sa vybralo 220 takýchto slov (Dolchov zoznam, 1948) a pripravili sa nové šlabikáre. Pani učiteľky však zistili, že deťom sa nepáčia. Za všetky kritické ohlasy spomeňme aspoň slová pána J. Herseyho.

Sťažnosť pána Herseyho

„Chlapci a dievčatá na našich hodinách čítajú knihy, v ktorých sú samé fádne obrázky vzorných detí. Chlapci a dievčatá v šlabikároch sa správajú neveriteľne zdvorilo a vždy sú čisté a neprírodzene upravené. U ktoréhokoľvek kníhkupca si môžu kúpiť knihu stokrát pestrejšiu a živšiu, nájdú v nich záhadné, zaujímavé zvieratá a deti sa tam správajú ako deti, teda občas aj neposlúchajú. Reagujú na hlasy zo školských výborov... Vydavateľia by veru mohli čosi urobiť so šlabikármi.“

Talenty slova a obrazu

Na tomto mieste by sa žiadalo napísať: netrvalo dlho a vydavateľia sa začali predbiehať s ponukami nových šlabikárov... Zmena však potrebovala dôkladnejšiu prípravu a zaangažovanie skutočných talentov. Prvým priekopníkom sa stal ilustrátor a karikaturista Dr. Seuss, ktorý napísal rozpustilý veršovaný príbeh *Kocúr s klobúkom* (The Cat in the Hat, 1957). Za fenomenálnym úspechom však bola viac ako deväťmesačná drina, autor dostal ťažkú úlohu – použiť iba slová z dovtedy platného Dolchovho zoznamu, čo naplnil skoro na sto percent. Otvoril sa však priestor pre ďalších autorov, medzi inými aj pre talentovaného Arnolda Lobela.

Kvak a Člup sú kamaráti

A. Lobel pracoval ako ilustrátor kníh a návrhár pre viaceré reklamné agentúry, postupne si však čoraz viac uvedomoval, že práca ilustrátora ho naplňuje podstatne viac. V šesťdesiatych rokoch ilustroval viaceré detské knihy a neskôr aj sám niektoré napísal. Mnohé z nich dostali ocenenia, ale keď roku 1970 vyšla prvá kniha so žabími priateľmi Kvakom a Člupom, úspech prekypoval všetkými. Krátkym príbehom skokana Kvaka a ropušiačka Člupa nechýbalo napätie, humor a skutočné priateľstvo aj s pohnevaním, udobrovaním a dobromyselným vzájomným doberaním. Lobel, ktorý mal už skúsenosti s prvočitateľmi, využíva krátke vety, ktoré sa často, ale zmysluplne opakujú, zvyšujú dramatismus aj zábavnosť príbehov. „Pri písaní Kvaka a Člupa som po prvýkrát cítil, že vlastne píšem o sebe. Kvak a Člup sú naozaj dve stránky mojej povahy,“ uvažuje A. Lobel nad otázkou, prečo práve táto dvojica tak utkvela v generáciách čitateľov. Zdá sa, že práve prirodzenosť a „nezošňurovanie“ didaktickými odporúčaniami umožnilo vytvoriť presvedčivé charaktery oboch postáv – rozvážneho Kvaka, ktorý je vždy ochotný podniknúť čosi dobrodružné, a trochu zápečníckeho Člupa, ktorý sa na všetko pozerá so štipkou nedôvery. V oboch postavách je čosi podmanivo ľudské a blízke aj detskému čitateľovi. Svet žabiakov je len o málo odlišný ako svet detí.

Kvak a Člup sú v škole

Od vydania prvého dielu Kvaka a Člupa sa začala kniha objavovať ako súčasť školského kurikula. Lobel si bol vedomý možného použitia knihy na školách. V knihách sa napríklad využíva kompozícia ročných období, čísel či niektorých prírodných zákonitostí, najväčšiu hodnotu však nepochybne má presvedčivý odkaz, že láskavosť a súdržnosť priateľov prekonáva aj najväčšie prekážky. Príbehy Kvaka a Člupa nepomáhajú len pri motivácii začínajúcich čitateľov, nájdeme ich aj ako pomôcku pri vyučovaní angličtiny ako cudzieho jazyka.

Kvak a Člup sú v slovenčine

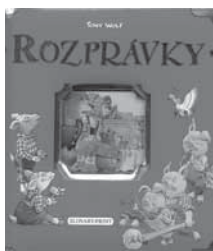

Krátko po americkom vydaní mohli sa s ilustráciami a príbehmi A. Lobela zoznámiť aj čitatelia v Československu. Český preklad z druhej polovice sedemdesiatych rokov sa môže pochváliť živým, napačným a šťavnatým jazykom. Vzdaľuje sa však pôvodnému strohému vyjadrovaniu autora, vychádzajúcemu v ústrety začínajúcemu čitateľovi. Slovenský preklad pristupuje k menšej „expresivizácii“, viac stavil na čaro jednoduchosti, i keď podobne ako pri českom preklade, nemohol celkom zotrvať pri pôvodnej strohosti. Tretie pokračovanie príbehov Kvaka a Člupa nedá na seba dlho čakať... Aj to bude napínavé a veselé, veď sa v nej budú sánkovať, kupovať zmrzlinu alebo čakať na Vianoce.

Rozprávky

Farma

Bratislava, Slovart-Print 2009
Ilustrácie Tony Wolf

Niektoré knihy sa vôbec netvária ako knihy, hneď na prvý pohľad vyzerajú ako darček. Poviete si, že to je účelové, gýčové a také a onaké,

no na druhej strane zas treba priznať, že koľko kníh sa stalo darčekom, ale tváril sa iba ako kniha. Slovart-Print práve tejto druhej dileme veľmi úspešne čelí v duchu hesla: knihy rozprávok pre deti majú mať vizáž kníh rozprávok pre deti(!), a teda farebnosť, pestrú grafiku spájajúcu text s obrázkami, väzbu prispôbenú obsahu a veku, hravé tvárové prvky, originálne finálne riešenie... Darčeky pre deti zhruba do 6 rokov s názvom *Rozprávky* a *Farma* sa preto nedajú prehliadnúť. Imidž vzácných skriniek v mäkkých penových doskách so vstupným otvorom priam vyzýva, aby dieťa skrinku otvorilo a objavovalo jej poklady. Hrubé lepoprelované strany *Rozprávok* skrývajú štyri príbehy (Tri malé prasiatka, Škaredé káčatko, Vlk a sedem kozliatok, Zlatovláska a tri medvede), vo *Farme* nájdeme dvanásť napínavých príbehov o zvieratkách so šťastným koncom. Takto sa nenápadne darček mení na knihu a kniha na literatúru a literatúra na príjemný hodnotný zážitok. Napadá mi iba jediná otázka: jestvuje lepšia koncepcia? Navyše, obe darčekové knihy môže „čítať“ aj nečítajúce dieťa podľa obrázkov, keďže významovo odzrkadľujú najdôležitejšie dejové udalosti.

-rm-

Geri Halliwell

Eugénia Levandulová zasahuje

Bratislava, SPN—Mladé letá 2009
Preklad Monika Kostelníková

Bývalá Spice Girl sa na Slovensko vracia prostredníctvom prvej zo šiestich kníh pre deti *Eugénia Levandulová zasahuje*. Séria troch príbehov začína sťahovaním rodiny Levandulovcov z Egypta do malého mestečka Boxmore v rodnom Anglicku, kde musí Eugénia čeliť dosiaľ neznámym problémom. Zvyknúť si na nudný bežový dom a nájsť si nových kamarátov, čo sa jej snaží znemožniť nepríjemná Lara Slaterová. Našťastie je tu starká Betty a Eugénia otec, profesor Levandula, odborník nielen na dinosaury, ale aj na mnoho iných vecí, ktorí jej vedľa dobre poradiť vždy, keď jej je najhoršie. Vďaka nim vezme veci do vlastných rúk a rozhodne sa poraziť svoju úhlavnú nepriateľku Laru tak, že si vytvorí vlastnú partiu a pokúsi sa získať v dobročinnom bazári najviac peňazí na podporu slepých psíkov. Či sa jej to podarí a akú úlohu pritom zohrá starobyľný egyptský diadém, sa dozvieme v úvodnom príbehu *Nové dievča*. Eugénii však čaká ďalšia výzva, postaví sa na čelo organizačného výboru a spolu s kamarátkami Rudym, Bronte a Bláznivým Trevorom usporiadať valentínsku diskotéku. Popritom si musí poradiť s neliečiteľnou čarovnou chorobou a zistiť, prečo ju prenasleduje spolužiak Henry. To je však nič proti tomu, čo ju čaká v časti *Lízač skla*. So svojím strýkom Harrym sa nedopatrením stane rukojemníčkou tajomného zloděja umeleckých diel.

Ivana Topolovská

Výlety do sveta dinosaurov

Mary Popová Osbornová

Výprava za dinosaurami

Bratislava, Fragment 2009
Preklad Jana Veselá

Autorka v knihe rozohrala dobrodružnú hru na cestovanie v čase, vďaka ktorej sa súrodenci Anička a Kubo ocitnú na návsťve Zeme pred mnohými miliónmi rokov, a majú tak možnosť stretnúť sa „naživo“ s vtedajšími obyvateľmi našej planéty, či už to bol lietajúci jašter pteranodon alebo triceratops, prípadne ďalšie druhy pravěkých živočíchov. Tento vzrušujúci výlet do prahistórie uskutocnia deti prostredníctvom magickej knižky z poličky v nemenej magickom domčeku, kam ich privedie náhodná prechádzka v lese. Mary Popová Osbornová rozvíja svoj príbeh tak, že realita sa v ňom nenápadne strieda s fantáziou, a hra sa takisto nenápadne prelína s didaktickými zámermi. Prekladateľka situovala príbeh do východoslovenského regiónu, čo môže deti osloviť viac ako cudzie, neznáme prostredie, takisto prispôbila slovenským čitateľom mená postáv príbehu. Prebraté pôvodné ilustrácie sú výstižné, vzbudzujú čitateľskú pozornosť. Knižka je určená pre deti od 7 rokov a nepochybne aj v tých o niečo starších môže podnieť záujem o prahistóriu Zeme a o jej vtedajších obyvateľov.

Francisco Arredondo

Encyklopédia dinosaurov

Bratislava, SPN—Mladé letá 2009
Preklad Milan Kopecký

Tento záujem prehĺbi a množstvo informácií o svete dinosaurov sprostredkuje encyklopédia z vydavateľstva Mladé letá. Má širší záber od úvodnej kapitoly približujúcej našu planétu v neprestajnom pohybe a vývoji cez kapitoly predstavujúce jednotlivé prahistorické druhy zvierat a veku primerane informuje o vedeckých teóriách, ktoré sa venujú histórii Zeme, opisu jednotlivých nálezísk dinosaurov, ale aj výkladu toho, ako sa skameneliny vykopávajú a rekonštruujú, a čo z nich možno o dávnych dobách vyčítať.

Prináša informácie o zvieratách žijúcich na Zemi pred dinosaurami alebo súčasne s nimi, pričom okrem základného opisu ich zovňajšku uvádza aj informácie o ich náleziskách a čo sa dá z nich zistiť, podáva aj základné informácie o ich spôsobe života. Tak sa dozvedáme o hylonomoch ako najstarších plazoch, o dimetradoch, moschopschoch, icarosauroch, či ďalších lietajúcich alebo morských plazoch. Deti určite zaujme ichthyosaurus pripomínajúci tak trochu dnešné delfíny, ale aj iné vodné plazy či kačicozobé dinosaury, kentrosaury, spinosaury..., z encyklopédie sa dozvieme aj o hypotézach, ako došlo k vyhynutiu dinosaurov, aké udalosti na zemeguli boli jeho príčinou. Napokon prináša zopár informácií o cicavcoch, ktoré sa po vyhynutí dinosaurov ujali vlády na Zemi.

Súčasťou bohato ilustrovanej knihy je abecedný zoznam názvov asi stovky opisovaných živočíchov v slovenskom prepise. Je vhodným darčekom (nielen) pod vianočný stromček. Ak sú dinosaury srdcovkou vášho potomstva, môžete im dokúpiť aj *Dinosaury – nálepkovú knihu* a *Dinosaury* z edície *Na vlastné oči* z Vydavateľstva Slovart, *Atlas dinosaurov* z vydavateľstva Ikar, alebo niektorú z ďalších 50 kníh o týchto tvoroch, ktoré nájdete na www.martinus.sk alebo www.elegenda.sk

Jaroslav Rezník

Kika spáva v paprike

Bratislava, Ikar 2009
Ilustrácie Peter Cpin

Situácia, akú pozná asi takmer každá rodina s malými deťmi: syn alebo dcéra prinesie domov zvieratko a tvrdí, že prišlo do bytu len „na návštevu“, pretože kamarátkina či kamarátova rodina cestuje na dovolenku, prípadne na výlet a nemôže si korytnačku, škrečka, kanárika a podobne vziať so sebou. Rodičovské reakcie môžu byť rôzne, od hnevu, nemilého prekvapenia (častejší prípad) až po radosť, ba nadšenie (čo je zriedkavejšie).

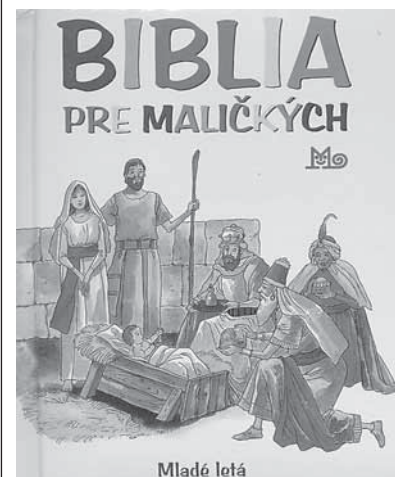
Jaroslav Rezník rozohráva takúto situáciu v modernej rozprávke Kika, morského prasiatka, ktoré podobným spôsobom prišlo do rodiny Stančíkovcov, priniesla ho malá Majka, ktorej na pár dní zverila Kiku kamarátka Barbora. Ibaže Stančíkovci už vlastnili kanárika Čira, spevavého miláčika, a ako sa ukázalo, tým – aspoň pokiaľ ide o mamku Majku – vyčerpalí lásku k prípadným ďalším zvieracím obyvateľom bytu. Ešte šťastie, že otec Stanislav, ako sa neskôr dozvieme, spisovateľ, mal trochu iný názor, a tak spoločne presvedčili mamku, že Kikina prítomnosť v rodine nemusí znamenať problém, ale naopak, nové radosť a zážitky... A o tie veru nebola núdza, zvedavá a spoločenská Kika, ktorá sa ihneď skamarátila s Čirom, sa postarala o nejednu úsmevnú príhodu, no občas veru aj nahnala všetkým strach napríklad chorobou, z ktorej ju zverolekár našťastie dostal – alebo inokedy, keď sa stratila – či už vlastnou vinou (zvedavosťou) alebo Majkinou vinou (zábudlivosťou a nepozornosťou). Všetky tieto zážitky opisuje autor so zmyslom pre humor (niektoré momenty ocenia najmä rodičia detských čitateľov, ktorí rozoznajú v rozprávaní aj zopár autobiografických črt, ktoré spisovateľ vplietol do deja, podobne ako doň vplietol napríklad postavu Tibora Huszára, známeho umeleckého fotografa...). Nemožno nespomenúť ani pokojnú, radostnú, úsmevom a vzájomnosťou dýchajúcu atmosféru rodiny Stančíkovcov a napokon ich priateľský vzťah so zvieratkami ako členmi rodiny. Vkusné, detskému čitateľovi blízke ilustrácie ešte umocňujú túto atmosféru.

-ef-

Biblia pre maličkých

Bratislava, SPN – Mladé letá 2009

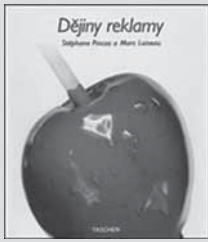
O úspechu tejto knižky pre najmenších svedčí už jej 6. vydanie. Kartónové listy, farebné ilustrácie a predovšetkým krásne a poučné príbehy predurčujú čítanie *Biblie pre maličkých* na adventný a vianočný čas. Ak nám pošlete do 16. decembra kupón vydavateľstva SPN – Mladé letá zo strany 11, zaradíme vás do žrebovania o tento vianočný darček.

Mladé letá

Stéphane Pincas – Marc Loiseau Dějiny reklamy

Vydavateľstvo Slovart, Taschen 2009

Keď kontroverzný reklamný fotograf Oliviero Toscani vydaním svojej knihy *Reklama je navoňaná zdochlina* v polovici 90. rokov vyvolal škandál, reakcie verejnosti ho neprekvapili, keďže škandál neoddeliteľne patrí k jeho životnému štýlu. Ale možno ho prekvapil záujem širokého publika o „príbeh“ reklamy, aký jeho kniha vzbudila. Zrazu sa o reklamu začali zaujímať aj jej celkom bežní konzumenti, ktorí sa nazdávajú, že reklama ich ovplyvňuje len po rozbalení tovaru a odhodenie obalu. Odrazu sa chceli dozvedieť, čo sa odohráva vo veľmoci konzumu, v zákulisí reklamy, ktorá hýbe nielen ekonomikou, ale aj našou životnou filozofiou. Ak Toscani upriamil pozornosť na reklamu predovšetkým cez seba a svoje škandalózne fotografie, tak osvedčený vydavateľský tandem Slovart – Taschen túto nabudenú zvedavosť publika vyčerpávajúco uspokojuje publikáciou, ktorú možno označiť za korunu reklamy. Osvedčenou značkou kvality sú aj jej autori, parížski reklamní veteráni, tvorcovia viacerých legendárnych značiek, ktorí sa vo svete reklamy pohybujú už vyššie tri desaťročia a obývajú najvyššie poschodia jej pyramídy. Svoje chef d'oeuvre rozčlenili chronologicky do 5 kapitol a na záver pridali pohľad do budúcnosti po roku 2006 a zoznam dôležitých mien, ktoré písali dejiny reklamy od roku 1842 do roku 2006. V zozname reprezentuje najstaršiu generáciu reklamných agentov Volney B. Palmer (1799 – 1864), ktorý roku 1842 založil vo Filadelfii a neskôr v New Yorku, Bostone a Baltimore rezervované agentúry a predával v nich reklamný priestor v médiách. Z 2000 publikácií, ktoré vychádzali v USA, zastupoval 1200 a pre svojich inzerentov reklamy aj vytváral.

Ak chcete svojich blízkych obdarovať knižkou trvalej hodnoty, nespoliehajte sa na reklamu, *Dějiny reklamy* ju totiž vôbec nepotrebujú.

Nevyjasnené záhady ľudstva

Bratislava, Vydavateľstvo Príroda 2009
Preklad Alexandra Leonová, Luis Leon

Najstaršie civilizácie na Zemi si na vysvetlenie prírodných zákonitostí či záhadných úkazov vytvorili celú mytológiu. No nespokojné bádateľské duše sa v nijakom období a nijakej kultúre, od chaldejských astrologov po stredoamerických Indiánov, neuspokojili s výkladom mytologických legiend. Ich úsilie racionálne vysvetliť jednotlivé klimatologické, astronomické či geologické javy, ktoré sa odohrávajú na našej planéte, je však často úzko prepojené so svetom mýtov. Mnohé legendy zasa vychádzajú z dávnych vedeckých poznatkov, ktorých správnosť sa potvrdila až o niekoľko storočí neskôr. A tak sa vynárajú ďalšie tajomstvá o odhaľovaní tajomstiev našej planéty. K takým záhadám patria napríklad vyspelé mapy záhadného arabského kartografa ibn Ben Zaru z roku 1487, na ktorých zobrazil európske a severoafrické pobrežie Stredozemného mora, ale aj časť južného Švédska tesne predtým, než sa roztopila posledná vrstva ľadu. Vychádzal zo starých máp gréckeho geografa a astronóma Ptolemaia (90 – 168 n. l.), ktoré sa uchovali v Alexandrijskej knižnici. Jeho zobrazenie ostrovov v Egejskom mori sa takmer zhoduje s ich skutočnou polohou. Ako dokázal ibn Ben Zara zhotoviť také presné mapy, vyžadujúce si dokonalé poznatky z hydrografie, astronómie, matematiky, námornej a kozmickej technológie? Nevyjasnené záhady nečakajú na svoje odhalenie len v oblasti matematiky, astrológie či astronómie, meteorológie, medicíny, ale aj v správaní ľudí. Oddávna ľudia znepokojovali ich sny, povahové vlastnosti a z nich vyplývajúce túžby, v ktorých raz prevláda dobro, inokedy zlo. Aj v tejto oblasti mnohé problémy pomenovali legendy a mýty, ale ich vedecké vysvetlenie ešte stále nie je definitívne.

Jarmila Hojerová – Eva Boskovičová

Kozmetika, zdravie, krása
Odhalené tajomstvá

Bratislava, Metro Media 2009

Čo sa stane, keď sa dajú do reči dve odborníčky? Odhalia tajomstvo. A čo stane, keď sa dajú do práce? Vznikne knižka. A tá potom odhaľuje tajomstvá ďalším ženám, ktoré vďaka nej rozdvajú krásu a pohodu. Možno tak sa dá veľmi krátko vystihnúť vznik a poslanie tejto užitočnej publikácie dvoch skutočných odborníčok na krásu. Nie na povrchnú, fingovanú krásu, ktorá len maskuje nedostatky, ale na krásu, ktorá pramení zo zdravia. Obidve autorky sa vzáčne dopĺňajú v teoretickej a praktickej rovine. Jarmila Hojerová, ktorá pôsobí ako vysokoškolská pedagogička

ka v odbore potravinárstvo, hygiena a kozmetika, má skúsenosti, ako čo najrozumiteľnejšie odovzdať odborné vedomosti poslucháčom alebo čitateľom, a Eva Boskovičová je kozmetička s tridsaťročnou praxou. Vari už viac netreba nikoho presvedčať, že ak dá na rady z tejto publikácie, určite nespraví chybu. Autorky rozčlenili najdôležitejšie poznatky o „zdravej krásy“ do 13 kapitol. Po odborných teoretických výkladoch o koži a vlasoch ponúkajú praktické rady, ako sa o ne treba starať. Autorské texty spesťujú nielen doplňujúce fotografie, ale aj zaujímavé citáty, napr. *„Je to smutné, ale mladosť raz musí odísť. I keď si ju zachováme v srdci, nezachováme si ju v koľenách.“* Ak vás zaujíma, kto je jeho autorom, tak je ním lekár, spisovateľ a dramatik A. P. Čechov. Takto autorky zasväcujú čitateľky nielen do tajomstva krásy, ale vyberanou spoločnosťou autorov citátov im zaručujú aj zábavu na úrovni. Citáty možno zapôsobia ako chuťovky, ktoré vzbudia apetít na celé dielo niektorého autora. Veď samozrejmom súčasťou krásy je aj dôvtip, rozhladenosť a príjemné vystupovanie, čo autori, ako Goethe, Agatha Christie, Mark Twain a ďalší zaručujú.

–báb–

Tipy na darčeky

Moja knižka o Vianociach

Bratislava, Perfekt 2009
Zostavila Magdaléna Gocníková

Vianočná kultúra patrí k nosným fenoménom európskej kultúrnej tradície. Prvá doložená zmienka o slávení Vianoc je z 25. decembra 336 n. l. v Ríme. Už od najstarších čias sa na sprostredkovaní vianočného posolstva podieľali mnohí vynikajúci umelci, básnici, skladatelia. Hudba, výtvarné inštalácie v chrámoch pripomínali človeku, že sa môže nadýchnuť a odpočinúť si, že môže prijať do života iný rozmer. Spasiteľ znamenal nádej. Aj preto bolo na Vianoce vždy živo. V chrámoch i na uliciach sa hralo divadlo. Ľudia si po večeroch spievali piesne a rozprávali príhody. Veľkolepé ako príbeh narodenia Pána, ale aj prosté, z každodenného života. Sú tiež darom.

Vianoce sú nádherný, vnútorný obohacujúci sviatok. A predsa. prieskum medzi našimi deťmi ukazuje, že mnohé nepoznajú ich prvotné posolstvo, ba ani to, čo sa s nimi v širšom kultúrnom zmysle spája. Vydavateľstvo Perfekt sa preto podujalo priblížiť deťom vianočnú kultúru aspoň v tej najzákladnejšej podobe. *Moja knižka o Vianociach* predstavuje niektoré osobnosti, kresťanské tradície, ako aj zvyky, povery, rituály, ktoré sa rozvinuli z relikvov pohanských čias slávenia zimného slnovratu. Jedným z oddielov knižky sú vianočné príbehy. Úryvok z Dickensovej Vianočnej koledy je podobenstvom o tom, že ľudia, ktorí sa majú radi, dokážu aj v ťažkých, bolestných chvíľach prežívať sviatok a tešiť sa zo vzájomnej blízkosti. Andersena rozprávka Smrek o stromčeku roky túžiacom stať sa nádherným vianočným vypovedá o sklamaní zo splnených snov, o ľudskej ľahostajnosti aj o neschopnosti vážiť si to, čo máme. Slepý pastierik v príbehu Maroša Madačova vidí srdcom. Vďaka tomu stretne narodeného Mesiáša a prežije zázračné uzdravenie. V Štedrom dni inak Magdalény Tisuckej dospievajúci Maťo dostane „pod stromček“ nečakaný darček: musí si sám v sebe urobiť poriadok, aby prišiel na to, že láska nie je samozrejmosť.

Moja knižka o Vianociach patrí k typom detských sprievodcov, čomu zodpovedá dizajn, štruktúra aj obsah. Editorka a autorka viacerých textov Magdaléna Gocníková dbala na pestrosť podnetov, ktoré povzbudzujú čitateľa rozmyšľať aj o potrebách iných, ale aj ako prispieť k príjemnej domácej atmosfére, či potešiť darčekom. Iné ponúkajú zábavu v podobe vystrihovačiek.

Vianoce sa v kultúrnej tradícii považovali za sviatok obnovenia nádeje. Deťom by sme mali sprostredkovať čo najviac inšpirácií, aby sa ju naučili v živote hľadať a prežívať.

Timotea Vráblová

Astronomická ročenka 2010

Hurbanovo, Slovenská ústredná hviezdáreň 2009
Zostavil Eduard Pittich

Vianočné obdobie sa v nás už tradične spája s príjemnou predstavou voňavej domácnosti a pokoja, hoci javy, ktoré ho určujú, sú od podobnej prívatnej predstavy dosť vzdialené. Ide predovšetkým o zimný slnovrat (21. 12. 12.) transformovaný do kresťanského sviatku Narodenia Pána (25. 12.). Tak ako zimný slnovrat – od tohto momentu Slnko denne stúpa vyššie – znamená prísľub nového života, úrody a azda aj hojnosti, rovnako narodenie Ježiša Krista je prísľubom no nielen časného, ale aj večného života. Iste nie náhodou betlehemské udalosti sprevádzala práve žiara „hviezd“: narodenie Spasiteľa tak nielen signalizoval, ale aj potvrdil kozmický poriadok, teda vesmír. A aj preto mohli naše dnešné Vianoce nahradiť sviatky zimného slnovratu, hoci skutočný dátum narodenia Ježiša Krista nie je známy. Tento tematický náčrt má priamy súvis s kalendárom a ako vidno aj s vesmírom. Nuž a kalendár a vesmír zas spolu najtesnejšie súvisia práve v astronomických ročenkách. Tá hurbanovská vychádza po tridsiaty raz vždy s malými obmenami v obsahu, ale so stálym zacielením na prezentáciu údajov zo sférickej astronómie. Po úvodnej všeobecnej kapitole o čase nasledujú tabuľky a grafy znázorňujúce východy, západy, súradnice a pod. Slnka, Mesiaca a planét – v ďalších kapitolách sú zaznamenané možnosti pozorovania meteorických rojov, komét, planétok, Galileiho mesiacov či premenných hviezd. Kapitola *Zatmenie Slnka a Mesiaca* sľubuje trochu viac zábavy ako v roku 2009, a to už hneď na 15. januára ráno, keď si azda budeme môcť pozrieť koniec prstencového zatmenia Slnka: ale pozor; ani rok 2009 neodíde do zabudnutia len tak a rovno v silvestrovskú noc bude čiastočné zatmenie Mesiaca s maximálnou fázou po 20. hodine. *Astronomická ročenka 2010* je východiskovým bedkrom oblohy pre amatérskych i profesionálnych astronómov, zachováva si svoju funkciu a spoľahlivosť. V kombinácii s astronomickými webstránkami je dokonalým zdrojom fyzikálnych informácií. Svojím charakterom má však dosah aj na širšiu verejnosť, ktorá ju môže prouto použiť ako prepracovanejší kalendár; samozrejme, štátne sviatky a meniny tam nenájdeme, keďže tieto záležitosti v reči prírody nič neznamenajú...

Radoslav Matejov

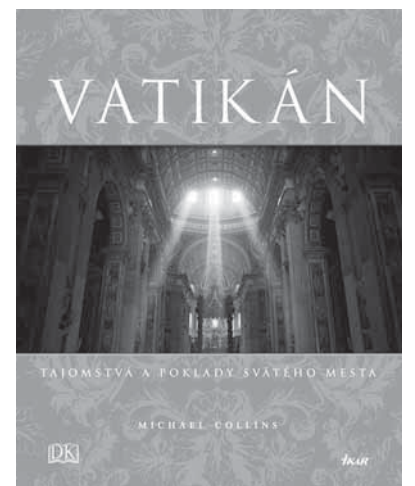
Daruj radost'

Vydavateľstvo Lúč ponúka v edícii *Daruj radost'* darčekové knižky s krásnymi fotografiami a citámi múdrych. O edícii platí nomen omen, a tak pod vianočným stromčekom určite potešíte svojich blízkych hociktorou z nich: *Na výnimočné príležitosti, K tvoju sviatku, Obráť svoju tvár k slnku, Pre potešenie, Slová nádeje* či *Srdečná vďaka*. A pri obdarúvaní a prijímaní darčekom nezabudnite na to, že „ani celý život nám nebude stačiť na to, aby sme poďakovali Kristovi za to, že pomstu nahradil milosťou, odpustením a láskou“ (Marcel Achard). Viac nájdete v knižke *Srdečná vďaka*.

Michael Collins

Vatikán

Bratislava, Ikar 2009
Preklad Peter Draškaba,
Ema Drašková

Vatikán je predovšetkým veľká téma zviazaná s našou civilizáciou. Reprezentatívna publikácia na túto vplyvnú väzbu patrične poukazuje cez fakty z formovania a pôsobenia rímskokatolíckej cirkvi, histórie, výtvarného umenia a architektúry. Pozitívnym ukazovateľom takýchto kníh je možnosť voľby ich prijímania: rovnako dobre sa čítajú a rovnako dobre ich môžete „len“ prezať. Oba spôsoby sú informačne výpovedné, dokonca na väčšine, encyklopedicky riešených stranách splyvajú, keďže množstvo fotografií, výrezov či fotografických cyklov sledujú stručné komentáre.

Koncepciu obsahu určuje postupnosť od minulosti k súčasnosti a takisto smerovanie od širšieho a všeobecného záberu problematiky k jednotlivostiam. Čitateľ vstúpi do tohto knižného Vatikánu cez živé dvojstránkové fotografie najdôležitejších udalostí liturgického roka začínajúc vianočným obdobím. Pokračuje dvomi odbornými kapitolami o dejinách s podrobným prehľadom pápežov a architektúre s detailným výkladom o každej budove, sieni, soche... Ďalšie dve kapitoly už podľa názvu *Každodenný život a Ľudia* sú ladené dokumentárne. Umožňujú vstúpiť nie do Vatikánu-pamiatky, ale do Vatikánu-miesta deja a siahnuť si takpovediac na tep vatikánskeho času (či vecnosti?). A teda veci sa tam dejú... Napríklad inštalácia solárnych panelov urobila z tohto najmenšieho štátu na svete prvú krajinu, kde nespália žiadne fosílna palivá. Ekologická veľmoc má však svoje činné priority nastavené na dianie v rímsko-katolíckej cirkvi, ktoré cez reportáže o ľuďoch Vatikánu môžeme priamo sledovať. Ako inak, dianie sa odvíja od pápeža, vidíme momentky z modlitieb, príhovorov, potom sa na scéne zjaví vatikánsky diplomat Leonardo Sandri, ďalej kurátor klenotnice Leonardo Mara s plnými rukami kľúčov, ceremoniár Giuseppe Passeri, jedenástočný zborista Stefano, ktorý spieva soprán. Misionárka lásky, sestra Agnesa Mária, sa stará o bezdomovcov a seminaristu Fabia Goldiniho zachytíte v hlbavej modlitbe, v jedálni a aj pri hre na gitare. Plejádu ľudí vystrieda posledná kapitola *Klenotnica*, ktorá podáva nazoaj strhujúci pohľad na vatikánsky poklad. Nachádza sa v pápežskej sakristii, v miestnosti hneď za Michelangelovými freskami v Sixtínskej kaplnke. Mitry, rúcha, kríže, berly a obradné predmety svojou dokonalosťou vyrážajú dych...

Záverečné strany obsahujú zoznam pápežov, slovníček základných pojmov o cirkvi i architektúre a všetko završuje register. Na vnútornej strane prebalu čitateľ nájde mapku Vatikánu.

–mat–

Wow! Encyklopédia novej generácie

Bratislava,
Vydavateľstvo Slovart 2009
Preklad Róbert Hrebíček

Lepšie raz vidieť ako stokrát počuť. V prípade fotografií bohato ilustrovaných encyklopédií to platí dvojnásobne. Ako totiž možno slovami ohodnotiť knižku, ktorá vám pri každej ďalšej strane vyráža dych svojou bohatosťou informácií i dokonalými zábermi kvetov, zvierat, ľudí, pamiatok i vynálezov?

Skeptik si možno povie: Čo už možno povedať nové napríklad o ropuche? Dnešné deti, vyrastajúce v panelákoch a presúvajúc sa do a z prírody nanajvýš v rodičovskom aute, sa však s ropuchou naživo nikdy nestretnú! Civilizácia rozhodne nie je len prínos – a práve preto sú opodstatnené nové a nové vydania takýchto encyklopédií. Viete dieťaťu vysvetliť, ako rastie z pôdy rastlina? Oveľa jednoduchšie je roztvoriť veľkú knihu a názorne mu to ukázať. Aj vy sa pritom všeličo naučíte – napríklad, že dva pôvodné kľúčne listy po splnení svojej úlohy z rastliny odpadnú. Nie je to pre život symbolické?

V encyklopédii nájdete napríklad zmienku o tom, že vačica dokáže v nebezpečenstve až 6 hodín predstierať smrť! Vačica pritom u nás nebola až donedávna nijako zvlášť známa, nanajvýš ak jej kožušina na odevoch bohatých dám. Odkedy sa však u nás v kinách premietal animovaný film Doba ľadová 2, deti si pamätajú dvoch neposedných nevlasných bratov krásnej mamutej samičky Ellie. Boli to práve vačice a opätovné zvitanie s nimi len potvrdí, že najlepšie si deti poznatky osvojujú len tak mimochodom, napríklad v krásnej knižke.

Alebo také práve vyliahnuté mláďa pštrosa. Kde na svete budete mať možnosť vidieť ho? V ZOO sotva, tam si ho samica schová pod krídla a stráži ho, kým nevyrastie. Na pampu či savanu sa každý čitateľ nedostane a dokumentárne filmy s touto tematikou uvádza televízia naozaj len občas. Ale v tejto knižke čerstvé pštrosie mláďa uvidíte – a so všetkými detailmi!

Bavila vás v škole biológia? Zaujímalo vás ľudské telo? (A koho v období puberty nie?) No podrobný obraz napríklad priedušiek, priedušiniek a pľúc pri hlbokom nádychu vám pani učiteľka určite nemohla ukázať, lebo takú pomôcku nemala. V encyklopédii ju nájdete, a aj červené krvinky, farebný obraz bábätka v bruchu, skutočnú kostru so zachovanými svalmi aj veselé obrázky telesných sústav, na ktorých sú jednotlivé orgány vtipne uštrikované z farebnej vlny – možno preto, aby príliš nezasiahli útlocnejších čitateľov.

A tak si čitateľ po preštudovaní tejto knižky môže právom povedať: Wow, ten život je úžasný!

Martin Grbjar

John Seidensticker – Susan Lumpkin Predátory

Bratislava,
Vydavateľstvo Slovart 2009
Preklad Roman Cséfalvay

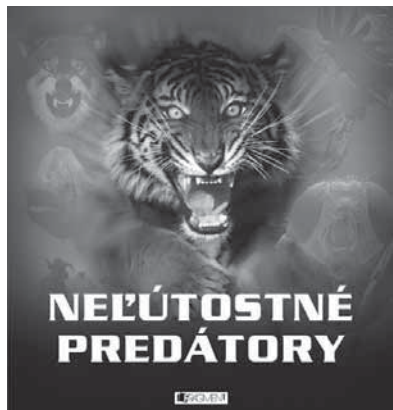
Ďalšia z krásnych, výpravných knižiek z edície *Na vlastné oči*, po ktorej v prvom rade chňapnú malí objavitelia a cestovatelia, určite zaujme aj dospelého. Najprv zaboduje plastická farebná obálka, na ktorej hladné tigrisko vyplazuje takmer trojrozmerný jazyk. Už-úž mu z neho odkvapne slina! Vnútri zaujmú krásne a realistické farebné ilustrácie, pre malých hrdiných čitateľov mimoriadne vzrušujúce, lebo sú na nich zobrazené zvieratá, hady, ryby a hmyz v boji na život a na smrť. Útočiaca kobra, rozžúrený banánový pavúk, anakonda prehltajúca celého tapíra, obrovský vorvaň loviaci obrovského hlavonožca... Aj Verne by sa potešil!

Autori však nestavajú len na senzáciách. Vysvetľujú, čo sú to predátory, prečo sa živia dravým spôsobom lovu a kde je ich miesto v potravinovom reťazci. Venujú sa aj detailom ich tiel. Vedeli ste, že krokodíl má v žalúdku kamene, motýľ dokáže predstierať, že je sova a žralok líščí omračuje korisť úderom dlhého a tenkého chvosta? Od dinosaurov až po žraloky, od saván po hladiny oceánov autori svet hladne a zrozumiteľne mapujú sved dravcov, ich pôvod, zvyky a v niektorých prípadoch aj príčinu vyhynutia, ktorou je väčšinou človek. Sú tu aj zvieratá, vďaka svojej rýchlosti, sile a obratnosti pre človeka takmer nedostihnuteľné a práve preto ohrozené, lebo človek ich túži vlastniť. Preto loví nesmierne rýchle gepardy, lebo ich kožušina má veľkú hodnotu, tigre, lebo časti ich tiel sú opradené bájkami o ich medicínskej sile, krokodíly, lebo kabelky z nich idú na dračku. Teda nie preto, že by sa ich mäsom živil, ako to robia zvieracie predátory.

Hoci je knižka krásna, čitateľ predsa len niekoľkokrát vďaka prekladateľovi pocíti záchvev pochybnosti. Naozaj sú dravé ryby s ostrými zubami piraje a nie pirane? Je orol na mäse potravne závislý? Inak však knižka nemá chybu a ak vaše dieťa vydrží tak dlho čakať, pripravte mu ju ako úžasnú prekvapenie pod stromček.

Claire Llewellynová Nelútostné predátory

Bratislava, Fragment 2009
Preklad Tatiana Laliková

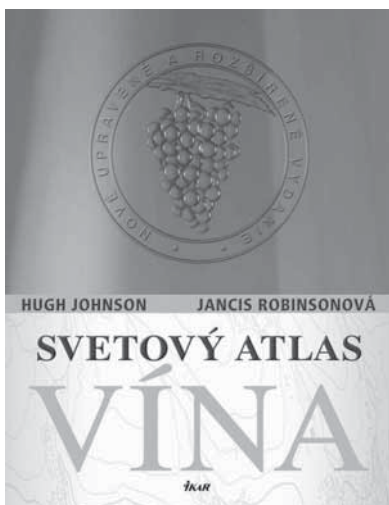
Aj vydavateľstvo Fragment vydalo knižku o dravcoch: je útlejšia ako predchádzajúca, ale výpravná a zhustenými informáciami o to nabitejšia. Cerí z nej zuby tiger, hneď za ním sa tesákmi vyhráza vlk. Slabšie povahy sa možno zľaknú krvavých papulí žralokov, pazúrov dravcov či bojovne vztyčeného chvosta škorpióna, no knižka už titulom varuje, že ide o nelútostné zvieratá. Ony len počávajú svoj pud sebazáchovy, lovia, aby neboli ulovené. Vtipnou a zmysluplnou zložkou knihy sú citácie slávnych autorov (Jack London, Matt Hooper, Rudyard Kipling), ktorí mali so zobrazenými dravcami niečo do činenia. Rozhodne odporúčame pod stromček!

-mg-

Tipy na darčeky

Hugh Johnson- Jancis Roninsonová Svetový atlas vína

Bratislava, Ikar 2009
Preklad Katarína Vilhanová,
Zuzana Tyborová, Martin Sobkuljak

Prvé vydanie *Svetového atlasu vína* vyšlo roku 1971. Toto slovenské vydanie je prekladom najnovšieho, 5. rozšíreného a doplneného, z roku 2007. Rozšírenie si vyžiadalo jednak zvýšený záujem o víno, jednak klimatické zmeny, ktoré vinohradníctvo a vinárstvo výrazne ovplyvnili. Napríklad v Kanade, Anglicku a Nemecku dnes hrozno dozrieva spoľahlivejšie, vznikli nové vinohradnícke regióny a do sveta vína prispela výraznejšie Ázia a napríklad Čína je už šiestym najdôležitejším producentom vína. Zaujímavý je aj údaj o porovnaní podielu vinohradov vo vybraných krajinách v roku 1998 a 2004. Na Slovensku sa ich rozloha znížila o 6 percent, najviac sa zvýšila v Číne o 143 percent, v Alžírsku o 70 percent a v Austrálii o 67 percent. Najkatastrofickejší úbyt看 znamenal Sýria – o 46 percent.

Týmto atlasom potešíte predovšetkým skutočných znalcov vína, tých menej zdatných zaujmú predovšetkým úvodné informácie o histórii výroby a pitia vína, medzinárodných a regionálnych odrodách viniča, práci vo vinohrade, vplyve počasia, ale najmä skladovanie, podávanie a ochutnávanie vína. Sympatické na časti o konzumácii je, že autori nerobia vedu z pohárov. Hlavná zásada je, že pohár má byť na stopke, čistý a vyleštený. Platí jednoduché pravidlo, biele víno sa dáva do menších, červené do väčších a šampanské do vyšších pohárov. Správnu teplotu nájdete v prehľadnej tabuľke. Pokiaľ ide o medzinárodné bodovanie kvality vína, tiež majú svoj názor: „Číslo, ktoré udáva priemer niekoľkých hodnotení je nanajvýš podozrivé. Pretože vína so skutočnou osobnosťou sú vopred odsúdené na neúspech, pretože nechutia každému a nevyhnutne dopadnú zle.“ Takže treba piť to, čo nám chutí, lebo pri oceňovaní vína neplatia kategórie správne-nesprávne. A ešte treba dodať, že s mierou. V štatistike spotreby vína na rok a obyvateľa vedie Luxembursko s 57,3 litra pred Francúzskom 54,8 litra a Talianskom 49,3 litra. Slovensko s 11,1 litra je na 29. mieste.

V atlasovej časti nájdeme 200 podrobných máp najvýznamnejších vinárskych regiónov s historicko-geografickým opisom, charakteristikou pôdy a najmä vína, ktoré sa tu produkuje. Mapy dopĺňajú fotografie krajiny a reprodukcie vinet najznámejších a najkvalitnejších vín danej oblasti.

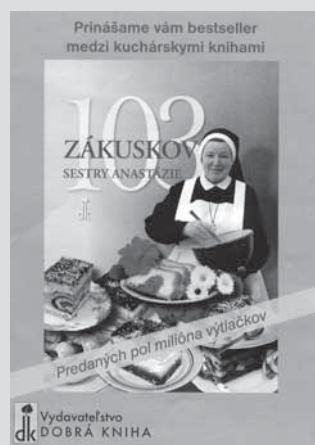
Česku a Slovensku je tiež venovaná jedna strana. Najfascinujúcejším slovenským vínom, ktoré si našlo cestu do cudziny, je podľa týchto odborníkov Rizling rýnsky s etiketou Chateau Belá, ktoré dnes pri Štúrove stáča nemecký vinár Egon Müller.

Samozrejmosťou takéhoto graficky aj polygraficky nádherné spracovaného diela sú vecný register, register geografických názvov a výber z vinárskeho názvoslovia. Poteší aj taká užitočná maličkosť, akou je záložka.

Antónia Bednáriková

Anastázia Pustelniková 103 zákuskov sestry Anastázie

Trnava, Dobrá kniha 2009

Keď som prvýkrát počul o „kuchárke“ z katolíckej Dobrej knihy, predstavoval som si sériu slušivých striedmych receptov, ktoré sú síce fajn, ale sladkožravca veľmi neuspokoja. Už po zbežnom prelistovaní však sila mojich nedôverčivých predsudkov značne ochabla a dokonca ma preniklo čosi ako nadšenie, pretože! Pretože ide naozaj o zákusky a pretože som tomu rozumel aj ja: chlap. Dlhoročná prax v kuchyni rehoľných spoločenstiev sestry Anastázie je nepopierateľná, pre nezalého čitateľa vítaná a pre znalého prospešná. Po úvode s množstvom prekvapivých súvislostí pečenia s históriou kresťanstva (napríklad perníky dlho vydržali a dali silu na vyčerpávajúcich

misijných cestách) autorka predstavuje základné recepty (polevy a i.), ktoré potom pri jednotlivých zákuskoch už nemusí opakovať. Suroviny sú pre priemerne kúpyschopného našinca bežne dostupné, postupy prípravy sú prehľadné, zrozumiteľné, sprevádza ich síce menej fotografií ako je človek z kníh receptov zvyknutý, ale namiesto nich sú tu niečo ako duchovné zábery – myšlienky sv. Ignáca z Loyoly. Takže ak sa predsa len zákusková akcia nepodarí, môžete sa, prípadne hosťom ponúknuť duchovnú potravu. Samozrejme, ideálne je celé pečenie ponímať ako prelínanie vonkajšej činnosti a rozjímania. Aj ja som sa o to pokúsil, vybral som si japonský zákusok, zahĺbil som sa do surovín a prípravy, no nenašiel som v chladničke vajcia. Tak som zjedol *štipku duchovnej sladkosti sv. Ignáca: „Nie množstvo vedomostí, ale vnútorné vnímanie a ochutnávanie vecí uspokojuje a nasycuje dušu.“* Uznáte, že v danom rozpoležení mi padol vhod, ak však predsa len chcete reálne skúsiť 103 zákuskov a máte doma vajcia, potom pošlite kupon do 16. decembra, lebo vydavateľstvo Dobrá kniha nám recepty sestry Anastázie venovalo pre väčšiu radosť nielen z pečenia.

-rm-

Marcel Ihnačák: Radosť variť

Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2009

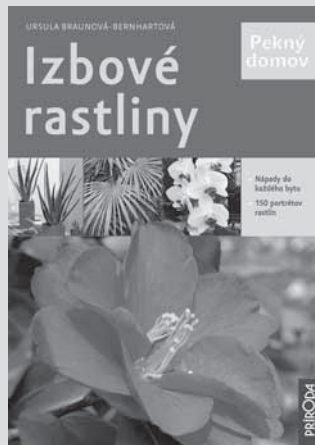
V knihe mladého kuchára z Popradu, ktorý sa cez Prahu a Londýn, kde varil aj s Jamiem Oliverom v jeho reštaurácii Fifteen, dostal až do bratislavskej reštaurácie Au Cafe, nenájdete tradičné recepty slovenskej kuchyne. Jeho kuchárska kniha je určená mladým začiatočníkom. Ponúkané jedlá sú novátorské, používajú sa v nich aj exotickéjšie a netradičné potraviny a prísady. Prípravu jedla berie autor ako hru a nabáda k tomu aj tých, čo sa kuchtenia obávajú. Nemusí sa všetko podaríť hneď na prvý raz, aj on musel na niektoré grify prísť skúsenosťami. Pre úplných začiatočníkov je tu recept, ktorý sa nedá pozkať a šalát vyzerá krásne. 200 gramov malých jačmenných krúpkov uvaríme v osolenej vode a scedíme. Tri papriky (žltú, zelenú a červenú), jednu mladú cukuťu, šalotku alebo červenú cibuľu a petržlenovú vňať pokrájame na malé kocky veľkosti krúpkov. Všetko zmiešame so zálievkou z 2 lyžíc bieleho vínného octu a 150 ml olivového oleja. Stačí už len podľa chuti dosoliť a okorenit čiernym korením. Milovníkov chleba určite poteší jednoduchý recept na domáci chlieb s vysvetlením, ako musí správne cesto kysnúť, aby výsledok rozvoňal byt a chrumkavá kôrka potešila naše maškrtne jazyčky.

-bi-

Ursula Braunová-Bernhartová Izbové rastliny. Pekný domov

Bratislava, Vydavateľstvo Príroda 2009

Preklad Janka Kovalová

Ani pochmúrne zimné mesiace, keď nemôžeme načerpať energiu na prechádzke po zelenej prírode či potešiť sa pohľadom na rozkvitnuté stromy, nás nemusia zbaviť potešenia z bezprostrednej blízkosti živých rastlín. Pohľad z okna paneláku na sivé sídlisko si milovníci prírody celkom samozrejme oživujú kvetinovou výzdobou bytu. Iste by súhlasili s tým, že pestovanie izbových rastlín si vyžaduje nielen vášeň, ale aj isté odborné znalosti či dlhodobé skúsenosti, najmä pri obmedzených priestoroch súčasných bytov. Preto oceníte odborné rady z tejto publikácie, alebo nimi potešíte svojich blízkych, ktorí síce majú kvetináč po celom byte, ale majú s nimi viac starostí, aby ich ako-tak udržali v poriadku, než aby načerpávali životodarnú energiu v kvetinovom zákutí s osobitou mikroklimou, akú istý druh rastlín dokáže vytvoriť. Tento prístup k pestovaniu izbových rastlín ako k prírodnému dotvoreniu nášho domova nám autorka predkladá veľmi sugestívne farebnými fotografiami z takto ponatých interiérov. Jednoducho prvej kapitole neodoláte a zatúžite splniť si takýto sen o bývaní medzi zeleňou. Aby vaše pestovateľské nadšenie čoskoro neopadlo, autorka vám postupne predkladá ďalšie lákadlá a presvedčí vás, že tak pestovanie, ako aj dekoratívne dotváranie črepníkov, či možno raz aj budovanie zimnej záhrady je ušľachtilá zábava. Ani sa nenazdáte a stanete sa odborníkom na 150 izbových rastlín. Nie, nemusíte ich všetky pestovať, naopak, treba si správne vybrať a kombinovať, či sa rozhodnete pre nádhernú kvitnúcu, alebo s okrasnými listami, pichlavé či mäsožravé – všetky vám spríjemnia bývanie. Aby ste to hravo zvládli, stačí mať poruke túto publikáciu.

-báb-

Bozky a krv

L. J. Smithová: *Upírske denníky. Prebudenie. Súboj*
Bratislava, Fragment 2009. Preklad Marína Gálisová

Kráska školy Elena Gilbertová cíti po návrate z prázdnin v Taliansku čudný nepokoj, ktorý umocní stretnutie s veľkým čiernym havranom. Hneď prvý deň vyučovania však príde na iné myšlienky. Nový spolužiak Stefan je prvý v Eleninom vesmíre,

cestou. Kým Stefan sa živí (takmer) výlučne zvieracou krvou, Damon si užíva ľudskú. Keď počas haloween-skeho večierka zahubí nenávideného profesora dejepisu, hlavným podozrivým sa stáva Stefan. V jeho nevinu verí len Elena...

Upírske denníky sú príbehom plným vášne, romantiky a napätia. Poštekli zmysly podmanivými opismi tajuplných prostredí na cintoríne či ponorom moste. Pôsobivo naivnú uveriteľnosť dosahuje autorka striedaním rozprávania v tretej osobe s úryvkami z Eleninho denníka. Cez neštylizované zápisky čitateľ môže nazrieť do jej myšlienkového a pocitového sveta. Krádež denníka je potom jedným z dôležitých dejtovorných motívov.

L. C. Smithovej sa podarilo namiešať naozaj opojný koktejl lásky, smrti, bozkov, krvi, trpkosti i sklamaní. *Upírske denníky* ako variácia pradávného rozprávkového motívu o kráske a netvorovi iste rozochvejú každú mladú devu. Veď upíri sú šťihli, príťažliví, (zničujúco) vášniví, neuveriteľne mocní.

Krv chutí sladko. Verte, takto môže láska trvať naozaj večne. Najmä ak máte šestnásť... a vašou najväčšou starosťou je získať toho pravého. Náročnejší čitateľ škripe zubami pri priehrstiach sentimentu, lenže tak ako v cukrárni nenájdete čierne korenie, ani od upírskej románcie nemožno čakať iróniu, nadhľad, či nebudaj intelektuálne hodnoty.

Príbeh je pôsobivý práve svojou naivnou jednoduchosťou – a či sa už literárnym fajnsmekom páči alebo nie – bol, je, bude úspešný. L. C. Smithová ho napísala začiatkom deväťdesiatych rokov, teda zhruba pätnásť rokov pred sériou Stephenie Meyerovej. Pôvodne mal tri časti, ale kvôli čitateľskému záujmu pribudla aj štvrtá.

Miloš Ferko

ktorý sa pri pohľade na ňu neroztrápa ako vosk pod plameňom sviece. Vyprovokuje ju to ku flirtovaniu najvyššieho kalibra, ide predsa o jej prestíž a titul školskej kráľovnej krásy. Oň aj o Stefana súperí s bývalou kamarátkou Caroline. Pomáhajú jej verné priateľky Bonnie a Meredith. Spojenectvo v boji o získanie Stefana dokonca položartom spečatia krvou. O všetkom sa rozhoduje na školskom plesu. Stefan tancuje s Caroline a Elena z trucu odchádza s najdivšími spolužiakmi pokračovať v zábave na cintorín. Drsníak Tyler Smalwood sa v neobratnej snahe o zblíženie správa ku kráske násilnícky. Jej záchrancom sa stáva Stefan...

Tu by sa zručne napísaná romanca s vierohodne vykreslenými charaktermi amerických stredoškôľakov mohla šťastne skončiť. Lenže Stefan je upír. Navyše, na ceste do USA ho sleduje omnoho horší brat Damon. Bratia sa stali upírmi z lásky k pôvabnej upírke Katherine. Súperenie vyústilo do vzájomnej vraždy, nešťastná deva, postavená pred vynútené rozhodnutie, vystavila telo priamym slnečným lúčom, takže sa zmenila na hŕstku popola. Každý z bratov sa potom pobral vlastnou

Vzbúrenci a láska

Rexanne Becnelová: *Rytier z Ružového útesu*
Bratislava, Slovenský spisovateľ 2009. Preklad Marína Gálisová

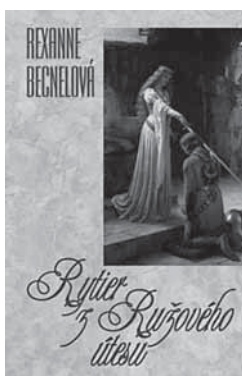
Vo voľnom pokračovaní románu *Nevesta z Ružového útesu* (Slovenský spisovateľ 2008) po príbehu Josselyn a Randulfa autorka rozvíja vzťah medzi ďalšími dvomi hrdinami z divokého Walesu. Tentokrát medzi sebou potláčajú nenávisť nezávislá Rhonwen a odvážny Jasper, mladší brat Randulfa Fitzu Hugha.

Rhonwen sa už odmala o seba starala sama. Jej matka mala problémy s alkoholom, a tak inklinovala skôr k svojej staršej priateľke Josselyn ako k vlastnému domovu. Wales bol v 12. storočí miestom ustavičných stretov medzi hrdými obyvateľmi divokého

hrou osudu stáva hosťom na hrade Rosecliff, kde sa zblížuje nielen s Jasperom, ale opätovne i s Josselyn a jej tromi deťmi. O to ťažšia je jej úloha, ktorou ju poveril Rhys – uniesť jedno z nich. V rukách vzbúrencov napokon skončí najstaršia Isolde. Rhonwen vie, že nevinné dieťa by nemalo trpieť a vo chvíli, keď na ich tábor zaútočia Angličania, vezme Isoldu preč a neskôr ju i seba vymení za svojich druhov, ktorí skončili na hrade ako zajatci. Jasper si postupne získava Rhonweninu dôveru i lásku, no problémy odvážneho páru sa zďaleka nekončia. Rhys sa totiž nechce zmieriť s porážkou ani na bojovom poli, ani na poli lásky a spojí sa so Simonom LeMonthom, Angličanom brúsiacim si zuby na roseclifské panstvo.

Pre fanúšikov tejto série mám pozitívnu správu – čoskoro sa môžeme tešiť na tretí diel *Milenka z Ružového útesu*, kde sú hlavnými protagonistami Rhys a Isolde.

Marek Zákopčan

kraja a Angličanmi snažiacimi sa podmaniť si ho. Anglický šľachtic Randulf Fitz Hugh a jeho waleská manželka Josselyn vniesli do srdca nepriateľských táborov mier, no nie všetci sú ochotní uspokojiť sa s tým. Rhonwen patrí k vzbúrencom na čele s mladým Rhysom. Využije príležitosť a pokúsi sa Jaspera zabiť. Nepodarí sa jej to, no onedlho sa

Populárna literatúra

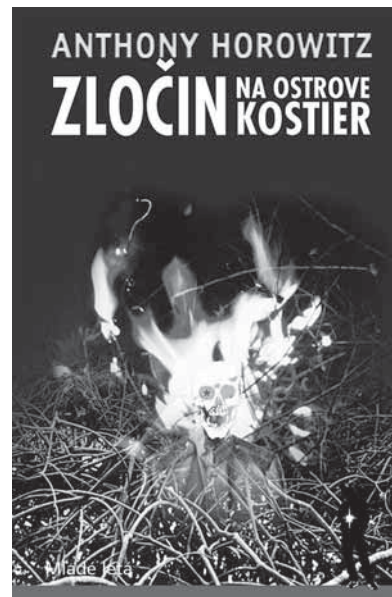
Špiónom proti svojej vôli

Anthony Horowitz: *Zločin na Ostrove kostier*, Bratislava, SPN-Mladé letá 2009
Preklad Alojz Keníž

Alexa Ridera pozná slovenské publikum už z knihy *Stormbreaker* (SPN—Mladé letá 2006), ktorá bola aj sfilmovaná. Má štrnásť rokov a je špión. Nedobrovoľný, pretože ho vonkoncom neláka zachraňovať svet a byť novodobým Jamesom Bondom. Lenže britská tajná služba M16, kde kedysi pôsobil aj jeho strýko, ktorý sa o neho staral po smrti rodičov, má iné predstavy o využití jeho schopností, odvahy a inteligencie. Už niekoľkokrát ho zmanipulovali a aby pomohol pri riešení prípadov, v ktorých bol de-vízou práve jeho vek. Tentoraz to nie je inak.

„Požičajú“ ho americkej CIA na akciu proti šialenému ruskému generálovi na penzii, ktorý snívá nebezpečný sen o tom, ako vrátiť čas a dostať sa opäť k moci aj za cenu miliónov obetí, lebo sa mu podarilo získať atómovú bombu... Tajná služba usúdi, že jej agenti najjednoduchšie prejdú cez kubánskych pohraničníkov ako rodina turistov. Dieťa má predstavovať Alex. Čakajú ho vraj dva týždne prázdnin na romantickom karibskom Ostrove kostier. Lenže situácia sa vyvíja inak: agentov zabijú a Alex sa zrazu ocitne sám v generálovom zajatí...

Viac vari z deja *Zločin na Ostrove kostier* prezrá-

Jeho knihy pre mládež sa dnes predávajú vo vyše dvadsiatich krajinách a sú nominované aj na literárne ceny. Horowitz patrí však nielen medzi mimoriadne plodných autorov pre mládež, ale aj uznávaných scenáristov. Podpísal sa pod nijednu časť populárnych seriálov, známych aj z našich obrazoviek, ako *Vraždy v Midsomeri*, *Foylova vojna* alebo *Poirot*.

„Vždy som túžil napísať moderný príbeh o mladíkovi, ktorý zachraňuje svet...“ vyhlasuje na margo svojho hrdinu anglický spisovateľ a scenárista Anthony Horowitz.

Elena Ľapajová

Nevysvetliteľné úmrtia

Robin Cook: *Agónia*. Bratislava, Ikar 2009. Preklad Henrich Chládek

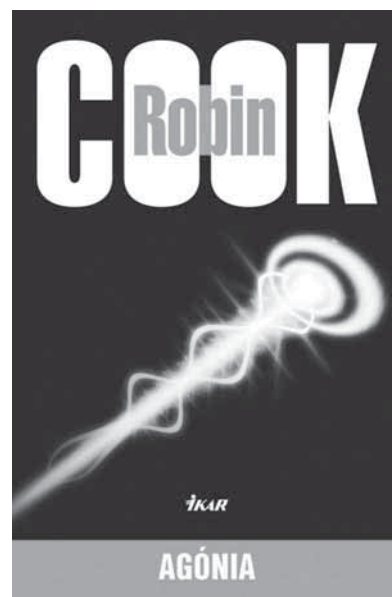
Iný pohľad na svet medicíny prináša nový triler *Agónia*. Zameriava sa na novodobý fenomén zdravotnej turistiky, ktorý dramaticky ovplyvňuje situáciu na lukratívnom trhu poskytovania zdravotnej starostlivosti. Vzhľadom na vysoké náklady na operačné zákroky obyvatelia západných štátov hľadajú alternatívu v perfektne vybavených zdravotníckych zariadeniach v exotických destináciách – Indii, Thajsku, Singapure alebo Mexiku. Podľa odhadov Inštitútu ekonomických a spoločenských analýz INESS vycestovalo za zdravotnou starostlivosťou v roku 2005 až 500 tisíc amerických občanov, pričom ich počet neustále rastie.

Hrdinka príbehu *Agónia* Jennifer Hernandezová neverí vlastným očiam a ušiam, keď sa pri sledovaní vysielania CNN dozvie o nečakanej smrti svojej starej mamy. Pre študentku štvrtého ročníka medicíny na Kalifornskej univerzite je to tvrdá rana; navyše diagnóza infarkt myokardu nezodpovedá výsledkom vyšetrovaní, ktoré jej stará absolvovala len nedáv-

no. Jennifer neváha a rezervuje si let do Dillí, aby prevzala jej pozostatky. Od prvého stretnutia so zástupcami Nemocnice kráľovnej Viktórie, ktorí ju nútia telo spopolniť, tuší, že niečo nie je v poriadku. Keď v krátkom slede dôjde k ďalším skonom zahraničných pacientov s podobnými symptómami, Jennifer požiada o pomoc priateľku Lauru Montgomeryovú a jej manžela Jacka, odborníkov na súdne lekárstvo. Pomocnú ruku im podáva aj Jenniferin nápadník Neil a spoločne sa pokúšajú odhaliť pôvodcu záhadných úmrtí v indických súkromných nemocničných zariadeniach.

Atmosféra Indie s jej kultúrnym dedičstvom, hospodársky rozmach krajiny v protiklade s hroznou chudobou, zaujme exotickosťou. Cook ju využil spolu s atraktívnou témou zdravotnej turistiky na obalenie klasickej kostry svojich príbe-

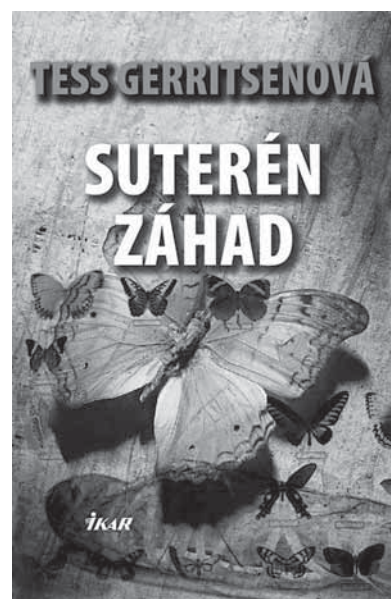
hovor o odhodlanom boji proti všemocným tohto sveta.

Múmia s projektilom kalibru 22

Tess Gerritsenová: *Suterén záhad*, Bratislava, Ikar 2009. Preklad Katarína Jusková

Mať na konte vyše 20 miliónov predaných kníh v 33 jazykoch sa Tess Gerritsenovej nepodarilo len tak. Jej trilery nie sú určené pre slabé národy – zločiny sa predbiehajú v originalite a morbídosti. V *Suteréne záhad* rozširuje náš obzor v oblasti archeológie; nezaprie však v sebe posla krvavých správ, a exkurziu do sveta vykopávk realizuje po svojom. Keď v suteréne Crispinovho múzea objaví múmiu neznámeho pôvodu, okamžite vzbudí pozornosť verejnosti a dostane meno Madam X. Kuriózný nález by sa určite stal ďalším „lapačom prachu“, keby... Keby v nohe dvetisíc rokov starej Madam X pri pitve nenašli projektil kalibru 22. Od tohto momentu sa stáva centrom pozornosti bostonského vyšetrovacieho tímu. Jeho súčasťou je aj súdna patologička Maura Isles-

vá, ktorej vďaka naplní prácu a originálnemu zjavu prischla prezývka Kráľovná mŕtvych. Na jej pitevný stôl tentoraz prinášajú obeť zločincina s diabolskou záľubou konzervovať ich podľa starodávnych metód. Vrah je najhorším typom, aký nájdete v portfóliu policajných kartotiek – nemilosrdný a na všetko odhodlaný predátor loviaci nič netušiace obeť.

Tess Gerritsenová vedúcu pozíciu v žánri medicínskeho trilera úspešne obhajuje už od vydania románu *Harvest* (1996), ktorý sa okamžite ocitol v rebríčku bestsellerov New York Times. Jej vyšetrovací tím Rizzoliová & Islesová už boduje aj v slovenských knižných hitparádach vďaka titulom *Dvojníčka*, *Mefistov klub* alebo *Posledný svedok*.

Vladimír Radosa

Lýdia Urbančíková

Život ako storočie (Magda Móryová-Szakmáry)

Košice,
Hudobná spoločnosť Hemerkovcov 2009

Medzi hudobné osobnosti európskeho významu určite patrí aj košická rodáčka prof. Magda Móryová, rod. Szakmáry (1905 – 2001). Neobyčajný osud veľkej dámy našej hudby približuje autorka tejto monografie, muzikologička a dlhoročná rozhlasová redaktorka, aj podrobne rozvedenou históriou šľachtického rodu Várady-Szakmáry. Na začiatok knihy umiestnila aj rodinný erb z priečelia rodinnej hrobky Szakmáryovcov na cintoríne sv. Rozálie v Košiciach, kde je pani Magda Móryová pochovaná. Mala som šťastie osobne ju poznať, počuť jej spomienky na bohatý umelecký život. Viacznosť jej hudobného talentu ju predurčila na speváčku a klavírnu dráhu sólistky. Štúdium v zahraničí jej umožnili jej patricijskí rodičia. Po gymnáziu v Košiciach a Budapešti študovala klavír a spev na drážďanskom konzervatóriu, neskôr vo Viedni a Budapešti. Ovládala osem jazykov, mala vynikajúcu výchovu z domu. Bola prvou klaviristkou zo Slovenska, ktorá spoluúčinkovala s Drážďanskou filharmóniou (ako absolventka Lisztových žiakov Laury Rappoldti-Kahrerovej a Emila von Sauera vo Viedni), ako prvá nahrávala dokonca v Londýne pre gramofónové firmy a Radio BBC, po predspevaní ju roku 1930 okamžite angažovali za sólistku predvojnového Nového nemeckého divadla v Prahe (dnešná Štátna opera), kde pôsobila štyri roky. Manželstvo so skladateľom Jánom Mórym (1934) ju odvieďlo z profesionálnej umeleckej dráhy – do rodinného života. Ján Móry, okrem toho, že písal úspešné operety (uvedené v Slovenskom národnom divadle a v Berlíne), skomponoval veľa piesní pre svoju manželku, jednu operu a viacero symfonických i komorných skladieb. Bol však tiež úspešným hotelierom na Novom Štrbskom Plese. V tatranskej rodinnej vile „Móry“ sa cez prázdniny schádzali mnohí poprední slovenskí, českí, nemeckí a maďarskí umelci (Béla Bartók, Alexander Albrecht, Marta Krásová, Oldřich Nový, Štefan Hoza, manželka Macudziňská a i.). Móryovci tu dokonca zriadili súkromné „Radio Monte Móry“, odkiaľ pravidelne vysielali salónne koncerty. Rodina Móryovcov vystavala na Novom Štrbskom Plese podnes existujúci kostolík, ktorý po reštitúcii darovali spišskému biskupstvu. Po vojne však Móryovcov doslova z hodiny na hodinu vyhnali z ich tatranského sídla na ulicu (i s tromi malými deťmi). Ján Móry, rodák z Banskej Bystrice, kde má i pamätnú tabuľu, jeden z tvorcov slovenskej operety, sa totiž hlásil k maďarskej národnosti a bol „kapitalistom“. Navivne veril, že – keďže nič nespravil – ide len o omyl. Po strastiplnom putovaní na rebrinúku, bez jedinej deky pre deti, našiel rodine strechu nad hlavou v Spišskej Novej Vsi dobrý známy, Dr. Marschalko. Magda Móryová si vybavila živnostenský list na obchod s pleteným tovarom, manžel učil na základnej hudobnej škole. Na Slovensku mohli zostať iba vďaka tomu, že vedenie rozhlasu v Košiciach dalo pani Móryovej potvrdenie, že ju potrebujú do každodenného hudobného vysielania. Sny o umení sa tak stratili do nenávratna. Po ôsmich rokoch živorenia sa Magda Móryová rozhodla rázne konať: odišla do Bratislavy, hoci nemali byť ani vo výhlade a nijaké hmotné zabezpečenie. Spočiatku bola korepetitorkou na Štátnom konzervatóriu, od roku 1956 pedagogičkou spevu. Až v polovici 60. rokov sa stala nakrátko externou profesorkou VŠMU. Ako vokálna pedagogička vychovala veľa kvalitných sólistov (Gabriela Beňáčková, Anna Kajabová, Anna Martvoňová, Ondrej Malachovský, Magdaléna Blahušiaková, Karol Vlach, Tamara Suková a i.). Roku 1965 sprevádzala na speváckej súťaži v Rio de Janeiro svoju žiačku Annu Kajabovú-Peňáškovú, neskôr i Martu Nitranovú, obe priniesli domov laureátske tituly. Spomienkami na časy, ktoré sa dnešným čitateľom zdajú už iba legendou, je prof. Magda Móryová svedkom rozporuplného 20. storočia. Napriek osobným tragédiám a stratám ďalej šírila svoje umenie, šľachetnosť a noblesu.

Terézia Ursínyová

O tvorbe pre deti hovorí Ján Uličiansky Optimista píše rozprávky s dobrým koncom

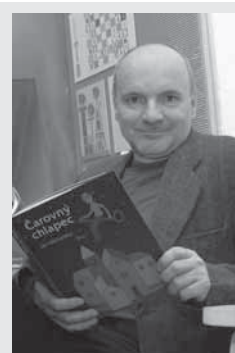

Foto Peter Procházka

Dramatik a spisovateľ Ján Uličiansky (nar. 29. októbra 1955 v Bratislave) po maturite na gymnáziu v Košiciach študoval dramaturgiu a bábkarsku réžiu na Divadelnej fakulte Akadémie múzických umení v Prahe (1975 – 1979). Svoju umeleckú dráhu začal ako režisér v Bábkovom divadle v Košiciach, v rokoch 1988 – 2008 pracoval ako dramaturg Slovenského rozhlasu v Bratislave, popri tom od roku 1991 pedagogicky pôsobí na VŠMU (od roku 2009 ako profesor).

Pre rozhlas napísal viacero rozprávkových hier a seriálov, bábkové divadlá uviedli napr. jeho hry *Čary Máry Fuk* (1978), *Janko Pipora* (1983), *Radúz a Ludmila* (1984), *Bohatier Kremienok* (1986), *Prípad hrášok* (2004), za tvorbu v tejto oblasti získal niekoľko ocenení. Divadlo A. Bagara v Nitre uviedlo jeho hry pre deti *Peter Pan* (2004) a *Veveričky* (2007) a Či-nohra SND *Kocúr na kolieskových korčuľiach* (2008).

Knižne debutoval veršovaným lepoprelom *Hádanky* (1980, 1984), nasledovali zbierka krátkych rozprávok pre najmladších *Adela Zvončeková* (Mladé letá 1981, il. Katarína Ševellová-Šuteková), *Nedela* (ML 1987, il. Luba Končeková-Veselá), *Snehuliacke ostrovy* (ML 1990, il. Peter Čisárik), *Máme Emu* (Buvik 1993, il. Peter Čisárik), *Veverička Veronka* (Nona 1996, il. Peter Čisárik), *Drak Plamienok* (Buvik 2000, il. Luba Končeková-Veselá), *Pán Prváčik* (Buvik 2002, il. Peter Čisárik), *Podivuhodné príbehy siedmich morí* (Perfekt 2003, il. Luboslav Paľo). Kniha *Čarovný chlapec* (Perfekt 2005) s ilustráciami Petra Čisárika obsahuje 3 príbehy: *Tik Tak – Peter Klúčik – Čarovná chvíľa*, *Kocúr na kolieskových korčuľiach* (Perfekt 2006) s ilustráciami Miloša Koptáka bola vyhlásená za Najlepšiu knihu leta 2006. Z úspešnej spolupráce s vydavateľstvom Perfekt vyšli ďalšie knihy *Veveričky* (2008, il. Peter Čisárik), *Tri hádanky (o bábkovom divadle)* (2008, il. Peter Čisárik) a najnovšia *Malá princezná* s ilustráciami Miloša Koptáka.

• Vo svojich rozprávkových príbehoch sa usilujete zachytiť pocitový svet súčasných detí, pričom pohľad vašich detských hrdinov na počinanie dospelých vôbec nie je zhovievavý. Ako si uchováte túto schopnosť pozerat sa okolo seba očami dieťaťa? Čo je na takomto autorskom prístupe najťažšie?

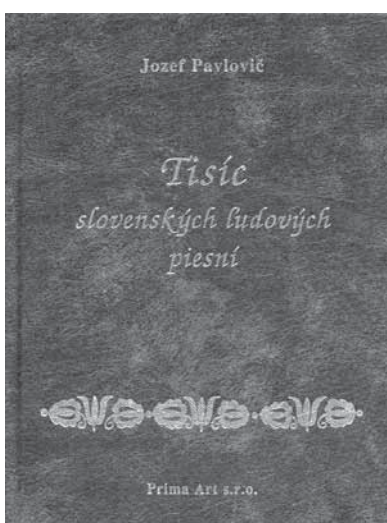
– Popravde, je to môj pohľad. Ako to už býva v umeleckej tvorbe, autor si musí nájsť médium, cez ktoré pošle svoju správu o tom, ako vidí svet, v ktorom žije. Alebo v ktorom musí žiť. A práve umenie je jedným zo spôsobov, ktorým ho môžeme urobiť aspoň trochu lepším. Teraz zo mňa nehovorí nejaký skeptik, volá kedy som sa, naopak, vyhlasoval za zarytého optimistu. Inak by som nemohol písať rozprávky s dobrým koncom. Ale aby som vážne odpovedal na vašu otázku, je naozaj ťažké písať o tomto svete tak, aby to v jednej chvíli zaujalo deti i dospelých. Možno preto sú často deti v mojich knižkách také dospelé a dospeláci takí detinskí.

• Vaším rozprávkam nechýba vtip, založený na správaní hrdinov, na ich slabostiach či morálnych pokleskoch, aj na slovných hrách. No na druhej strane vašim príbehom „pristane aj smútok“, najmä v najnovšej knižke o Malej princeznej. Čo podľa vás silnejšie pôsobí na detského čitateľa – slzy či smiech?

– Deti sa určite radšej smejú ako plačú, a je to prirodzené. Aj ja sa pamätám z detstva, ako som sa bavil na vtipných rozprávkach, napríklad Kristy Bendovej, aby som ostal v oblasti našej pôvodnej literatúry. Z dnešného pohľadu je mi jasné, že to bol humor, na ktorom sa môže zasmiať aj dospelý. A o to ide aj mne v mojej tvorbe. Aby to bola literatúra univerzálna, pre malého i veľkého čitateľa. No a ak má byť univerzálna, nesmú v nej chýbať ani tie slzy. Možno si niekto myslí, že na smútky „andersenovského“ typu dnes už nemáme ani čas, ani chuť, že sme na to príliš pragmatickí. No ak sa deti naučia citlivosť už od malička, slzy budeme nad nimi prelievať my, dospelí.

Jozef Pavlovič: Tisíc slovenských ľudových piesní Bratislava, Prima Art 2009 (2. vydanie)

Pri generačných rozdieloch sa azda najvýraznejšie prejavuje, ako sa z nášho života čoraz väčšmi vytráca spev. Už len zo starorodičovských spomienok si vieme predstaviť, ako sa pri každom rodinnom stretnutí spievalo, ani jedina rodinná slávnosť sa neobišla bez piesní. Vždy sa našiel niekto, kto zoberal do ruky harmoniku alebo gitaru, sadol si ku klavíru a piesne prichádzali samy. Hoci talenty nevymizli ani zo súčasnej mladej populácie, ako o tom svedčí obľúbenosť, ale aj mnohé výkony v Super Star, ale z našej pamäti pomaly miznú ľudové piesne. Na túto obavu, aby sa

• Podľa krátkej bibliografie je zrejme, že spolupracujete s overeným ilustrátorom, s overeným vydavateľstvom... Na čo kladiete dôraz pri tejto spolupráci, aby sa výsledný tvar knižky čo najviac zhodoval s našimi predstavami?

– Pri naozaj tvorivej spolupráci sa tá predstava často mení, aj vo finálnej fáze realizácie knižky. Je dôležité, aby všetci zúčastnení boli rovnocenní partneri a dokázali medzi sebou otvorene komunikovať. Mám to šťastie, že sa mi to pri posledných tituloch naozaj darí. Pre mňa sa príbeh knižky nekončí odovzdaním rukopisu vydavateľstvu. Vzhľadom na to, že robím predovšetkým knihy pre deti, ktoré sú bohato ilustrované, zaujímať sa aj o túto stránku vecí. Pravda, je dôležité, aby tú knihu ilustroval človek, ktorý je ochotný pristúpiť na dialóg s autorom, „písmeniak“. Peter Čisárik, Lubo Paľo i Miloš Kopták boli voči takémuto „fušovaniu do remesla“ tolerantní.

• Budúci rok bude Slovensko čestným hosťom na medzinárodnom veľtrhu detskej knihy v Bologni. Slovenskú tvorbu pre deti budú na ňom reprezentovať aj vaše knižky. V čom vidíte silné stránky našej knižnej tvorby pre deti?

– Zvykne sa hovoriť, že je to predovšetkým naša ilustračná tvorba. Samozrejme, má svoju slávnú tradíciu, no aj veľa talentovaných a prieborných mladých umelcov. Vizuálna stránka knihy je prirodzene komunikatívnejšia, povedal by som, že „bezbariérová“. Na to, aby niekto ocenil, napríklad Uchnárov ilustrátorský štýl, nemusí vedieť čítať po slovensky. Ale kvôli Hevierovi by sa to mohol naučiť. Chceme tým povedať, že aj slovenskí spisovatelia by mohli obstať v medzinárodnom kontexte, je tu však stále problém prekladať do cudzích jazykov. Preto je ambícia Literárneho informačného centra predstaviť našich tvorcov na tomto mimoriadnom podujatí aj pomocou brožúr v anglickom a talianskom jazyku mimoriadne záslužná.

Marta Bábiková

JUBILANTI

od 9. do 22. decembra

- 9. 12. 1929 – Kliment ONDREJKA, autor pre mládež, folklorista
- 9. 12. 1946 – Dušan MITANA, prozaik, básnik, esejista
- 9. 12. 1947 – Ján ZAMBOR, básnik, prekladateľ, literárny vedec
- 9. 12. 1957 – Roman BRAT, autor literatúry pre deti a mládež, prozaik, prekladateľ, publicista
- 9. 12. 1959 – Jela MLČOCHOVÁ, prozaička, spisovateľka pre deti a mládež, prekladateľka
- 10. 12. 1931 – Pavla KOVÁČOVÁ, spisovateľka pre deti a mládež, dramatička, scenáristka, žije v Slovinsku
- 11. 12. 1931 – Vladimír ČEREVKA, literárny vedec, prekladateľ
- 12. 12. 1966 – Peter MILČÁK, básnik
- 14. 12. 1929 – Milan FERKO, básnik, prozaik, dramatik, autor literatúry pre deti a mládež
- 15. 12. 1931 – Ladislav ŠVIHRAN, prozaik, prekladateľ, autor literatúry faktu
- 17. 12. 1941 – Eva FORDINÁLOVÁ, literárna historička, poetka
- 19. 12. 1959 – Dagmar SABOLOVÁ, prekladateľka, literárna vedkyňa
- 20. 12. 1961 – Milan ABELOVSKÝ, básnik
- 20. 12. 1974 – Soňa BORUŠOVIČOVÁ-KARVAYOVÁ, scenáristka, autorka kníh pre deti
- 21. 12. 1935 – Tomáš GÁLL, básnik, prekladateľ
- 21. 12. 1946 – Viera FEGLOVÁ, autorka literatúry faktu, etnografka

Obrázkové lepoprelo formátom pripomína notebook, kartónové listy sa totiž nelistujú, ale vyklápaajú ako monitor. Takže pri riešení veršovaných zábavných úloh

doplnených farebnými obrázkami zvieratiek sa dieťa cíti ako dospelý, keď vážne pracuje za počítačom. Ak sa so svojimi najmenšími chcete poučne zabávať, pošlite nám do 16. decembra kupón Vydavateľstva Fragment, ktoré jednému z vás toto lepoprelo venuje.

Kto dostane knižku?

Jazdeckým chodníkom príde k *Cudzincom v tajni* z vydavateľstva Mladé letá Ján KEREČANIN z Košíc, vďaka Vydavateľstvu Fragment sa môže vydať na *Výpravu za tajomným rytierom* Katka HELIGMANOVÁ z Popradu.

OBJEDNÁVKA

Dvojtyždenník KNIŽNÁ REVUE na rok 2010 si môžete objednať telefonicky: 02/204 73 514, e-mailom: krevue@litcentrum.sk alebo písomne či osobne: Nám. SNP 12, 812 24 Bratislava

Kupóny posielajte do 16. decembra.

KUPÓN
DACO
Strana 2

KUPÓN
MAPA SLOVAKIA PLUS
Strana 10

KUPÓN
SPN – MLADÉ LETÁ
Strana 11

KUPÓN
DOBRÁ KNIHA
Strana 13

KUPÓN
VYDAVATELSTVO FRAGMENT
Strana 15

Rozhovor s poetkou Zlatou MATLÁKOVOU

Nejestvujem polovičato

Zlata Matláková sa narodila 1. 5. 1949 v Budmericiach. Po skončení štúdia chémie a biológie na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave pôsobila ako učiteľka na ZŠ v Kútoch, Dobrej Vode, Špačinciach, externe vyučovala na LŠU v Trnave a tvorivé písanie na Trnavskej univerzite. Za aktívnu tvorivú pedagogickú, literárnu a publikačnú činnosť jej udelili roku 2007 Medailu sv. Gorazda. Svoje básne publikovala vo viacerých zborníkoch a vydala básnické zbierky *Všetky blízke bytosti* (Bratislava, NOI 2001), *V krajine chodidiel* (Trnava, Magna 2002) a v trnavskom vydavateľstve Tripsoft *Nečakané veci* (2007), *Kytica za dverami* (2008) a *Rozopnutá duša* (2009). Okrem poézie písala aj televízne relácie pre deti *Podte s nami* (1985 – 1987, s prof. J. Mistríkom) a príručku *Podporovanie a rozvíjanie žiackej literárnej tvorivosti* (Matica slovenská 1986).

• **Je pre teba poézia cieľom, útek, hľadáním alebo realitou, v ktorej žiješ bez ohľadu na všetko?**

– Najprv bola hľadáním. Príťahovali ma verše v učebniciach, časopisoch. Očaroval ma jazyk odlišný od hovorového. Ale básne určené mladším čitateľom boli ploché, neprekvapovali pointou, často chýbala dramatickosť. Priam ma urážali medové motúziky v nich. Všetky živé bytosti, príroda, vesmír i vzťahy boli idealizované. Na vlastnej koži, v skutočnom živote som prežívala hrubosť, ponížovanie, kľamstvo a násilie. Motala som sa v bludnom kruhu. Chýbalo mi šťastie rozhovoru. Rodičia riešili existenčné problémy osemčlenej rodiny, v preplnenej triede učiteľa naplňali časovo-tematické plány. Nik nemal pre mňa čas. Intuitívne som sa utiekala k poézii. Napriek očakávaniu som v žiadnej básni nenachádzala ani tieň prežívanej skutočnosti. Dvanásťročnej mi učiteľ slovenčiny napísal do pamätníka verše o zime a ohni. Ich autorom bol Charles Baudelaire. Pamätám si na ten pocit. Vtedy som jednou nohou vstúpila do skutočnej poézie. Druhý krok som urobila v hudobnej škole v Modre. Toto zariadenie bolo vtedy prechodným pracoviskom Vinca Šikulu. On mi do pamätníka ceruzkou nakreslil bodliaky a napísal text o hľadaní. Šok! Čakala som farby a lupienky. Nasledoval nezabudnuteľný rozhovor o pravdivosti v literárnom texte. Začínala som chápať, že skutočná poézia nie je hra na realitu, sama je realitou. V nádeji i strachu zo sklamaní som sa zoznamovala s tvorbou renomovaných autorov. Začínala som tvoriť, publikovať. Nejestvovala som polovičato. Žila som poézii. Naplno. A doteraz.

• **S kým v duchu komunikuješ, keď básne čítaš a s kým a prečo, keď ich píšeš?**

– Ak čítam básne autorov, ktorých dôverne poznám, tak čítaniu predchádza žičlivosť a tichá radosť. Je to osobnejšie. Priateľstvo s nimi neznamená, že upúšťam z náročnosti. Neznížujem požiadavky. Skôr naopak. Očakávam väčšiu hĺbku, nevšednosť a zvláštnu energiu vychádzajúcu zo slov. Vnútorne súhlasné i polemické dialógy vznikajú pri čítaní básní renomovaných autorov, ktorých osobne nepoznám, ale som s nimi spriaznená prostredníctvom ich tvorby. Ak nepociťujem duševnú blízkosť, básne aj nedečítam.

Pri veršoch najmladších autorov ma premýšľajúca ťažko definovateľná obava, aby sa dieťa svojím textom nezosmiešnilo. Väčšina detských básní a poviedok má v sebe akúsi zvláštnu dôstojnosť. Viem ju vycítiť. Niekoľko rokov som predsedníčkou poroty celoslovenskej súťaže Literárny Kežmarok a viem, o čom hovorím. Za každým slovným výtvorom je veľkovo nedospelá bytosť očakávajúca uznanie (deti rady získavajú ocenenia). Najúžasnejšie je ich autorské čítanie. Poznám predlohu, počúvam autora a medzi nami je takmer hmataťelný súzvuk, porozumenie. Pri písaní mojej poézie je najprv hlboké sústredenie. Snažím sa vedomím siahnúť do podvedomia. Tam nachádzam najdôležitejšie.

• **Rozumejú básňam (iných) tí, ktorí ich píšú? Rozumejú svojim básňam?**

– Jedno z mojich tvorivých období charakterizujú metafory. Akoby boli cieľom poézie, a nie prostriedkom. Riadne som to s nimi preháňala.

la. Básnici aj recenzenti „ponúkali“ návod, ako čítať (presnejšie: dešifrovať) moju poéziu, ktorá ani teraz nie je na rýchle čítanie. Nechcela som miast zložitým básnickým jazykom. Úporne som sa snažila vyjadrovať jasnejšie, hoci čitateľ nemusí celkom rozumieť každému slovnému spojeniu. To nie je prvoradé. Dôležitejšie je, že verše vníma, a básne v ňom zanechá určitý pocit. Môže byť úplne odlišný od autorovho. Každý človek má svoj vlastný komunikačný profil a iné hranice porozumenia. Autora nevynímajúc.

• **Rozumejú básnici „obyčajným“ smrteľníkom?**

– Nesmierne si vážim slovo. Hoci nie je bytosťou, načahuje z mojich veršov pomyselnú ruku v snahe dotknúť sa a porozumieť si s čitateľom vo veciach prostých, a pritom takých dôležitých. Predpokladám, že prijímateľ textu má predsa len istú intelektuálnu základňu. A tak neponúkam hotové riešenia. Naznačujem, pochybujem, tajím i odkrývam, používam symboly. Ale porozumieť neznamená vždy súhlasiť. Nevylučujem teda ani vzájomné nepochopenie.

• **Darí sa prostredníctvom poézie vziať na milosť aj tých, ktorí za to (teda o poéziu) nestoja?**

– Ako sa možno prihovoriť tým, ktorí po poézii nesiahnu, nevypočujú si ju a vedome obchádzajú tento druh literatúry? Viem, existujú zásadní odporcovia básní. Povinné texty v učebniciach ich neoslovili. Ak áno, odradil ich jednoznačný „výklad“ umeleckej ukážky, s ktorým sa nemuseli stotožniť a sami nedostali šancu vysloviť svoju interpretáciu textu. Napriek tomu sa neprikláňam k zjednodušujúcim prázdny veršom (navonok môžu zmiast rytmom, rýmom i zvolenou témou, ale umelecky sú neživé) a prostredníctvom nich „podliezať“. Ak kultúru chápeme ako spôsob osvojovania duchovných hodnôt, poézia, tak ako iné druhy umenia, môže absentovať. Nie sme identickí. Vo všetkom existuje inakosť.

• **Raz som ti povedala, že poézia je vlastne kľamstvo. Ponor do neskutočného sveta, ktorý je predstieraný, a v ktorom sa predstiera. Je predstieranie tohto typu potreba, či nevyhnutnosť?**

– Skutočné je to, čo prežívame fyzicky i mentálne. Túto skutočnosť môžem vo svojej tvorbe zrkadliť, alebo jednoducho prehliadať. Ak ju reflektujem, cítim potrebu, niekedy až nevyhnutnosť vyrovnáť sa s reálnym svetom. Ale tento proces má zákonitý priebeh, postupy. To však nie je o tvorbe. Lož, pravda... Opierajú sa o merateľné (či porovnateľné) hodnoty. Majú skôr rozumové zdôvodnenie v usporiadaní vecí a javov. Pri písaní poézie (zrejme aj v inej umeleckej činnosti) to neplatí. Poézia a kľamstvo? Klamem, keď nie som schopná uniesť realitu, vedome vyvolávam nesprávnu predstavu. Je potom i metafora kľamstvom? Pre mňa je cestou. Nevyhnutnosťou. Bez nej sa nemôžem zaobiť.

• **Čo si poézii obetovala a obetúvaš? A stojí to za to?**

– Ťažké boli najmä rozhodnutia a stanovenie priorit vo vzťahoch i v ustálených spoločenských zvyklostiach vo vnútornej spojitosti s časom, ktorý som si vyhradzovala na tvorbu.

Keď som žila sama, bol čas viac naklonený môjmu písaniu. Boli v ňom pravidelné stretnutia v trnavskej Fortune s členmi literárneho zoskupenia KAMA. V spolku Bernolák sme boli prvolezcami v tušených spoločenských zmenách. Ešte pred novembrom 1989 to bol večer poézie s významnými slovenskými básnikmi, medzi ktorými dominoval predstaviteľ katolíckej moderny Svetoslav Veigl. A v hľadisku vtedy neboli len priaznivci poézie. Podujatia spolku presahovali regionálny charakter a viacero bolo na hrane vtedajšej kultúrnej a politickej situácie. Naplňali ma a posúvali do noci trvajúce rozhovory o hľadaní vlastného štýlu, o poetike, formálnej stránke básne, o jej grafike. Všetko sa zmenilo v manželstve. „V zagulatenom žensko-mužskom svete“, ako ho nazval Peter Holka. Zostala som sama sebou, ale nebola som sama. Nasledovalo materstvo a zdesenie z novej straty dcéry. V ohrození jej života som pri zapisovaní slov (možnej) básne pocítovala až bohorúhačstvo. Vplyvom výchovy a konzervatívneho prostredia som predsa „nemala právo“ myslieť na nič iné, iba na svoje dieťa, modliť sa alebo zúfať, sľubovať. Čokoľvek sľúbiť, ak prežije.

• **Čo je podľa teba viac ako poézia? Vedela by si sa jej vzdať?**

– Prečítala som veľa nepresných, vyumelkovaných aj strohých vyjadrení o poézii. Tie skvostné hovorili „o nekonečne plnom otáznikoch, na ktoré môže odpovedať iba básnik“ (E. Grečner). S týmto tvrdením sa stotožňujem. Poézia odpúta od času, zjasňuje nepreskúmané i to, čo držíme v tajnosti. Je v nej pnutie i lákanie, slepé uličky, ilúzie, na kosť obnažená pravda. Definovať znamená rešpektovať stanovené limity. V mojom chápaní je poézia otvorený priestor, univerzum. Nič nemôže byť viac, je súčasťou všetkého. Zrieknuť sa jej? To sa vlastne nedá.

• **Tvoje básne sú denníkom tvojich pocitov. Kde sa v človeku berie nutkanie deliť sa s pocitmi?**

– Po dopísaní básne, z pohľadu mojej duše, je výpoveď v nej ukončená. Verše akoby nasiakli čistou vodou, v ktorej bolo v určitom okamihu všetko jasné. Čím je väčší časový odstup od jej dokončenia, tým viac spochybňujem svoj text. Niekedy sa k nemu skoro nevládzem vrátiť. Vtedy nastáva obdobie, keď sa potrebujem podeliť s pocitmi. O to viac, že moje básne pripomínajú hojdačku. Z pokoja – do nepokoja. V tom napätí som úplne otvorená a schopná prijať akúkoľvek odozvu. Ja sa ponúkam celá. Čitateľ ma zachytáva v básňach podľa svojho vnútorného nastavenia.

• **A ak má potrebu deliť sa s nimi (a tento typ exhibicionizmu je zrejme vlastný každému autorovi, ktorého nebaví písať do šuplíka),**

prečo ich zahmlieva do svojej trinástej komnaty?

– Ak čitateľ akceptuje verše, prijíma i autorov básnický jazyk. Poézia nie je zásadne určená a ohraničená všeobecne platnou lexikou. A básne? Nie je dokumentom ani fotografiou. Ak aj zrkadlí, tak svojskou optikou. Zahmlievanie? Ide o to, čo kto hľadá a čo kto nachádza. Prečo nie v trinástej komnate? Tuct klúčov vo význame vysvetlenia, rozlúštenia, nie je až taký dôležitý. Jedinečný je trinásty od posvätných dverí. Za tými mojimi je priestor s absolútnou pokorou. Tam čakám na tých, čo mi v básni porozumejú, hoci nemusia byť so mnou zajedno.

• **Nebojíš sa, že ak niekto prenikne do tvojej trinástej komnaty, prestane mať úkryt v hmle poézie zmysel? Alebo v taký prienik dúfaš?**

– Vnútorne svet každého človeka je vraj veľmi cenný na to, aby bol stále verejne prístupný. Mediálne zverejnená básne (ak nie je plytkým textom a napodobovaním) je vlastne pozvaním do najtajnejšieho priestoru autorovej duše. Jeho úplným sebaodovzdaním. Úkryt v hmle poézie je ideálne miesto, kde môžeme konfrontovať vlastnú cestu hľadania, snové a snívé povýšiť na možné. Pociťiť pnutie aj upokojenie, zneistiť v slepej uličke, a potom z nej vyjsť pomocou symbolov, odkazov – nejednoznačných, skôr tajomných a fantazijných.

Dnešný život je komplikovaný. A začítať sa do poézie vyžaduje čas. Vážim si každého, kto mi ho venuje. V osobných stretnutiach – pripravených i náhodných. Ako napríklad na internete, kde som náhodou nadabila na dve používateľky, ktoré si do svojho profilu pridali moje ľubostné básne zo zbierky *Kytica za dverami*. Poézia je i o dúfani...

• **Mnohí ľudia básne nečítajú, pretože poslanstvo, ktoré majú ich autori ambíciou odovzdať, nie je pre nich zrozumiteľné. Čo je podľa teba na príčine?**

– Naozaj možno hovoriť o poslanstve. (Niektorí autori považujú svoje básne dokonca za prorocké.) Tieto odkazy sú niekedy až príliš zašifrované. Inde chýbajú. To môže odrádzať. Ja očakávam od čitateľa partnerstvo. Nestaviam ho do pozície zmanipulovaného média, ktoré bude sprostredkovať a tlmočiť moje myšlienky. Osud básne nechávam v rukách tých, ktorým ju predkladám. Vôbec neviem, koho a do akej miery sa moja myšlienka v básni dotkne. Otváram sa sebe, druhým, svetu v istote, ktorú mám pri písaní básne. Čitateľa nechávam slobodne rozhodovať. Rozhodovať aj o tom, či je moje poslanstvo zrozumiteľné.

Marta Moravčíková